

Innst. S. nr. 162

(2003–2004)

**Innstilling til Stortinget
fra sosialkomiteen**

St.meld. nr. 40 (2002-2003)

Innstilling fra sosialkomiteen om nedbygging av funksjonshemmende barrierer. Strategier, mål og tiltak i politikken for personer med ned-satt funksjonsevne

Innst. S. nr. 162

(2003-2004)

Innstilling til Stortinget fra sosialkomiteen

St.meld. nr. 40 (2002-2003)

Innstilling fra sosialkomiteen om nedbygging av funksjonshemmende barrierer. Strategier, mål og tiltak i politikken for personer med nedsatt funksjonsevne

Til Stortinget

1. INNLEDNING

1.1 Sammendrag

Regjeringen legger i meldingen fram strategier, mål og tiltak i politikken for personer med nedsatt funksjonsevne. Det framholdes at personer med nedsatt funksjonsevne fortsatt møter barrierer som hindrer like muligheter til aktivitet og deltakelse. Regjeringen mener at utviklingen på mange områder går i riktig retning, men at gapet mellom mål og virkelighet fortsatt er stort for mange mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Regjeringen vil legge til rette for en politikk som er basert på kunnskap om effekter av ulike tiltak og virkemidler. Regjeringens visjon er at personer med nedsatt funksjonsevne skal ha muligheter til personlig utvikling, deltakelse og livsutfoldelse på linje med andre samfunnsborgere.

Som bakgrunn for meldingen vises bl.a. til at St.meld. nr. 8 (1998-99) Om handlingsplanen for funksjonshemma 1998-2001 ble behandlet av Stortinget i februar 1999. Handlingsplanen ble senere forlenget til ut 2002.

Som et ledd i oppfølging av Handlingsplanen for funksjonshemmede ble det i 1999 nedsatt et offentlig utvalg som skulle vurdere situasjonen for funksjonshemmede. Utvalget, som ble ledet av Sigurd Manneråk, avga i juni 2001 NOU 2001:22 Fra bruker til borger. En strategi for nedbygging av funksjonshemmende barrierer.

Det framholdes at det nå er over ti år siden reformen for mennesker med utviklingshemming ble iverksatt. Regjeringen gir i stortingsmeldingen en tilbakemel-

ding til Stortinget om resultater og erfaringer med reformen.

Regjeringen ønsker å fokusere på barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier. I stortingsmeldingen gis en oversikt over viktige utfordringer, mål og videre arbeid knyttet til denne målgruppen.

Et utvalg under ledelse av fylkesmann Knut Korsæth har vurdert tilskuddsordningene til funksjonshemmedes organisasjoner. Regjeringen foreslår med utgangspunkt i Korsæth-utvalgets innstilling endringer i eksisterende tilskuddsordninger.

I omtalen av Regjeringens verdigrunnlag understrekes bl.a. at hvert menneske har sin egen verdi uavhengig av funksjonsnivå, og at denne grunnleggende respekten for menneskelivet er en viktig premiss i utvikling av det samfunnet vi lever i. Regjeringen mener at samfunnet har et ansvar for å sikre det enkelte menneskets verdi og likeverd.

Regjeringen vil sette den enkelte borger i sentrum for utforming av politikken, og mener dette krever realisering av verdier som:

- Likeverd.
- Selvbestemmelse.
- Aktiv deltakelse.
- Personlig og sosialt ansvar.

I meldingen skilles det mellom begrepene nedsatt funksjonsevne og funksjonshemming. Med nedsatt funksjonsevne menes tap av eller skade på en kroppsdel eller i en av kroppens funksjoner. Ifølge meldingen oppstår funksjonshemming når det foreligger et gap mellom individets forutsetninger og omgivelsenes utforming eller krav til funksjon.

1.2 Komiteens merknader

Generelt

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Bjarne Håkon Hanssen, Britt Hildeng, Asmund Kristoffersen og Gunn

Olsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Olav Gunnar Ballo og Sigbjørn Mølvik, og fra Senterpartiet, Ola D. Gløtvold, legger til grunn at alle har rett til å være aktive medborgere. For å beholde og videreutvikle velferdsstaten må alle ressurser tas i bruk. Disse medlemmer vil peke på at det er dårlig samfunnsøkonomi at funksjonshemmede i liten grad deltar i arbeidslivet. Utdanning er det viktigste virkemiddel for å muliggjøre deltagelse i arbeidslivet. Fysiske og praktiske hindre for at funksjonshemmede kan få tilgang til og gjennomføre utdanning må fjernes. Det må legges til rette for at alle mennesker kan bidra i produksjon og velferdsutvikling. Det er nødvendig med økt fokus på overgangen mellom utdanning og arbeid og tiltak som kan bedre mulighetene for deltagelse i arbeidslivet. Samfunnsskapt hindringer er årsaken til at mange funksjonshemmede ikke har mulighet til deltagelse og likestilling. En forutsetning for tilgjengelighet i alle deler av samfunnslivet er at fysiske barrierer i bygninger, utemiljø og transportmidler bygges ned og fjernes. Det offentlige tjenestetilbudet må ta hensyn til at mange funksjonshemmede vil ha behov for hjelp gjennom hele livet. Hjelpetjenestene må innrettes slik at funksjonshemmede så langt som mulig kan leve et aktivt og selvstendig liv. Foreldre til funksjonshemmede barn gjør en viktig innsats. Familiene må sikres helhetlige og samordnede tjenester og gode avlastningsordninger.

Disse medlemmer legger til grunn at diskriminering av mennesker med funksjonshemninger skal bekjempes.

Disse medlemmer mener at det er behov for en helhetlig strategi og politikk for funksjonshemmede og en forpliktende plan for å redusere og fjerne de barrierer som funksjonshemmede møter i hverdagen. Disse medlemmer vil peke på at gjennomføringen av en slik plan vil måtte gå over en lang tidsperiode, men at det likevel er et nødvendig virkemiddel for å nå de langsiktige mål som er satt for politikken for funksjonshemmede.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, lederen John I. Alvheim og Harald T. Nesvik, og fra Senterpartiet vil vise til at Regjeringen i forbindelse med denne meldingen påpeker at dette er en fortsettelse av arbeidet med å følge opp det som fremkom i forbindelse med NOU 2001:22 Fra bruker til borger. Denne var igjen en oppfølging av Handlingsplanen for funksjonshemmede (1998-2002). Disse medlemmer vil vise til at det arbeidet som ble gjort i forbindelse med NOU 2001:22 Fra bruker til borger, var meget grundig og gjennomtenkt, og at det i aller høyeste grad fortsatt er svært aktuelt.

Det er, slik disse medlemmer ser det, tilstrekkelig dokumentert at personer med nedsatt funksjonsevne har dårligere samlede levekår enn gjennomsnittet i befolkningen, gjennomgående har lavere inntekt enn befolkningen for øvrig og at mange har svært høye utgifter til helse- og omsorgstjenester, legemidler mv.

Det er grunn til å merke seg at dersom en skal klare å få til en best mulig tilgjengelighet også for funksjonshemmede i samfunnet, så må det satses på en rekke forskjellige tiltak. Slik disse medlemmer ser det, så er det ikke bare snakk om å legge forholdene fysisk til rette for fremkommelighet for rullestolbrukere, da dette bare dreier seg om en liten del av de funksjonshemmede. Disse medlemmer mener at en må tenke en mye større helhet i de tilbud som finnes, og ikke se isolert sett bare på enkelte problemstillinger.

Disse medlemmer vil vise til at meldingen bærer preg av et stort behov for å si mye om en del utvalgte problemstillinger som ikke nødvendigvis koster så mye penger, og dessverre i mindre grad tar for seg de mer prinsipielle sidene knyttet til i hvor stor grad funksjonshemmede skal ha mest mulig tilnærmet like rettigheter hva angår deltagelse i samfunnet på alle områder. Det er skuffende at Regjeringen i liten grad fremmer forslag om nye tiltak i kampen for å nedbygge funksjonshemmende barrierer, og heller konsentrerer seg om å vise til hva som er gjort på et tidligere tidspunkt. Disse medlemmer mener at Regjeringen i svært liten grad følger opp det som fremkommer av NOU 2001:22 Fra bruker til borger. Det skal imidlertid påpekes at dersom en skulle følge alle de anbefalinger og tiltak som der fremkommer, så vil dette koste meget store summer som helt åpenbart vil måtte spres over flere budsjettår, men det finnes også det som vil måtte kalles en mellomløsning. Det er helt åpenbart at dersom en skal ta problemet tilgjengelighet og nedbygging av funksjonshemmende barrierer på alvor, så må en satse mer enn det Regjeringen legger opp til.

Disse medlemmer vil vise til at en rekke av de organisasjonene som har vært til høring i komiteen i denne saken, har uttalt at de er meget skuffet over at Regjeringen i for liten grad følger opp alle de forslag til endringer og strategier som ble lagt fram i NOU 2001:22. Disse medlemmer vil i den forbindelse vise til de merknader som fremkommer under de enkelte kapitler.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at dagens organisering av sosialetaten, trygdeetaten og arbeidsmarkedsetaten i seg selv er en hindring også når det gjelder muligheten for raskere nedbygging av funksjonshemmende barrierer. Funksjonshemmede som ønsker å arbeide, er i stor grad avhengig av en godt tilrettelagt arbeidsplass for å kunne fungere best mulig. I en rekke forskjellige situasjoner i livet møter de funksjonshemmede alle de tre gjeldende etater. Slik dagens organisering av disse etatene fungerer med bortimot vanntette skott imellom, blir dette like mye en hindring for den enkelte bruker som en tilrettelegger. I forbindelse med fremleggelsen av St.meld. nr. 14 (2002-2003) foreslo Regjeringen en ny organisering av velferdstjenestene i Norge. Regjeringens forslag gikk ut på at en fortsatt skulle opprettholde to statlige etater, men med en litt annen arbeidsdeling. En slik omorganisering til to etater vil etter disse medlemmers mening ikke bidra til et system som ivaretar brukernes behov for effektive,

raske og riktige løsninger i dagens samfunn der tidsfaktor, økonomi og ønsker om å stå i arbeid lengst mulig preger dagliglivet. Dagens organisering med tre selvstendige forvaltningsnivåer som skal dekke sine respektive utgifter til forskjellige ytelser, har skapt unødig tidsbruk, lange ventetider, unødvendig bruk av midler og ineffektive prosesser. Disse medlemmer ønsker ikke en videreføring av et system der rimelige løsninger blir forkastet til fordel for betydelig dyrere utveier for å spare deler av forvaltningen for utgifter som andre må dekke.

Disse medlemmer vil også understreke de forskjeller som eksisterer mellom kommuner og sosialkontorer når det gjelder tildeling av økonomisk sosialhjelp og kvaliteten og kvantiteten til det sosiale tjenestetilbudet i kommunene. Disse medlemmer vil hevde at innføring av omfattende tilbud av private tjenester, gjerne i konkurranse med offentlige, vil gi brukerne bedre valgmuligheter og samfunnet en bedre økonomisk tilnærming. Innføring av et nytt finansieringssystem er etter disse medlemmers syn påkrevet og skal være tilpasset den enkelte brukers behov. Disse medlemmer er derfor av den mening at en ny organisering i to etater - som ikke omfatter de kommunale sosialtjenester - ikke vil bidra til den modernisering av velferdstilbudet som nå må gjennomføres. Disse medlemmer viser til den sterke vekt Regjeringen legger på behovet for å få flere ut i arbeid og færre på passive ytelser. I denne saken kan dette ikke sies å være gjeldende da Regjeringen i liten grad foreslår gode nok tiltak som kan få funksjonshemmede ut i en god og varig tilrettelagt arbeidsplass. Skal en få dette til, er en helt avhengig av å få til en ny organisering av de etater som i dag styrer med velferdstilretteleggingsoppgaver. Et overordnet mål må være et forbedret samlet velferdstilbud på brukernes premisser og til beste for samfunnsøkonomien, selv om også disse medlemmer er enig i at det er et overordnet mål at flere kan stå i arbeid og være aktive deltakere i samfunnet både sosialt og i arbeidsmarkedet.

Disse medlemmer mener at solidaritetsalternativets dager er over, og at det nå bør erstattes av en bred samling om velferdsalternativet. Disse medlemmer ønsker å presentere et velferdsalternativ i form av en velferdsreform som skal sikre langt bedre velferdstjenester og målrettede ytelser for alle personer som trenger offentlig finansiert velferdsassistanse. En omfattende velferdsreform, slik disse medlemmer ser det for seg, baseres på å samle administrasjonen av alle velferdsordninger i en statlig etat med lokale velferdskontorer over hele landet, finansiert over statsbudsjettet med overslagsbevilgninger basert på prinsippet om at pengene følger brukeren til de tiltak som iverksettes. Tjenestene bør utføres av private foreninger, organisasjoner, lag og bedrifter der slike kan baseres på klare lover, forskrifter, regler og avtaler/kontrakter.

Disse medlemmer viser til at i dagens fragmenterte styringssystem sees og administreres de aller fleste støtte-, hjelpe-, tilskudds-, behandlings-, bidrags- og assistanseordninger hver for seg. Det er store kostnader med dobbelte og mangedobbelte administra-

sjonsutgifter i forhold til en samlet administrasjon av alle de ordninger som en bruker kan bli berørt av gjennom hele livet. En samling av alle ordninger til ett velferdskontor vil, slik disse medlemmer ser det, gi en bedre oversikt og større garanti for at den beste og rimeligste hjelpen gis.

Disse medlemmer peker på at utgiftene til de mange ulike hjelpeordninger i dag kan belastes både staten, fylkeskommune og kommuner med det resultat at det blir en kamp mellom disse ulike forvaltningsledd om å overføre kostnadene og ansvaret til et annet nivå.

Etter disse medlemmers mening er det viktigste med en sammenslåing av alt økonomisk ansvar for velferdsordningene til en statlig etat at alle velferdstiltak kan sees i sammenheng. Kostnader ved den ene sees i sammenheng med besparelser i en annen. Når det er statens velferdskonto som uansett blir belastet med utgiftene, samler det på en fornuftig måte, slik disse medlemmer ser det, ansvaret til ett sted og utgifter og besparelser fremkommer på samme konto. Disse medlemmer anser at det vil bli slutt på sløsing med ressurser ved at en person kan gå sykemeldt med 100 000 kroner i sykepenges fordi det er ventetid på en operasjon som koster 30 000 kroner, eller at man ligger i en sykehusseng til 3 000 kroner døgnet fordi man mangler en sykehjemsplass til 1 000 kroner døgnet. Når denne bevilgningskonto også er en overslagsbevilgning basert på lovfestet plikt til å betale for en nærmere definert assistanse, hjelp eller tilbud uten en ramme, vil den nødvendige og ønskelige velferd for de svakeste etter disse medlemmers mening bli resultatet.

Disse medlemmer ønsker at de statlige velferdskontorer, lokalisert over hele landet, tar opp i seg dagens sosialkontor, trygdekontor, arbeidskontor og kommunenes helse- og omsorgstjenester. Velferdskontoret lokaliseres slik at det favner en nærmere fastsatt befolkningensmengde og dennes behov for velferdstjenester. Blant de tjenester som velferdskontoret får ansvar for å tilby sine brukere, er hjemmehjelp, hjemmesykepleie, tekniske hjelpemidler i hjemmet, omsorgsbolig, sykehjem, rehabilitering av alle slag, sykehustjenester, behandling for rusmisbruk, ettervern og assistanse for løslatte kriminelle, attføringstjenester, uførepensjon, barnpensjon, andre pensjoner og trygder, vernede og tilrettelagte arbeidsplasser, barnevernstjenester, tekniske hjelpemidler, omskoleringstilbud, omsorgstjenester, med mer. Alle tjenester vil således, slik disse medlemmer ser det, bli vurdert i sammenheng og basert på det som er best for brukeren og rimeligst for kontoret.

På velferdskontoret mener disse medlemmer at arbeidet skal organiseres slik at alle brukere får en velferdskonsulent å forholde seg til, som skal ivareta klientens og/eller klientfamiliens interesser, samt yte den nødvendige assistanse med tilrettelegging og fremskaffelse av de tjenester som er nødvendig for en bruker. Dette betyr, slik disse medlemmer ser det, at om en person som over tid er rusmiddelmissbruker, sosialklient, hospitsbeboer, beboer i sosialbolig, får opphold i rusbehandlingsinstitusjon/rehabilitering,

kriminell med behov for ettervern og hjelp etter soning, trenger hjelp for å få normal jobb eller i kortvarig, langvarig eller permanent vernet arbeidsplass, trenger sosialhjelp eller eventuelt uførepensjon, eller annet, så er det den samme velferdskonsulent vedkommende henvender seg til for rådgivning og eventuell fremskaffelse av nødvendige tjenester eller plasser. Disse medlemmer ser det som en fordel at velferdskonsulenten har den totale kunnskap om alle klientens forhold og saksopplysninger. Det bedrer etter disse medlemmers mening muligheten for å finne det rette og mest relevante tilbud som kan få klienten tilbake til et normalt, selvforsørgende liv, eller til det beste alternative opplegg. Velferdskonsulenten blir både brukerens saksbehandler og representant overfor dem som skal utføre hjelpe- eller behandlingstjenester. Når en person henvender seg til velferdskontoret for hjelp, får vedkommende sin personlige velferdskonsulent som så ivaretar vedkommendes interesser enten det dreier seg om medisinske tjenester, omsorgstjenester, botjenester, arbeidstjenester, tekniske hjelpemidler, institusjonsopphold etc.

Disse medlemmer er klar over at fordi en kommune vil spare penger på sosialbudsjettet på kort sikt, kan en person bli overført til uførepensjon for resten av livet, kanskje flere tiår. Kommunen har ofte ikke råd til et rusmisbrukerbehandlingsopplegg på budsjettet slik at enkelte klienter etter flere års rusmisbruk blir uførepensjonert i resten av livet til det mangedobbelte av kostnadene ved det behandlingsopplegg som kunne reddet vedkommende.

Disse medlemmer vil understreke at investeringer i tekniske hjelpemidler i hjemmet er en kortsiktig utgift som kan utsette et lengre eller varig institusjonsopphold til langt større kostnader. En operasjon som gis raskt, kan gi besparelser i sykepenger på det mangedobbelte av kostnadene ved operasjonen. Disse medlemmer mener dette er ufornuftig bruk av ressurser som oppstår fordi brukerne ikke sees som en helhet uten tanke på hvilken del av forvaltningen som skal dekke utgiftene. Når utgifter fra en konto i dag kan medføre langt større besparelser på samme konto i fremtiden, vil utgiftene bli utredet, men når det er en konto med stram ramme i dag og en annen konto i et annet forvaltningsledd og annet kontor som får de langsiktige konsekvenser, blir ikke nødvendigvis de kortsiktige utgifter utredet.

Når et velferdskontor og en velferdskonsulent trenger en tjeneste for en bruker, det være seg tilbud om behandling for rusmiddelmisbruk, rehabilitering etter operasjoner, sykdom eller trafikkuhell, ettervern og oppfølging etter fengselsopphold, hjemmehjelp og hjemmesykepleietjenester, boligstjenester, barnehagetjenester, medisinske tjenester, transporttjenester, barnevernstjenester, kortvarige eller varige vernede arbeidsplasser (for eksempel arbeidsplasser for psykisk utviklingshemmede), attføringstjenester, arbeidsplasser for personer på uføretrygd med restarbeidsevne med mer, så bør disse tjenester, i langt større grad enn i dag, drives av private frivillige humanitære foreninger, organisasjoner, lag og bedrifter. Oppgaver og

systemer bør i størst mulig grad overføres til slike for å skape skille mellom bestiller og tjenesteproduzenten, slik at det kan etableres en fornuftig konkurranse og valg mellom tjenesteproduzentene samt en reell mulighet for kontroll med kvaliteten i tjenestetilbudet som i dag er fraværende.

Disse medlemmer forutsetter gjennomført et lovverk basert på en sammenslåing av trygde- og sosiallovgivningen, samt nødvendig forskriftsverk som medfører klare objektive kvalitetskrav til institusjoner og faste avtaler/kontrakter med det offentlige, basert på betaling for utførte tjenester etter stykkpris per døgn, uke eller måned eller på utførte tjenester per time eller per operasjon eller behandling etter DRGs (Diagnose-relaterte grupper) og RUG (Resource Utilization Groups) satser og regler. Disse medlemmer mener det må inngås faste rammeavtaler og kontrakter med de organisasjoner og bedrifter som står for produksjon av tjenester og drift av institusjoner. Det må innføres godkjenningssystemer for tjenester og drift av institusjoner. Slike avtaler/kontrakter kan inngås sentralt for store organisasjoner eller bedrifter, men bestilling og betaling samt oppfølging skjer lokalt fra det enkelte velferdskontor.

Den såkalte arbeidslinjen må etter disse medlemmers mening følges fullt ut basert på det gamle prinsipp "Gjør din plikt. Krev din rett" slik at enhver skal ha rett til å kunne bruke sin arbeidsevne, men også ha plikt til å stille sin arbeidsevne til disposisjon. Det skal, slik disse medlemmer ser det, stilles krav til mottakere av hjelp om at de stiller sin arbeidsevne til rådighet når de har mulighet til det. Samtidig kan det etableres arbeidsplasser i vernede bedrifter for både kortvarige og varige/permanente arbeidsplasser for uføre og funksjonshemmede basert på at det gis tilskudd til virksomheten. De som arbeider på slike bedrifter eller arbeidssentre, mottar sin stønad til livsopphold i form av lønn. Dette kan være et selvstendig viktig moment, f.eks. for psykisk utviklingshemmede og andre funksjonshemmede (Marker-saken).

Når det gjelder tilbakeføring til et normalt liv for rusmiddelmisbrukere, tidligere kriminelle og andre, mener disse medlemmer at det må inngås avtaler med vanlige bedrifter om tilskudd for å gi arbeidsplasser med nær oppfølging for å oppnå en permanent normalsituasjon. For kriminelle som skal løslates, kan for eksempel foreningen Livet Etter Soning (LES) som består av tidligere kriminelle etter samme modell som AA (Anonyme alkoholikere), få i oppdrag å sikre en kriminell jobb og bolig som står klar når dommen er ferdig sonet. Med midler fra velferdskontoen kan det gis tilskudd til ordinære bedrifter som vil gi kriminelle jobb etter soning, og foreningen vil kunne følge opp inntil vedkommende er rehabilitert og greier seg på egen hånd. Ved at LES' lokale konsulenter får kunnskap noen måneder før soningen er gjennomført, kan det skreddersys et opplegg for å hindre tilbakefall til kriminalitet der det er mulig.

For funksjonshemmede, som kan utføre en god del vanlige jobber i vanlige bedrifter når forholdene legges til rette for det, kan velferdskontoret betale utgifter for

slik tilrettelegging og eventuelle permanente tilskuddsordninger, som medfører at funksjonshemmede også blir økonomisk sett attraktiv arbeidskraft for bedriftene. Dette vil etter disse medlemmers mening være den beste livssituasjon for den enkelte og det mest økonomiske for staten. Når alle tilskudd, ordninger og tjenester i oppfølging av arbeidslinjen er basert på en sentral overslagsbevilgning, vil etter disse medlemmers mening ikke mangel på penger hindre at restarbeidsevnen blir benyttet slik det skjer i dag.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil minne om at det i ulike sammenhenger og undersøkelser er slått fast at funksjonshemmede har en vanskelig livssituasjon. Det betyr svært ofte at man har behov for sammensatte tjenester, noe som innebærer kontakt med flere tjenestetilbud. Mange savner i en slik sammenheng samarbeid og helhetlig tilnærming og handling. Av den grunn er det etter disse medlemmers mening lite ønskelig å etablere ombudsordninger for ulike grupper av befolkningen eller bare deler av tjenesteapparatet.

Komiteens medlem fra Senterpartiet mener det bør utvikles ett kompetansemiljø for ombud og at ordningen bør omfatte helse, sosial, trygd, oppvekst og arbeid.

Dette medlem mener videre at en slik ordning bør være tilgjengelig i kommunene, eventuelt i regi av et interkommunalt samarbeid. Ordningen bør kunne organiseres som, og i samarbeid med, pasientombudsordningen og være administrativt uavhengig av de tjenestetilbud som ordningen skal omfatte.

Dette medlem vil understreke at kommunenes økonomiske situasjon er så vanskelig at staten må ta det økonomiske ansvaret for å få etablert en slik ombudsordning for landets innbyggere. En slik ombudsordning med brukerkontor, organisert på kommunalt nivå eller interkommunalt regi med kontordager ute i hver kommune, vil gi brukere av ulike tjenester en service- og hjelpemulighet som er et langt skritt på veien for å bygge ned barrierer i forhold til større tilgjengelighet og bistand i en vanskelig livssituasjon.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser bl.a. til høringene i forbindelse med St.meld. nr. 40 (2002-2003) der både Den Norske Kreftforening og Landsforeningen for Hjerte- og Lungesyke (LHL) tok opp denne saken og henviste til forsøket med Brukerkontoret i Løten kommune. Det er etter dette medlems mening viktig at de erfaringene og den kompetansen som her er utviklet, kan videreføres og danne grunnlag for en ombuds- og brukerkontorordning ved at en får etablert et interkommunalt brukerombud/brukerkontor i Hedmark i samarbeid med pasientombudet i Hedmark og Oppland.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil derfor be Regjeringen støtte en slik etablering og bidra til at det økonomiske grunnlaget er på plass for å kunne

få en bredere erfaringsbakgrunn når det gjelder etablering av framtidige ombudsordninger.

Verdisyn

Komiteen deler Regjeringa sitt mål om full deltaking og likestilling for alle uavhengig av funksjonsevne. Alle menneske har sin egen verdi. Komiteen meiner at denne eigenverdien må ligge som premiss for arbeidet med nedbygging av funksjonshemmande barrierar. Samfunnet har eit ansvar for å sikre det enkelte menneske sin verdi og likeverd. Deltaking, likestilling og likeverd er verdier som det er grunnleggande å få realisert både for den einskilde og for samfunnet. For komiteen er det avgjerande at personar med nedsett funksjonsevne får oppleve seg som fullverdige borgarar i det norske samfunnet. Komiteen meiner at dette burde vere sjølvstøtt, men er fullstendig klar over at mange med nedsett funksjonsevne møter samfunns-skapte hindringar som står i veien for ei slik deltaking.

Komiteen meiner at det er eit offentleg ansvar å legge til rette for at alle ut frå sine føresetnadar får lik sjansje til å skaffe seg gode levekår og til å ivareta sine rettar og plikter som samfunnsborgarar. Politikken for personar med nedsett funksjonsevne må bygge på individet sitt naturlege ynskje om å klare seg sjølv. Dette betyr at det må leggest til rette for at alle ut frå sine føresetnadar skal kunne delta aktivt i samfunnet, då samfunnet treng alle.

Komiteen sitt fleirtal, medlemene frå Høgre, Beate Heieren Hundhammer, Bent Høie og Elisabeth Røbekk Nørve, Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristeleg Folkeparti, Åse Gunhild Woie Duesund og Per Steinar Osmundnes, og Senterpartiet, er på linje med Regjeringa i målet om eit meir inkluderande samfunn der personar med nedsett funksjonsevne vert sikra mulegheitene til å leve som andre. Fleirtalet er oppteken av at ein endrar fokus. Personar med nedsett funksjonsevne må ikkje sjåast på som ein byrde i samfunnet, men som ein viktig ressurs.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet legger til grunn at alle har rett til å være aktive medborgere. For å beholde og videreutvikle velferdsstaten må alle ressurser tas i bruk.

Komiteen vil peke på at det er dårlig samfunnsøkonomi at funksjonshemmede i liten grad deltar i arbeidslivet. Utdanning er det viktigste virkemiddel for å muliggjøre deltakelse i arbeidslivet. Fysiske og praktiske hindre for at funksjonshemmede kan få tilgang til - og gjennomføre - utdanning må fjernes. Det må legges til rette for at alle mennesker kan bidra i produksjon og velferdsutvikling. Det er nødvendig med økt fokus på overgangen mellom utdanning og arbeid og tiltak som kan bedre mulighetene for deltakelse i arbeidslivet. Samfunnsskapte hindringer er årsaken til at mange funksjonshemmede ikke har mulighet til deltakelse og

likestilling. En forutsetning for tilgjengelighet i alle deler av samfunnslivet, er at fysiske barrierer i bygninger, utemiljø og transportmidler bygges ned. Det offentlige tjenestetilbudet må ta hensyn til at mange funksjonshemmede vil ha behov for hjelp gjennom hele livet. Hjelpetjenestene må innrettes slik at funksjonshemmede så langt som mulig kan leve et aktivt og selvstendig liv. Foreldre til funksjonshemmede barn gjør en viktig innsats. Familiene må sikres helhetlige og samordnede tjenester og gode avlastningsordninger. Komiteen legger til grunn at diskriminering av mennesker med funksjonshemninger skal bekjempes.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil understreke at alle mennesker har lik verdi uavhengig av funksjonsevne, og at målsettingene om likestilling, samme mulighet til arbeid, utdanning og samfunnsdeltakelse og full tilgjengelighet for alle bare kan nås gjennom en rekke konkrete tiltak på mange ulike samfunnsområder.

Disse medlemmer konstaterer at det er et stort språk mellom det verdisyn og de ideelle målsettinger Regjeringa gir uttrykk for i St.meld. nr. 40 (2002-2003), og mangelen på konkrete og forpliktende tiltak, og finansieringen av disse, som kommer til uttrykk i meldinga. Regjeringa går da også langt i å innrømme at den ikke har til hensikt å realisere målet om full tilgjengelighet gjennom de tiltak som omtales i denne stortingsmeldinga. Dette er, slik disse medlemmer ser det, helt åpenbart når Regjeringa uttrykker følgende:

"Å realisere et mål om full tilgjengelighet for alle vil kreve svært store investeringer som regjeringen finner uforenlig med kravene til et stramt budsjett og behovene for innsats på andre områder."

Disse medlemmer mener at dette ikke kan bety annet enn at nedbygging av funksjonshemmende barrierer er en lavt prioritert oppgave for Regjeringa siden denne oppgaven må være underordnet både kravet til stramme budsjetter og andre oppgaver som Regjeringa ønsker å prioritere høyere.

Komiteen sitt fleirtal, medlemene frå Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti, er samde med Regjeringa i at det ikkje finns enkle tiltak som kan løyse alle dei utfordringane vi står overfor innan skule, arbeidsliv, kultur og fritid og helse- og sosialtenester. Skal vi få resultat, er vi avhengige av et målbevisst og systematisk arbeid over tid, der auka bevisstgjerung og brei mobilisering på alle samfunnsområde og forvaltningsnivå står sentralt.

Komiteen sine medlemmer frå Høgre og Kristeleg Folkeparti meiner at Regjeringa sine mål og strategiar i St.meld. nr. 40 (2002-2003) er realistiske, konkrete og vitnar om eit grundig systematisk og heilskapleg arbeid. Det overordna målet er å bringe røynda nærare visjonen om personleg utvikling, deltaking og livsutfalding for alle samfunnsborgarar.

Desse medlemene meiner at stortingsmeldinga tar for seg alle område i samfunnet som har tydnad for personar med nedsett funksjonsevne. Det er såleis ei heilskapleg framstilling. Innanfor stramme rammer meiner desse medlemene at det vert vanskeleg på kort sikt med ei milliardssatsing for å rette opp alt som er foretatt opp gjennom åra. Desse medlemene meiner vi må sørgje for at dei pengane som vert brukt, vert brukt riktig, og at avgjerder som vert fatta om nyinvesteringar og vedlikehald, tar omsyn til tilgjenge til alle. Konkrete forbetringar kan kome ved pragmatisme og praktisk tilnærming, noko som meldinga legg grunnlag for.

Desse medlemene meiner at dette legg grunnlag for å teste om verkemidla har hatt ein effekt. Politikken skal målast på resultat. Desse medlemene er nøgde med at Regjeringa vil sørgje for årlig rapportering om situasjonen for personar med nedsett funksjonsevne, slik at vi kvart år kan sjå om utviklinga går i riktig retning, kva for sektorar som følgjer opp ansvaret sitt, og kvar ein må betre seg. Kunnskap og auka medvisse skal tvinge fram endring - slik at det vert færre funksjonshemma.

Funksjonshemming

Komiteen registrer at den tradisjonelle måten å sjå på funksjonshemming som ein eigenskap ved individet dessverre framleis er utbredt. Komiteen stiller seg bak Regjeringa sin definisjon på nedsett funksjonsevne og ynskjer i denne samanheng å understreke at det ikkje er sjølvstøtt at personar med nedsett funksjonsevne vert funksjonshemma. Tilsvarande meiner komiteen det er viktig å hugse på at mange med nedsett funksjonsevne i mange situasjonar ikkje vil vere funksjonshemma. Til dømes er ein blind lite funksjonshemma når han snakkar i telefonen. Ein reduksjon i funksjonsevne treng ikkje resultere i redusert deltaking i samfunnet. Funksjonshemming oppstår når det vert eit gap mellom individet sine føresetnadar og utforminga til omgjevnadene eller krav til funksjon.

Komiteen sitt fleirtal, medlemene frå Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti, stiller seg difor bak Regjeringa sin strategi om å redusere gapet mellom individet sine føresetnadar og samfunnet sine krav gjennom å endre samfunnet sine krav og styrke individet sine føresetnadar.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at meldingen mangler en helhetlig strategi og politikk for funksjonshemmede, og at det ikke legges opp til noen forpliktende plan for å redusere og fjerne de barrierer som funksjonshemmede møter i hverdagen.

Disse medlemmer vil understreke at Regjeringas overordna strategi om å redusere gapet mellom individets forutsetninger og samfunnets krav ikke er særleg ambisiøs. Med en så vag målsetting vil det være

vanskelig på et seinere tidspunkt å evaluere hvorvidt en slik strategi har vært vellykka.

Disse medlemmer vil derfor ha som mål å fjerne gapet mellom individets forutsetninger og samfunnets krav så langt det overhode lar seg gjøre.

2. SITUASJONSBEKRIVELSE

2.1 Sammendrag

Det redegjøres for mandat og anbefalinger til Manneråk-utvalget, jf. NOU 2001:22. Utredningen har vært på alminnelig høring. Om lag 140 høringssvar er mottatt. Det uttales at høringsinstansene gjennomgående viser til at utredningen gir en grundig analyse og dokumentasjon av samfunnsskapede barrierer, og at den danner et godt grunnlag for å vurdere mål, strategier og tiltak i politikken for personer med nedsatt funksjonsevne.

Det gis i meldingen en oppsummering av resultater og erfaringer med Handlingsplanen for funksjonshemmede 1998-2002, og det uttales at det har vært en høy grad av måloppnåelse for de enkelte tiltakene, og at Handlingsplanen har bidratt til å forbedre og etablere en rekke nye offentlige tilbud til personer med nedsatt funksjonsevne. Regjeringen mener Handlingsplanen har økt oppmerksomheten og forståelsen for at hensynet til personer med nedsatt funksjonsevne skal være et premiss i plan- og beslutningsprosesser.

Det framholdes at resultater og erfaringer med handlingsplanen peker på følgende utfordringer:

- bedre forankring av sektoransvarsprinsippet i de ulike sektorer og på de ulike forvaltningsnivåer
- i all planlegging inkludere hensynet til personer med nedsatt funksjonsevne
- øke kunnskapen og bevisstheten om personer med nedsatt funksjonsevne hos viktige aktører i ulike planprosesser
- løfte fram prinsippet om universell utforming
- øke bevisstheten omkring brukermedvirkning.

Det framholdes at levekårsforskningen viser at personer med nedsatt funksjonsevne ofte har dårligere samlede levekår enn gjennomsnittet i befolkningen både i form av dårligere økonomi, svakere arbeidstilknypning og lavere utdanning. Gjennomsnittlig inntekt for personer med nedsatt funksjonsevne er tre firedeler av befolkningen for øvrig. Mange har i tillegg store utgifter til helse- og sosialtjenester, medisiner, bolig og visse forbruksartikler.

Det vises til at det pågår et betydelig internasjonalt samarbeid på mange plan om utviklingen av politikken for personer med nedsatt funksjonsevne, både blant brukerorganisasjonene og på statlig nivå. Norge er engasjert i dette arbeidet, både på myndighetsnivå og via norske organisasjoner. Gjennom EØS-avtalen blir store deler av EU-lovgivningen gjort gjeldende i Norge. Den inneholder mange bestemmelser som har betydning for tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne. Norge ønsker å styrke menneskerettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne gjen-

nom sin deltakelse i Europarådet. Det framholdes at samarbeidet innen Nordisk Ministerråd har omfattet dels praktiske samarbeidsoppgaver og dels utvikling av felles problemforståelse og tilnærming i politikken for personer med nedsatt funksjonsevne.

Det vises til at Norge spilte en sentral rolle i utformingen av forslaget til FNs standardregler for like muligheter for mennesker med funksjonshemninger. FN har utnevnt en spesialrapportør som skal overvåke oppfølgingen av standardreglene. FNs generalforsamling etablerte i 2001 en komité for å utrede spørsmålet om en internasjonal konvensjon om funksjonshemmedes rettigheter. Norge har deltatt aktivt i komiteens arbeid og legger vekt på at hovedformålet med en internasjonal konvensjon bør være å oppnå en betydelig bedring av situasjonen for funksjonshemmede både når det gjelder praktisk politikk og juridiske rettigheter.

Det framholdes at det i norsk utviklingspolitikk stilles krav til at behovene til personer med nedsatt funksjonsevne skal ivaretas. Det uttales at fortsatt mye arbeid gjenstår i dialogen med samarbeidslandene om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne. For å kunne følge opp både dette og arbeidet i FN-systemet vil Utenriksdepartementet forsøke å innarbeide dette hensynet på en mer systematisk måte både i instruksjer til møter i FN-fora og i dialogen med samarbeidslandene.

2.2 Komiteens merknader

Komiteen stiller seg bak Regjeringa si skildring av situasjonen for menneske med funksjonshemming i kapittel 2. NOU 2001:22 "Fra bruker til borger" er den grundigaste og mest veldokumenterte offentlege utgreiinga om det å ha ei funksjonshemming nokon gong. Komiteen meiner at denne utgreiinga saman med resultata og erfaringane med Handlingsplanen for funksjonshemmede (1998-2002), levekårsforskning og internasjonal utvikling er eit godt utgangspunkt for å kome nærare dei politiske måla som Stortinget har sett for arbeidet.

Komiteen meiner at gjennomgangen i dette kapitlet syner at det har skjedd viktige endringar og høg grad av måloppnåing for dei enkelte tiltaka i løpet av dei siste åra. Komiteen ønskjer like fullt å påpeike at avstanden mellom dei politiske måla og røynda framleis er stor.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at NOU 2001:22 "Fra bruker til borger" ga en svært grundig beskrivelse av hverdagen for personer med nedsatt funksjonsevne. I tillegg skisserte den en lang rekke viktige strategier og ulike tiltak for å nå målet om full likestilling for personer med nedsatt funksjonsevne på mange ulike områder. På denne måten var denne utredningen et svært godt utgangspunkt for å utvikle en politikk for å bygge ned funksjonshemmende barrierer.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil i denne sammenheng påpeke at Regjeringa gjennom St.meld. nr. 40 (2002-2003) i liten grad følger opp de mange ulike forslag til tiltak fra NOU 2001:22, og resultatet av dette vil være at avstanden mellom politiske målsettinger og virkeligheten for de funksjonshemmede fortsatt vil være stor i åra som kommer, dersom Regjeringas politikk får gjennomslag.

Komiteen sitt fleirtal, medlemene frå Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti, vil vise til dei utfordringane Manneråk-utvalet har peika på:

"Utvalget mener at en, tross forbedringer på flere områder, ikke i tilstrekkelig grad har lyktes med å omsette de grunnleggende prinsippene om likestilling, sektoransvar, kompensasjon, brukervedvirkning og universell utforming i praksis."

Fleirtalet meiner at Regjeringa har tatt fatt i fleire av dei utfordringane Manneråk-utvalet har peika på, ved å foreslå fylgjande strategiar i politikken for menneske med nedsett funksjonsevne: Sektoransvarsprinsippet, betre kunnskap om situasjonen og samfunnsutviklinga for personar med redusert funksjonsevne, styrka brukarmedverknad og universell utforming som strategi.

Fleirtalet meiner at St.meld. nr. 40 (2002-2003) i stor grad byggjer på Manneråk-utvalet si innstilling.

3. MÅL OG STRATEGIER

3.1 Sammenheng

For Regjeringa er det viktig å styrke mulighetene for at personer med nedsett funksjonsevne skal delta i arbeidslivet. Utdanning og arbeid er derfor et sentralt satsingsområde. Tilgjengelighet er det andre innsatsområdet og bedre tjenester det tredje innsatsområdet i Regjeringens politikk for personer med nedsett funksjonsevne. Regjeringa meiner at viktige utfordringer i offentlige tjenester er knyttet til rekruttering av personell, kompetanse, organisering, informasjon, service og saksbehandling.

Når det gjelder situasjonen for barn med nedsett funksjonsevne og deres familier, meiner Regjeringa det er behov for å lette tilgangen på tjenester, styrke samordningen av de tjenester som ytes, øke kompetansen i hjelpeapparatet og bygge ut det psykososiale tilbudet.

Det framholdes at forskningen viser at vi fortsatt står overfor utfordringer for å bedre levekårene og livssituasjonen for utviklingshemmede på ulike livsområder. Det uttales at Regjeringa i sitt vidare arbeid vil følge opp de svakheter som er avdekket på områder som bolig, tjenester, kompetanse hos personellet, arbeid og fritid. Regjeringa meiner det er viktig å legge til rette for en mer aktiv og variert fritid hvor utviklingshemmede i større grad kan delta i aktiviteter for alle, og at

det arbeides vidare med å styrke utviklingshemmedes muligheter til selvbestemmelse og medvirkning.

Regjeringa har følgende visjon i politikken for personer med nedsett funksjonsevne: Mennesker med nedsett funksjonsevne skal ha muligheter til personlig utvikling, deltakelse og livsutfoldelse på linje med andre samfunnsborgere.

Hovedmålene i Regjeringens politikk for mennesker med redusert funksjonsevne er:

- aktiv deltakelse og full likestilling
- god tilgjengelighet til bygninger, utemiljø, produkter og tjenester
- tjenester, opplæring og kvalifisering skal ta utgangspunkt i den enkeltes behov
- flere i arbeid som kan nytte sine evner og anlegg til beste for seg selv og samfunnet
- sikre økonomisk og sosial trygghet.

Regjeringa meiner at sektoransvarsprinsippet er en nødvendig og grunnleggende strategi for å nå hovedmålene i politikken for personer med nedsett funksjonsevne. Strategien innebærer at det er de vanlige instanser i samfunnet som skal gi og finansiere tilbud til personer med nedsett funksjonsevne på lik linje med den øvrige befolkningen. Det er de samme instansene som ved behov skal supplere med særskilte ordninger dersom de ordinære ordningene ikke er tilstrekkelige.

Regjeringa vil bidra til å øke kunnskapsgrunnlaget om situasjonen og samfunnsutviklingen for personer med nedsett funksjonsevne.

Regjeringa vil styrke brukervedvirkningen og meiner at brukernes synspunkter må bli en viktigere premiss i utforming av de individuelle tjenestene og i utforminga av offentlige tilbud og systemer som organiserer tjenesteproduksjonen. Regjeringa vil forbedre mulighetene personer med nedsett funksjonsevne har til å ivareta sine politiske rettigheter.

Det understrekes at sentralt i arbeidet med å øke bevisstheten om hensynet til personer med redusert funksjonsevne står kunnskapen om universell utforming som innebærer at tilgjengelighet for mennesker med redusert funksjonsevne i størst mulig grad løses gjennom ordinære, generelle tiltak som en naturlig del av produktdesign, arkitektur, planlegging og service.

3.2 Komiteens merknader

Komiteen stiller seg bak Regjeringa sin visjon i politikken for menneske med nedsett funksjonsevne, og med bakgrunn i denne visjonen og verdigrunnlaget vert måla knytt til å utforme rammer som sikrar menneske med nedsett funksjonsevne mulegheit til personleg utvikling og deltaking i samfunnet. Eit slikt hovudmål krev ein heilskapleg og samordna politikk.

Komiteen sine medlemmer frå Høgre og Kristeleg Folkeparti stiller seg òg bak hovudmåla og strategiane til Regjeringa på dette feltet for å nå den felles visjonen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil peke på at meldingen inneholder detaljerte beskrivelser av hvordan funksjonshemmede systematisk stenges ute av arbeid, utdanning, offentlige og private arenaer og har langt dårligere levekår enn gjennomsnittet. Flertallet vil peke på at meldingen er svært omfangsrik, men inneholder svært få forslag til nye tiltak. Det redegjøres i detalj om små og store tiltak som er avsluttet eller er under gjennomføring.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil peke på at meldingen mangler en helhetlig strategi og politikk for funksjonshemmede, og at dette er svært beklagelig.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil peke på at Regjeringen gjennom Manneråk-utvalgets arbeid har hatt et godt grunnlag for å utvikle en slik helhetlig politikk og strategi. Flertallet har merket seg at Regjeringen ikke finner å kunne prioritere målet om full tilgjengelighet for alle i tilstrekkelig grad.

Flertallet viser til at Regjeringens strategi innebærer at det er de vanlige instansene som skal gi og finansiere tilbudet til personer med nedsatt funksjonsevne på lik linje med den øvrige befolkning. Flertallet mener en slik strategi bare kan lykkes dersom det samtidig stilles konkrete krav til de samme instanser om hvilke tiltak disse må sette i verk.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener i tillegg at det må foreligge en vilje fra Regjeringa til å bidra til å sette disse instansene i økonomisk stand til å ivareta dette ansvaret. Dette kan ikke disse medlemmer se at Regjeringa legger opp til gjennom den foreliggende stortingsmeldinga.

Komiteen sitt fleirtal, medlemmene frå Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti, viser til at prinsippet om universell utforming er ein av hovudnøklane for auka tilgjenge for personar med nedsett funksjonsevne. Universell utforming går ut på at omsynet til tilgjenge vert ivare tatt heilt frå starten, slik at seinare ekstrakostnader vert unngått. Meldinga gjer greie for ei rekkje tiltak som vil bli eller er sett i gang, m.a. gjennom Handlingsprogram for universell utforming som starta i 2002, og som det er lagt midlar til i eksisterande rammer. Fleirtalet viser også til at takten i gjennomføringa av tiltak for å auke tilgjenge vil måtte tilpassast dei økonomiske rammene og prioriteringar som vert lagt til grunn i dei årlege budsjetta, og som legg føringar på investeringar som vert foretatt i nybygg og nyinvesteringar.

Komiteen sine medlemmer frå Høgre og Kristeleg Folkeparti viser også til at kommune-

sektoren var blant vinnarane i budsjettet for 2004 ved at dei samla inntektene auka med 6,685 mrd. kroner. Då er ikkje dei sparte utgiftene som fylgje av at renta har gått ned, rekna med. Samstundes ser desse medlemmene at dei store og stigande utgiftene til folketrygda bind opp budsjettet slik at det vert mindre rom til prioriterte område.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet er bekymret for den endringen som Bondevik II-regjeringen legger for dagen når det gjelder likestilling og utjamning innen velferdspolitikken. Spesielt blir det fra sosialministeren stadig påpekt at denne regjeringen vil legge til rette for individuelle løsninger og "skreddersøm" overfor de som er "verdige trenge". Disse medlemmer mener generelt at en slik politisk holdning kan føre til stigmatisering og opprettholdelse av skiller i samfunnet som er svært uheldige.

Skal de som trenger spesielle tiltak og oppfølging fra samfunnets side, oppnå likeverdig behandling og levekår, må det først og fremst legges opp til universelle løsninger og behandling slik at skiller og ulikheter kan utjannes på et generelt grunnlag. Disse medlemmer mener derfor at også en nedbygging av funksjonshemmende barrierer må basere seg på et lovverk og en praktisk tilrettelagt politikk og handling som i større grad skaper likeverdige forhold, enn det Regjeringen legger opp til.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil påpeke at dette må være grunnlaget for en utjavnende og antidiskriminerende politikk, og så vil det videre være viktig å tilrettelegge for den enkelte med individuelle løsninger gjennom avtaler og kontrakter mellom enkeltmennesket og samfunnets hjelpe- og tiltaksapparat.

Disse medlemmer vil understreke at kommunesektoren er svært viktig både som tilrettelegger og som tjenesteyter for å fjerne funksjonshemmende barrierer. Disse medlemmer vil vise til at kommunesektorens andel av velstandsøkningen har blitt vesentlig mindre de siste årene. I 2004 er det lagt opp til at økningen i privat forbruk skal være sju ganger høyere enn økningen i offentlig forbruk. Dette vil slik disse medlemmer ser det, føre til økte forskjeller og mangler i kvalitet og kapasitet i kommunesektoren som igjen vil ramme personer med nedsatt funksjonsevne.

Disse medlemmer vil påpeke at kommunesektoren er i økonomisk ubalanse og har vært det i flere år. Regnskapene for 2003 viser at inntektsrammene ikke samsvarer med utgiftsbehovet, og at tallene bekrefter en svekket driftssituasjon. Disse medlemmer viser bl.a. til at kommunenes skatteinntekter sviktet med 3 mrd. kroner i 2003, og at Regjeringen og stortingsflertallet ikke rettet opp dette i statsbudsjettet for 2004. Disse medlemmer viser videre til at til sammen ligger det an til et rekordhøyt underskudd før lån – av SSB oppgitt til om lag 13 mrd. kroner for 2003 – samt en ytterligere økning av lånegjelda. Alt dette

viser at det er behov for en betydelig økning i kommunesektorens inntekter og en nedtrappingsplan for underskuddet i åra framover.

Disse medlemmer viser for øvrig til disse partiers respektive forslag og merknader i budsjettinnstillingen for 2004 og Innst. S. nr. 259 (2002-2003) om kommuneøkonomien.

4. VIRKEMIDLER

4.1 Sammendrag

4.1.1 Juridiske virkemidler

Regjeringen besluttet i november 2002 å oppnevne et lovutvalg som skal utrede en styrking av det rettslige vernet mot diskriminering av funksjonshemmede herunder spørsmålet om en egen lov mot diskriminering av funksjonshemmede. Regjeringen ønsker på denne måten å få kartlagt hvilke juridiske virkemidler som vil være mest hensiktsmessige for å styrke det rettslige vernet overfor funksjonshemmede.

Parallelt med lovutvalgets arbeid har Regjeringen fremmet og vil fremme en rekke forslag til lovendringer innenfor de enkelte sektorer for å styrke den rettslige situasjonen for personer med nedsatt funksjonsevne. Det nevnes spesielt følgende:

- I forskrift til valgloven styrkes retten til adgang til valglokale for personer med nedsatt funksjonsevne og adgangen til å stemme for blinde og svaksynte uten hjelp fra andre.
- I Ot.prp. nr. 40 (2001-2002), jf. Innst. O. nr. 58 (2001-2002) om endringer i lov om universitet og høyskoler, er institusjonenes ansvar for studentenes læringsmiljø presisert og skjerpet.
- Rett til individuell plan i lov om sosiale tjenester m.v., jf. Ot.prp. nr. 54 (2002-2003).
- Ny kvalitetsforskrift for sosiale tjenester.

Regjeringen vil vurdere å utvide pasientombudsordningen til også å omfatte lov om kommunehelsetjenesten og tjenestene etter sosialtjenesteloven. Det bør etter Regjeringens oppfatning vurderes etablert en ordning som går på tvers av forvaltningsnivåer og sektorer.

Regjeringen nedsatte i mars 2003 et utvalg som skal utrede og foreslå harmonisering av den kommunale helse- og sosiallovgivningen.

Regjeringen mener også det viktig å sette fokus på eksisterende lovgivning for å bedre situasjonen for personer med nedsatt funksjonsevne spesielt innenfor følgende områder:

- informasjon og veiledning om eksisterende lovgivning
- praktisering av eksisterende lovgivning
- rettslig prøving av den praksis som utøves.

Regjeringen vil arbeide aktivt for å tydeliggjøre de enkelte sektortilsyns ansvar. Dette skal bl.a. skje gjennom departementenes årlige tildelingsbrev til underliggende tilsyn.

4.1.2 Økonomiske og administrative virkemidler

Det uttales at økonomiske virkemidler er aktuelt å benytte både i form av tilførsel av midler for å styrke innsatsen på nærmere definerte områder, eller ved å utforme økonomiske insentiver som fremmer de mål Regjeringen har satt i politikken for personer med nedsatt funksjonsevne.

Administrative virkemidler er bl.a. knyttet til organisering, bevisstgjøring gjennom krav til utredning og saksbehandling og kompetanseheving gjennom informasjon og opplæring.

Regjeringen vil etablere et dokumentasjonssenter som skal samle inn informasjon og utvikle verktøy for å rapportere om utviklingen innenfor de ulike samfunnssektorer når det gjelder situasjonen for personer med redusert funksjonsevne.

Når det gjelder forskning, mener Regjeringen at selv om det har vært en positiv utvikling, er det fortsatt behov for å styrke innsatsen på feltet. Regjeringen vil iverksette to nye satsinger for å styrke forskningsinnsatsen på feltet:

- Sosialdepartementet har i samarbeid med Nærings- og handelsdepartementet igangsatt en ny fireårig satsing knyttet til personer med nedsatt funksjonsevne og ny teknologi. Satsingen vil gå over fire år og utgjøre i overkant av 30 mill. kroner.
- Det skal igangsettes en tverrgående forskningsinnsats fra 2004 knyttet til situasjonen for personer med nedsatt funksjonsevne. Innsatsen, som beløper seg til ca. 50 mill. kroner, skal gå over fem år.

4.1.3 Brukermedvirkning

Regjeringen vil styrke brukermedvirkningen på kommunalt nivå og vil foreslå å lovfeste et krav om brukerrepresentasjon for personer med nedsatt funksjonsevne. Regjeringen vil gi kommunene betydelig frihet til å velge hvordan den lovpålagte brukerrepresentasjonen skal organiseres.

4.1.4 Tilskudd til funksjonshemmedes organisasjoner

Staten gir i dag generell driftsstøtte til funksjonshemmedes organisasjoner og tilskudd til likemannsarbeid i organisasjonene. Totalt ble det bevilget 111,4 mill. kroner til disse formålene for 2003. Foruten tilskudd til Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon har 115 organisasjoner søkt om driftstilskudd for 2003. Antall tilskuddsberettigede organisasjoner har økt fra 38 i 1982 til 78 i 1994 og 108 i 2001. Gjennomsnittlig driftstilskudd per medlemskap er redusert fra 204 kroner i 1994 til 181 kroner i 2002.

Det ble i 2000 nedsatt et utvalg for å foreta en bred gjennomgang av tilskuddsordningene rettet mot funksjonshemmedes organisasjoner. Utvalget la fram sin innstilling i august 2001. Det redegjøres for utvalgets forslag og for høringsuttalelsene til utvalgsmottellingen.

Departementet legger følgende prinsipper til grunn for en tilskuddsordning for funksjonshemmedes organisasjoner:

- Tilskuddsordningen skal legge til rette for et bredt frivillig engasjement.
- Tilskuddsordningen skal i minst mulig grad legge føringer på hvordan organisasjonene organiserer sitt arbeid og prioriterer sin innsats.
- Tilskuddsordningen skal være enkel og oversiktlig å forholde seg til for organisasjonene.

Departementet foreslår at de organisasjoner som i dag omfattes av tilskuddsordningen, fortsatt skal omfattes av denne, men at det settes en nedre grense på 250 medlemmer for nye organisasjoner. Departementet foreslår videre at finansieringen av paraplyorganisasjoner skal skje gjennom medlemsorganisasjonene. Departementet mener at organisasjonene bør stå fritt til å bestemme om de vil være medlem av en paraplyorganisasjon, hvilken organisasjon de skal være medlem av, og hvor mye midler de vil legge inn i et slikt samarbeid.

Departementet ønsker en enklere og mer oversiktlig tilskuddsordning og foreslår å slå sammen tilskuddet til drift og tilskuddet til likemannsarbeid. Departementet går inn for at midlene til likemannsarbeid legges inn i driftsstøtten.

Gjeldende tilskuddsordning åpner for at inntil 5 mill. kroner kan nyttes til tiltak for funksjonshemmede i regi av andre frivillige organisasjoner. Departementet foreslår at denne ordningen opphører, og at disse midlene går inn i det generelle grunnlaget for tildeling av tilskudd.

Fylkeslegene har hatt oppgaven med å fordele tilskudd til velferds- og ferietiltak siden 1974. Departementet går inn for at disse midlene tildeles gjennom Fordelingsnemnda og kanaliseres gjennom funksjonshemmedes organisasjoner på grunnlag av prioriterte søknader fra disse.

Departementet foreslår å videreføre dagens system som er basert på faste kriterier samt et skjønnsstilskudd.

4.2 Komiteens merknader

Komiteen vil understreke at for å styrke sektoransvaret og nå måla i politikken for personar med nedsett funksjonsevne er det avgjerande å ta i bruk eit sett av verkemiddel. Juridiske verkemiddel er av stor betydning for å lovfeste rettar for å styrkje det rettslege vernet overfor funksjonshemma.

Lovutvalget

Komiteen har merka seg at Regjeringa har sett ned eit offentleg utval for å greie ut ei styrking av det rettslege vernet mot diskriminering av funksjonshemma bl.a. spørsmålet om ei eiga lov mot diskriminering av funksjonshemma. Komiteen ser fram til at denne utgreiing er ferdig, slik at ein gjennom ei reell styrking av vernet mot diskriminering kan kome nærare målet om aktiv deltaking i samfunnet og likestilling mellom menneske med funksjonshemming og andre borgarar.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil peke på at Manneråk-utvalgets utredning har dokumentert at funksjonshemmede systematisk

stenges ute av arbeid, utdanning, offentlige og private arenaer. Disse medlemmer mener derfor at det er nødvendig å ta i bruk det sterkeste virkemiddel vi har for å forhindre utestenging av funksjonshemmede, og går inn for at det skal utarbeides en antidiskrimineringslov.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at Regjeringa som en oppfølging av NOU 2001:22 har satt ned et lovutvalg for å utrede spørsmålet om en antidiskrimineringslov. Disse medlemmer mener en antidiskrimineringslov for funksjonshemmede er et helt nødvendig og et svært viktig virkemiddel i arbeidet for å sikre likestilling og full tilgjengelighet. NOU 2001:22 ga klare og viktige føringer med hensyn til formål og gyldighetsområde for en slik lov. Disse medlemmer vil understreke at en antidiskrimineringslov må utformes i samsvar med disse føringene. Disse medlemmer vil i denne sammenheng spesielt peke på at formålet i loven skal være å likestille, og at den må inneholde et forbud mot både direkte og indirekte diskriminering. Det er videre viktig at både privat og offentlig sektor omfattes av loven, at det settes standarder vedrørende utforming av produkter og tjenester, at alle offentlige utredninger og meldinger skal utrede konsekvenser for mennesker med funksjonsnedsettelser, og at det ved tildeling av offentlige midler skal knyttes vilkår om tilrettelegging for funksjonshemmede.

Komiteen sitt fleirtal, medlemene frå Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti, viser til at Regjeringa gjennom det arbeidet lovutvalet no gjer, skal ta stilling til nettopp om ei styrking av det rettslege vernet mot diskriminering av menneske med funksjonshemming skal skje gjennom ei eiga lov mot diskriminering av funksjonshemma. Regjeringa ynskjer på denne måten å få kartlagt kva juridiske verkemiddel som vil vere det mest føremålstenlege. Føremålet er å fremme full deltaking i samfunnet for likestilling mellom funksjonshemma og andre borgarar. Utvalet skal utarbeide forslag til ein ny lov og/eller endringar i eksisterande lovgjeving. Lovutvalet er sett saman av både fagfolk og representantar for funksjonshemma sine organisasjonar, og fleirtalet vil ta standpunkt til virkemiddel når utvalet har kome med si innstilling. Lovutvalet skal avslutte arbeidet innan utgangen av 2004. Fleirtalet meiner at det er viktig at utvalet får avslutte det arbeidet dei har starta på.

Juridiske virkemidler mer generelt

Komiteen meiner også at det i tillegg til lovutvalet er viktig at det er fremja og vil bli fremja ei rekke lovendringar innanfor dei enkelte sektorar for å styrke den rettslege situasjonen for personar med nedsett funksjonsevne. Frå komiteen si side er det ynskjeleg å understreke at det er viktig å sette fokus på eksisterande lovgjeving. I prosjektet "Styrket brukerveiledning for funksjonshemmede" blei det framheva at det

ikkje var mangelen på rettar som var problemet, men den manglande evna det offentlege tenesteapparatet hadde til å rettleie slik at den enkelte fekk utløyst rettane sine. Komiteen er einig med Regjeringa i at det på mange område er ei tilfredsstillande lovgjeving, og er positiv til at Regjeringa i det vidare arbeidet vil leggje vekt på tiltak for å styrke informasjon og rettleiing om den eksisterande lovgjevinga og vurdere tiltak der det ikkje er godt nok samsvar mellom lova sin intensjon og praksis. Komiteen er difor nøgd med at det vert satsa på kompetansehevande tiltak, spesielt i kommunane.

Komiteen viser at det i Ot.prp. nr. 54 (2002-2003) (jf. Innst. O. nr. 4 (2003-2004)) vart lovfesta ein rett til individuell plan i sosialtenesta. Det er viktig at dei plannane kommunane er med på å utarbeide, vert fylgd opp. Komiteen meiner at det er positivt at Regjeringa ynskjer å sjå på dagens ordningar for tenester og ytingar for å sjå om dei er organisert og lovregulert på ein slik måte at dei gjev tilstrekkeleg tryggleik, føreseielegheit og heilskap.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil peke på at det ved innføringen av en antidiskrimineringslov må etableres kontroll- og tilsynsordninger som sikrer at loven etterlevs. Disse medlemmer vil komme tilbake til spørsmålet om den mest hensiktsmessige organiseringen av dette i forbindelse med behandlingen av loven.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti mener det er nødvendig å følge opp antidiskrimineringslovgiving og annen lovgiving på ulike områder med en tilsynsmyndighet som skal hindre diskriminering av mennesker med funksjonsnedsettelse og for å sikre deres spesielle rettigheter. Manneråk-utvalget (NOU 2001:22) anbefalte derfor å opprette Tilsynet for funksjonshemmedes rettigheter. Disse medlemmer vil følge opp denne anbefalingen fra Manneråk-utvalget. Et slikt tilsyn må ha en selvstendig og uavhengig stilling, og det må ha muligheter til effektive sanksjoner mot brudd på forbudet mot diskriminering av funksjonshemmede.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om opprettelse av et selvstendig og uavhengig tilsyn som har som oppgave å føre tilsyn med og håndheve de samfunnsmessige rettigheter mennesker med funksjonsnedsettelse har."

Komiteen sitt fleirtal, medlemene frå Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti, viser til lovutvalet som no tar stilling til om ei styrking av det rettslege vernet mot diskriminering av menneske med nedsett funksjonsevne skal skje gjennom ei antidiskrimineringslov, og som også vurderer korleis tilsynet kan regulerast. Pressemeldinga frå Sosialdepartementet då utvalet vart sett ned 29. november 2002, seier:

"Utvalet skal utarbeide forslag til ein ny lov og/eller endringar i eksisterande lovgiving. Forslaga vil ta stilling til kven som skal bli gitt rettar og plikter. Utvalet skal drøfte høve til sanksjonar og skal vurdere om særskilde organ bør ha ansvar for ei effektiv oppfølging av regelverket. Utvalet bør også kartleggje lovgivinga mot diskriminering av funksjonshemma i andre land."

Komiteen sine medlemmer frå Høgre og Kristeleg Folkeparti viser også til at det har skjedd ei vesentleg styrking av tilsynet med pleie- og omsorgstenestene i kommunane i den seinare tida. M.a. er Fylkesmannen sitt tilsynsområde overfor sosialtenesta frå 1. januar 2003 utvida frå tilsyn avgrensa til institusjonar etter sosialtenestelova og tiltak etter same lov kapittel 6A til også å gjelde tilsyn med det tenestetilbodet kommunane yter i omsorgsbustader, og med andre heimebaserte tenester i sosialtenestelova.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet er av den oppfatning at en god og effektiv antidiskrimineringslov for mennesker med nedsatt funksjonsevne er et viktig skritt på veien mot likestilling. På det juridiske området er det i tillegg nødvendig å styrke allerede eksisterende lovverk på flere ulike områder. Manneråk-utvalget påpekte svakheter og mangler ved lovgivningen på en rekke områder i forhold til å sikre mennesker med funksjonsnedsettelse samme rettigheter som andre. Slik disse medlemmer ser det, er det derfor nødvendig med en gjennomgang av lovverket med sikte på å styrke eksisterende lovverk. Eksempler på lovverk som trenger styrking og samordning, er: plan- og bygningsloven, samferdselsloven, jernbaneloven, vegtrafikkloven, folketrygdloven, sosialtjenesteloven, kommunehelsetjenesteloven, opplæringsloven og lov om universitet og høyskoler.

Forsking

Komiteen har merka seg den offensive satsinga som Regjeringa har gjort og legg opp til, innan forskning. Komiteen ser på det som positivt at ein ynskjer å styrke forskinga. Forskinga vil kunne synleggjere dei problema og barrierar som funksjonshemma opplever i dagleglivet. Forsking er eit viktig verkemiddel i å oppnå aktiv deltaking i samfunnet for funksjonshemma.

Komiteen viser til at det i St.prp. nr. 1 (2003-2004) (jf. Budsjett-innst. S. nr. 11 (2003-2004)) vart løyva 5 mill. kroner til etablering av eit dokumentasjonscenter, som skal samle informasjon og utvikle verkty for å rapportere om utviklinga innanfor dei ulike samfunnssektorane når det gjeld situasjonen for personar med nedsett funksjonsevne. Den årlege rapporten som dokumentasjonscenteret skal avge, skal m.a. handle om status i situasjonen for personar med nedsett funksjonsevne.

Informasjonsteknologi

Komiteen er positiv til at Sosialdepartementet saman med Nærings- og handelsdepartementet har sett i gang ei fireårig satsing knytt til personar med nedsett

funksjonsevne og ny teknologi. Denne sterke satsinga på "IT Funk" vil slik komiteen ser det, vere avgjerande for å hindre at ny teknologi skapar fleire barrierar.

Brukermedvirkning

Komiteen stiller seg heilt bak Regjeringa sitt ynskje om å styrke brukarmedverknaden på kommunalt nivå for personar med nedsett funksjonsevne, og støttar forslaget om å lovfeste brukarrepresentasjon for personar med nedsett funksjonsevne. Komiteen støttar også at kommunane vert gjeve fridom til å velje korleis denne brukarrepresentasjonen skal organisert, slik at resultatet vert best mogeleg for alle grupper.

Komiteen sitt fleirtal, medlemene frå Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti, er nøgd med at Regjeringa vil styrke brukarmedverknaden på kommunalt nivå for personar med nedsett funksjonsevne, og støttar lovfesting av eit krav om brukarrepresentasjon. Sjølv om Regjeringa er av den oppfatting at det må vere opp til kommunane kva måte dei vil organisere brukarrepresentasjonen på, meiner fleirtalet at beste løysinga vil vere ei lovfesting av kommunale råd. Fleirtalet er kjent med at i kommunar som allereie har oppretta kommunale råd for menneske med nedsett funksjonsevne, har dette ført til større merksemd om brukargruppa sine behov, og at faktiske endringar som har skjedd, har hatt tydnad for livssituasjonen deira. Fleirtalet meiner at både brukargruppa og kommunen er tent med å ha eitt råd som representerer alle med nedsett funksjonsevne i kommunen. Dette sikrar at interessene til alle dei ulike gruppene av menneske med nedsett funksjonsevne vert ivarett utan å vere avhengig av sterke pressgrupper som ivaretar kun enkelte interesser. Fleirtalet meiner at ved å organisere brukarmedverknaden som kommunale råd, vil sjansane for reell brukarmedverkand vere ytterlegare til stades. Fleirtalet er såleis ikkje ueinig i intensjonen i Regjeringa sitt forslag om at kommunane sjølv skal organisere brukarmedverkanden.

Fleirtalet fremjar følgjande forslag:

"Stortinget ber Regjeringa kome attende til Stortinget med eit forslag om lovfesting av kommunale råd for menneske med nedsett funksjonsevne i løpet av 2004."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at lovfesting av kravet om brukarmedvirkning er riktig. Med bakgrunn i at norske kommuner er svært ulike både med hensyn til geografisk størrelse, folketall og organiseringsform, mener disse medlemmer at det vil være fornuftig å overlata til den enkelte kommune å bestemme hvordan en slik lovpålagt brukarmedvirkning best kan ivaretas. Her kan det, slik disse medlemmer ser det, tenkes ulike modeller, hvorav et kommunalt råd er én slik modell. Disse medlemmer vil avvente å ta stilling til konkrete løsninger til Regjeringa kommer tilbake til Stortinget med en sak om dette.

Komiteens medlem fra Senterpartiet mener det er viktig å få tilrettelagt for, og stimulert til, at flere funksjonshemmede kan engasjere seg og delta i frivillig organisasjonsarbeid og politiske beslutningsorgan. Dette medlem vil understreke at en slik tilrettelegging vil være av stor betydning for å kunne gi funksjonshemmede på samme grunnlag som andre direkte medinnflytelse og deltakelse. Dette medlem er kjent med at trygdelovgivning i forhold til uføretrygd og friinntektsbeløpet på inntil 1 G kan gi problemer for uføretrygdde som deltar i samfunnslivet på like vilkår med andre. Trygdeetaten tolker bestemmelsene noe ulikt, og dette medfører ulikheter og forskjellsbehandling både mellom uføretrygdde og mellom disse og andre grupper med ordinære arbeidsinntekter. Dette medlem mener at uføretrygdde som deltar som tillitsvalgte/folkevalgte, uansett om dette er på dag- eller kveldstid, må kunne få gjøre dette uten at godtgjørelsen som betales for slik deltakelse, fører til avkorting i uføretrygden. Dette medlem ber derfor om at Regjeringen tar opp og avklarer dette slik at det bedre kan tilrettelegges for deltakelse fra uføretrygdde i forbindelse med verv både i offentlig sammenheng og i forhold til det private organisasjonslivet.

Tilskudd til funksjonshemmedes organisasjoner

Komiteen støttar Regjeringa sitt forslag om at det skal settast ei nedre grense på 250 medlemmer for å bli tilskotsberettiga. Sidan dette forslaget ikkje gjeld eksisterande organisasjonar, ivaretar dette forslaget den kompetansen som er bygd opp rundt sjeldne diagnosar, og at desse organisasjonane ikkje vert lagt ned. Samstundes vil det medverke til å hindre ei ytterlegare fragmentering av organisasjonsstrukturen.

Komiteen sitt fleirtal, medlemene frå Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti, støttar Regjeringa i intensjonen om at organisasjonane for menneske med nedsett funksjonsevne må få stor fridom til å organisere sitt eige arbeid, og at paraplyorganisasjonane må hente legitimiteten sin frå dei deltakande medlemsorganisasjonane. Fleirtalet meiner derfor at det er mange gode grunnar for at finansieringa av paraplyorganisasjonar skal skje gjennom medlemsorganisasjonane.

Fleirtalet meiner at det arbeidet som paraplyorganisasjonen FFO driv, er viktig for medlemsorganisasjonane. Fleirtalet vil spesielt understreke det arbeidet som FFO driv som serviceorgan, samarbeidsarena, koordinator på ulike område og gjennom prosjekt som m.a. Rettighetssenteret. Fleirtalet er opptatt av at drifta av desse oppgåvene skal verte sikra, og meiner derfor at FFO skal få ei fast støtte på 5 mill. kroner. Resten vert delt utover som driftstilskot til organisasjonane innan FFO i dag.

Fleirtalet vil understreke at ingen organisasjonar skal tene eller tape på å vere med i ein paraplyorganisasjon framfor ein annan, og dei skal fritt kunne velje kva for ein "paraply" dei skal vere medlem av. Går ein medlemsorganisasjon ut av ein paraplyorganisasjon,

tar organisasjonen støtta med seg til ein eventuelt ny "paraply". Dette byggjer opp under prinsippet om sjølvbestemming. Kvar organisasjon legitimerer dermed sin eventuelle paraplyorganisasjon.

Komiteen vil peke på at det er et offentlig ansvar å legge til rette for full likestilling og deltagelse for funksjonshemmede. Komiteen vil understreke betydningen av det aktive engasjement som legges for dagen av funksjonshemmedes organisasjoner for å belyse de funksjonshemmedes muligheter og utfordringer og for å bedre livssituasjonen for disse. Komiteen ser på samarbeidet mellom organisasjonene og offentlige myndigheter som meget viktig i det videre arbeid for å bedre funksjonshemmedes levkår. Offentlig tilskudd er en forutsetning for at disse organisasjonene skal få utført sitt arbeid. Komiteen vil peke på at mange av de funksjonshemmedes organisasjoner er små og representerer mennesker med sjeldne funksjonshemninger.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at de små organisasjonene er helt avhengig av å tilhøre et større fellesskap av organisasjoner for å bli hørt. Disse medlemmer mener at staten må legge til rette for at organisasjonene har et felles politisk talerør og samarbeidsorgan. Etter disse medlemmers syn kan dette best gjøres ved at dagens finansiering av paraplyorganisasjonene videreføres.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringa videreføre nåværende ordning for finansiering av paraplyorganisasjonene for funksjonshemmedes organisasjoner."

Disse medlemmer vil peke på at FFOs medlemsorganisasjoner er samstemte i kravet om at dagens finansieringsordning for paraplyorganisasjoner av funksjonshemmedes organisasjoner skal videreføres. Disse medlemmer har merket seg at Regjeringen ønsker å styrke brukernes medvirkning på ulike sektorer både ut fra demokratiske prinsipper og for at offentlig forvaltning skal bli tilført kunnskap. Disse medlemmer finner det på denne bakgrunn oppsiktsvekkende at Regjeringen velger å ignorere et entydig råd fra FFOs medlemsorganisasjoner når det gjelder utformingen av finansieringsordning.

Disse medlemmer har merket seg at flertallet legger til grunn at organisasjonene skal ha stor frihet til å organisere sitt arbeid, men at det foreslås at 5 mill. kroner fortsatt skal gå til FFO. Disse medlemmer viser til at flertallet ikke følger opp de prinsipper de angivelig legger til grunn i utformingen av tilskuddsordningen, og antar at den nye tilskuddsordningen innføres av budsjettekniske hensyn.

Komiteen sitt fleirtal, medlemene frå Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti, presiserer at det er to paraplyorganisa-

sjonar for menneske med nedsett funksjonsevne: FFO og SAFO. Dei har for augneblinken to ulike finansieringsmodellar, høvesvis direktefinansiering og finansiering gjennom medlemsorganisasjonane.

Fleirtalet viser til at høyringssvara til Korseth-utvalet si innstilling fordelte seg slik:

- 10 av høyringsinstansane meiner prinsipielt at finansiering av paraplyorganisasjonane bør gå gjennom organisasjonane, og at staten ikkje skal direktefinansiere desse. 9 av desse er organisasjonar og 1 er eit fylkeslegeembete.
- 9 av høyringsinstansane vil oppretthalde dagens ordning med direktefinansiering til FFO. Alle dei er organisasjonar.
- 6 høyringssvar støtter Korseth-utvalet sitt forslag til omlegging av paraplytilskotet. Av desse er 3 ikkje-organisasjonar.
- 3 høyringsinstansar kommenterer paraplysamarbeidet, men tar ikkje stilling til modell.

Det er 24 organisasjonar som har uttalt seg, og 4 ikkje-organisasjonar. Fleirtalet understreker derfor at det er eit fleirtal av høyringssvara som går inn for ei omlegging av dagens tilskotsordning med direktefinansiering av FFO.

I tillegg vil fleirtalet igjen understreke at det er dei oppgåvene FFO driv som serviceorgan, samarbeidsarena, koordinator på ulike område og gjennom prosjekt som m.a. Rettighetssenteret, fleirtalet vil sikre drifta av gjennom eit årleg tilskot på 5 mill. kroner. Når resten av midlane går direkte til medlemsorganisasjonane, meiner fleirtalet at dette støtter oppunder prinsippet om sjølvbestemming.

Sammenlåing av tilskudd til drift og likemannsarbeid

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil peke på at likemannsarbeidet er en viktig del av de funksjonshemmedes organisasjoners virksomhet, spesielt i regi av de små organisasjonene. Flertallet kan derfor ikke støtte forslaget om å slå sammen driftstilskuddet og tilskuddet til likemannsarbeid.

Flertallet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at driftstilskuddet til funksjonshemmedes organisasjoner og tilskuddet til likemannsarbeid fortsatt skal opprettholdes som to separate tilskuddsordninger."

Eit anna fleirtal, medlemene frå Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti, er einig i at likemannsarbeid gjennom organisasjonar for menneske med nedsett funksjonsevne er av uvurderleg tydnad for samfunnet og for den enkelte.

Komiteen sine medlemmer frå Høgre og Kristeleg Folkeparti viser til at det er eit av dei områda som regjeringa Bondevik II har prioritert i si

regjeringstid. Totalt har driftstilskot og likemannsmidlar auka frå 92,2 mill. kroner i budsjettet i 1999 til 124,1 mill. kroner i budsjettet i 2004. Av dette er likemannsmiddel høvesvis 12,3 mill. kroner og 14,2 mill. kroner.

Desse medlemene viser til at tilskot til likemannsarbeid fyrst vart etablert som ei mellombels ordning for å stimulere til likemannsarbeid. Sidan 1993 har dette vore ei permanent ordning. Årsrapportar frå organisasjonane viser at likemannsaktivitetar er ein sterkt integrert del av alle brukarorganisasjonane sitt arbeid. Desse medlemene vil understreke at det er nødvendig å sjå likemannsaktivitetar i samheng med føremålet med driftstilskotet som m.a. er å gje service til medlemene. Sidan likemannsaktivitetar er medlemservice, er desse medlemene samde med Regjeringa i at forslaget vil bety ei forenkling som vil frigjere ressursar i organisasjonane som i dag vert brukte til å skrive søknadar og administrere midlar. Dermed kan dette opne for meir likemannsarbeid.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet har merket seg at Regjeringen foreslår å slå sammen driftstilskuddet og tilskuddet til likemannsarbeid slik at en bevilger ett samlet tilskudd til de funksjonshemmedes organisasjoner. Disse medlemmer kan ikke akseptere denne endringen med bakgrunn i at disse to tilskuddene er ment å dreie seg om to meget forskjellige oppgaver. Disse medlemmer vil vise til at det arbeid som gjøres i forbindelse med likemannsarbeidet, er av uvurderlig betydning både for den enkelte som mottar denne hjelpen, og for samfunnet. Disse medlemmer vil i fremtiden legge vekt på at nettopp likemannsarbeidet må styrkes betydelig da det mest sannsynlig er på dette området vi kan få best utnyttet ressursene hva angår opplæring og tilrettelegging for den enkelte med funksjonshemming. I den forbindelse kan det blant annet vises til opplæring av diabetikere, astmatikere, blinde og svaksynte, rullestolbrukere etc. Det er en kjensgjerning at når det gjelder hvordan f.eks. en diabetiker best skal kunne takle sin hverdag, så er det nok likemenn som vet mest om dette. Disse medlemmer er av den oppfatning at det er betydelig mer gevinst å hente ut både for den enkelte og samfunnet dersom en øker innsatsen på dette området. På den bakgrunn ønsker disse medlemmer at Regjeringen, i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2005, legger frem en opptrappingsplan hva angår tildeling og bruk av likemannsarbeid. Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2005 utarbeide en opptrappingsplan for bevilgninger til likemannsarbeid, samt foreta en vurdering, i samarbeid med funksjonshemmedes organisasjoner, av hvordan bevilgningene til likemannsarbeid best kan nyttes."

Midler til tiltak for funksjonshemmede i regi av andre frivillige organisasjoner

Komiteen sitt fleirtal, medlemene frå Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti, meiner at dei 5 mill. kroner som kan nyttast til tiltak for funksjonshemma i regi av frivillige organisasjonar, bør gå til likemannsarbeid gjennom dei funksjonshemma sine organisasjonar.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at dagens tilskuddsordning åpner for at inntil 5 mill. kroner kan nyttes til tiltak for funksjonshemmede i regi av andre frivillige organisasjoner. Regjeringa foreslår i meldinga at denne ordninga nå opphører, og at midlene går inn i det generelle grunnlaget for tildeling av tilskudd. Disse medlemmer kan ikke støtte dette da det ikke er gjort rede for i meldinga hvilke konsekvenser dette vil ha for organisasjonene.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringa videreføre dagens ordning som åpner for at deler av tilskuddet til funksjonshemmedes organisasjoner kan nyttes til tiltak i regi av andre frivillige organisasjoner."

5. UTDANNING OG ARBEID

5.1 Sammendrag

5.1.1 Utdanning og opplæring

Når det gjelder grunnskole og videregående opplæring, har Regjeringen følgende mål:

- Elever skal oppleve en inkluderende og tilpasset skole der enhver får sjanse til å lykkes i forhold til sine forutsetninger, anlegg og interesser.
- Elever med nedsatt funksjonsevne skal oppleve god planlegging, hjelp og veiledning i overgangen mellom grunnskolen og videregående opplæring og i overgangen til høyere utdanning/arbeid.

Tiltak knyttet til grunnskole og videregående opplæring oppsummeres slik:

- Utdannings- og forskningsdepartementet har lagt fram forslag om endringer av dagens klassedelingsregler slik at skolene kan legge til rette for fleksible, pedagogisk forsvarlige grupper.
- Utdannings- og forskningsdepartementet vil igangsette en gjennomgang av tilpasset opplæring og spesialundervisning.
- Stortinget vil få seg forelagt en sak om hørselssektoren og statlig spesialpedagogisk støttesystem.
- Utdannings- og forskningsdepartementet vil legge til grunn DAISY-format i den videre lyd bok-produksjonen for elever med lese- og skrivevansker, blinde og synshemmede.

- I Ot.prp. nr. 67 (2002-2003) har Utdannings- og forskningsdepartementet lagt fram et lovendringsforslag som åpner for at fylkeskommunen i enkelte tilfelle kan godkjenne en lærekontrakt som fastsetter at hele eller større deler av opplæringen skal skje i bedrift.
- Utdannings- og forskningsdepartementet vil styrke fokus på situasjonen for elever med nedsatt funksjonsevne i det tilsyn som utøves av fylkesmennenes utdanningsavdelinger.
- Prosjektet "Delt rådgivningstjeneste" er igangsatt av Utdannings- og forskningsdepartementet og skal prøve ut nye modeller for organisering av skolens rådgivningstjeneste.
- Utdannings- og forskningsdepartementet vil prioritere arbeidet med å utvikle samarbeidsrutiner mellom skolemyndighetene og Aetat for å lette overgangen mellom skole og arbeidsliv for personer med nedsatt funksjonsevne.

Når det gjelder universitet og høyskoler, har Regjeringen følgende mål:

- Personer med nedsatt funksjonsevne, som oppfyller vilkårene for å studere, skal ha samme reelle adgang til høyere utdanning som andre.
- Øke antall studenter med nedsatt funksjonsevne i høyere utdanning til samme andel som befolkningen for øvrig.
- Lette overgangen mellom høyere utdanning og arbeid for studenter med nedsatt funksjonsevne.

Tiltak knyttet til universitet og høyskoler oppsummeres slik:

- Utdannings- og forskningsdepartementet vil i samarbeid med sektoren legge opp til forbedrede rapporteringsrutiner som kan danne utgangspunkt for konkrete tiltak innenfor de ulike universitetene og høyskolenes ansvarsområder.
- Utdannings- og forskningsdepartementet vil stille krav til utdanningsinstitusjonene om lokale handlingsplaner som skal bidra til at kravene i universitet- og høyskoleloven blir fulgt opp, og til at studenter med nedsatt funksjonsevne får et bedre læringsmiljø.
- Det er etablert en nasjonal pådriver- og nettverksfunksjon ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) knyttet til arbeidet med å fremme bedre læringsmiljø for studenter med nedsatt funksjonsevne.
- Enheten ved NTNU vil i samarbeid med universitets- og høyskolesektoren legge til rette for kompetansehevede tilbud rettet mot medlemmer av læringsmiljøutvalgene.
- Utdannings- og forskningsdepartementet har gjennom Ot.prp. nr. 65 (2002-2003) fremmet forslag om endringer i universitets- og høyskoleloven som innebærer at Arbeidstilsynet gis tilsynsansvaret med studentenes læringsmiljø, og at læringsmiljøutvalgets sentrale plass i arbeidet for å ivareta studentenes læringsmiljø styrkes.

- Utdanningsinstitusjonene vil følge opp utvikling og bruk av Individuell utdanningsplan slik at dette blir et nyttig verktøy for studenter med nedsatt funksjonsevne.
- Utdannings- og forskningsdepartementet vil videreføre kravet om at hver utdanningsinstitusjon skal etablere en kontaktperson eller rådgivningstjeneste for studenter med nedsatt funksjonsevne.
- Utdannings- og forskningsdepartementet vil videreføre Brukerforum for høyere utdanning for en treårsperiode.
- Sosialdepartementet har tatt initiativ til at det utarbeides en revidert brosjyre om studenter med nedsatt funksjonsevne for å lette tilgangen på informasjon om relevante tjenester.
- Det skal utarbeides et rundskriv i samarbeid mellom Utdannings- og forskningsdepartementet og Arbeids- og administrasjonsdepartementet for å stimulere til økt tverrsektorielt samarbeid lokalt for å lette overgangen mellom utdanning og arbeid.
- Det er innført en ny støtteordning for elever og studenter med innføringen av fribeløp som innebærer at trygdede får ta del i den generelle forbedringen i studiefinansieringen.

5.1.2 *Arbeid*

Regjeringen ønsker å legge til rette for et arbeidsliv preget av mangfold, der den enkelte får tatt sine evner og interesser i bruk. Regjeringen mener det er behov for en samordnet og styrket innsats for at personer med nedsatt funksjonsevne skal kunne ta sine ressurser i bruk i arbeidslivet, og at det særlig er behov for å styrke innsatsen for å få flere i ordinært arbeid. Regjeringens mål er at alle skal ha muligheter til å delta i arbeidslivet ut fra sine forutsetninger.

Tiltak når det gjelder avklaring, kvalifisering og formidling, oppsummeres slik:

- Arbeids- og administrasjonsdepartementet vil legge til rette for årlig rapportering om situasjonen for personer med nedsatt funksjonsevne på arbeidsmarkedet.
- Aetat vil ta initiativ til samarbeid med brukerorganisasjoner for å sikre et godt tjenestetilbud overfor grupper med nedsatt funksjonsevne.
- Arbeids- og administrasjonsdepartementet tar sikte på fremme et lovforslag som sikrer brukervedvirkning i Aetat.
- Arbeids- og administrasjonsdepartementet vil klargjøre og synliggjøre brukernes rettigheter og vil foreslå at dette nedfelles i ny lov om offentlige arbeidsmarkedstjenester. Innføring av nye servicebaserte brukerrettigheter skal gi brukerne en formell rett til å få vurdert sine behov for arbeidsmarkedstjenester.
- Arbeids- og administrasjonsdepartementet vil videreføre forsøk med stykkprisfinansiert avklaring av yrkeshemmede innrettet mot en raskere avklaring og oppfølging av yrkeshemmede. Departementet vil vurdere å forsterke innsatsen for å utrede yrkeshemmedes muligheter i arbeidslivet.

- Arbeids- og administrasjonsdepartementet har iverksatt forsøk med konkurranse om arbeidsformidling av personer som krever ekstra tilrettelegging og oppfølging i arbeidsmarkedet, blant annet yrkeshemmede og langtidsledige.
- Arbeids- og administrasjonsdepartementet vil løpende vurdere innretning og omfang på tiltaks sammensetningen rettet mot arbeidssøkere med nedsatt funksjonsevne.
- Arbeids- og administrasjonsdepartementet vil vurdere å bygge ut arbeidsmarkedstiltaket Varig tilrettelagt arbeid.
- Arbeids- og administrasjonsdepartementet vil vurdere forsøk med jobbklubb og andre jobb-søkeraktiviteter for arbeidssøkere med nedsatt funksjonsevne.
- Arbeids- og administrasjonsdepartementet vil vurdere å iverksette en forsøksordning rettet mot oppfølging av arbeidssøkere med psykiske lidelser.

Det framholdes at for å bedre samarbeidet mellom helsetjenestene og andre tjenester er det behov for forskning og utviklingsrettede prosjekter som tar opp problemstillinger knyttet til insentiver, mål og ansvar for samarbeid i ulike sammenhenger.

Det orienteres om intensjonsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv, og det framholdes at Rikstrygdeverket skal prioritere fokus på personer med nedsatt funksjonsevne i sitt fagutviklingsprogram og ved iverksetting av utviklingsprosjekter. Formålet er å øke antall IA-virksomheter som utarbeider delmål knyttet til å rekruttere flere arbeidstakere med redusert funksjonsevne.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet skal utarbeide en tiltaksplan for økt rekruttering av personer med nedsatt funksjonsevne til offentlig sektor.

Tiltak knyttet til tilrettelegging av arbeidsplassen oppsummeres slik:

- Arbeids- og administrasjonsdepartementet vil fremme et lovforslag om skjerpet vern mot diskriminering i arbeidslivet.
- Rikstrygdeverket skal opprette en nasjonal faggruppe på området arbeidsplasshjelpemidler for å øke kompetansen om hjelpemidler og ergonomiske tiltak på dette området.
- I forbindelse med Sosial- og helsedirektoratets evaluering av forskrift om habilitering og rehabilitering skal kommunens ansvar for hjelpemidler og ergonomiske tiltak gjennomgås.
- Det er etablert et landsdekkende forsøk som innebærer at ved nyansettelse etter 1. januar 2003 bortfaller arbeidsgivers egenandel på ½ G også etter 6 måneders ansettelse.
- Sosialdepartementet vil etablere en varig ordning for funksjonsassistent.
- Sosialdepartementet har foreslått å oppheve taket på individuelle rettigheter til tolk i arbeidslivet fra 1. juli 2003.

5.2 Komiteens merknader

Komiteen stiller seg bak Regjeringa sine mål for utdanning og arbeid.

Utdanning og overgangen fra utdanning til arbeid

Komiteen meiner at utdanning er eit av dei viktigaste verkemidla for arbeidsdeltaking for funksjonshemma. Utdanning generelt og høgare utdanning spesielt har større tydnad for om menneske med funksjonshemming kjem i arbeid, enn det har for andre.

Komiteen sitt fleirtal, medlemene frå Høgre, Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristeleg Folkeparti og Senterpartiet, registrerer at Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD) i 2003 fekk gjennomslag for endringar av dagens klassesdelingstal, slik at skulane kan legge til rette for fleksible, pedagogisk forsvarlege grupper.

Eit anna fleirtal, medlemene frå Høgre, Framstegspartiet, Kristeleg Folkeparti og Senterpartiet, trur at dette saman med gjennomgangen av tilpassa opplæring og spesialundervisning vil vere med på å gjere skulen meir inkluderande.

Komiteen trur at individuelle utdanningsplanar vert ein nyttig reiskap for å legge til rette for studiesituasjonar for personar med nedsett funksjonsevne. Det vert frå komiteen si side føreset at studenten samarbeidar med institusjonen om å utforme utdanningsplanen, og at den enkelte student kan påverke innhaldet i eigen utdanningsplan.

Komiteen er nøgd med at UFD vil legge til grunn DAISY-format i den vidare lydbokproduksjonen for elevar med lese- og skrivevanskar, blinde og synshemma. Dette vil gje elevar eit betre og meir tilgjengeleg tilbod.

Komiteen har merka seg at overgangen mellom skule og arbeid kan opplevast vanskeleg for personar med nedsett funksjonsevne. Komiteen er difor positiv til at UFD vil prioritere arbeidet med å utvikle samarbeidsrutinar mellom skulen og Aetat for å lette overgangen. Komiteen er nøgd med at Regjeringa set i gang eit slikt arbeid som vil tydeleggjere ansvarsforholda mellom dei ulike aktørane.

Komiteen er positiv til at det er sett av midlar til å etablere ein nasjonal pådrivar- og nettverksfunksjon ved Noregs teknisk-naturvitenskaplege universitet (NTNU) knytt til arbeidet med å fremme betre læringsmiljø for studentar med nedsett funksjonsevne. Denne eininga ved NTNU vil i samarbeid med universitets- og høgskulesektoren legge til rette for kompetansehevande tilbod retta mot medlemar av læringsmiljøutvala. Komiteen meiner at denne eininga vil ha stor effekt i arbeidet med å betre situasjonen for studentar med nedsett funksjonsevne.

Komiteen vil leggje vekt på at spørsmål knytt til funksjonshemma og utdanning vil bli tatt opp i sam-

band med handsaminga av stortingsmeldinga basert på Kvalitetsutvalget si innstilling (NOU 2003:16).

Komiteen vil understreke at prinsippet om lik rett til utdanning er et av de viktigste prinsippene utdanningen i Norge er basert på. Komiteen er glad for at det er bred politisk enighet om dette. Komiteen understreker at prinsippet om lik rett til utdanning er i samsvar med artikkel 26.1 i FNs menneskerettighetserklæring.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet legger vekt på at utdanningsinstitusjonene våre er grunnleggende samfunnsinstitusjoner som blant annet skal utjevne sosiale forskjeller og virke samfunnsbyggende. Disse medlemmer mener at en rettferdig utdanning krever en tilrettelegging for dem med spesielle behov.

Komiteen vil særlig bemerke at arbeidslivet er en sentral inngangsport til deltagelse i arbeidet og at utdanning er en viktig forutsetning for deltagelse i fellesskapet. Komiteen mener at utdanning er en svært viktig forutsetning for at mennesker med funksjonsnedsettelse kommer i arbeid. Undersøkelser har vist at blant mennesker med funksjonshemninger så stiger arbeidsdeltagelsen i tråd med utdanningens lengde. Komiteen er av den oppfatning at å la mennesker bruke sine skapende evner gjennom et aktivt yrkesliv, er godt for den enkelte, men også for samfunnet som helhet. Komiteen mener at det derfor er viktig at man i tilstrekkelig grad evner å tilby en utdanning som på alle måter er tilgjengelig for folk med ulike funksjonshemninger.

Komiteen understreker at man ved "tilgjengelig undervisning", mener både det fysiske læringsmiljøet og formen på selve undervisningen. Komiteen vil her særlig legge vekt på spesialundervisningen som et viktig virkemiddel for tilby en tilpasset undervisning. Komiteen mener at man må se på hele utdanningsløpet samlet. Det hjelper lite om man har universiteter og høyskoler som er tilrettelagt for folk med funksjonshemninger, om man ikke kan tilby disse elevene den nødvendige støtten i grunnopplæringen.

Komiteen ser på økte muligheter til utdanning og arbeid som det viktigste virkemidlet for å oppnå likestilling for personer med funksjonsnedsettelse. Det er også en svært klar sammenheng mellom disse to viktige samfunnsarenaene. For de aller fleste er utdanning og kompetanse en forutsetning for deltagelse på arbeidsmarkedet. Dette er en minst like viktig forutsetning for mennesker med nedsatt funksjonsevne som for andre.

Komiteen sine medlemmer frå Høgre og Kristeleg Folkeparti viser til samandraget der dei tiltaka som Regjeringa har sett i verk eller vil setje i verk knytt til grunnskule og vidaregåande opplæring er lista opp. Desse medlemmene vil spesielt peike på at UFD vil igangsetje ein gjennomgang av tilpassa opplæring og spesialundervisning nettopp for elevar på

desse trinna. Desse medlemmene ser fram til at denne gjennomgangen vert gjort for å kunne vurdere om elevar med nedsett funksjonsevne vert tilbydd den nødvendige støtta i grunnopplæringa.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at utdanning og arbeid er viktig for utjevning av levekår. Disse medlemmer viser i denne sammenheng til at funksjonshemmede gjennomgående både har lavere utdanning, lavere yrkesdeltakelse og dårligere levekår enn befolkningen for øvrig.

Siden utdanning er så grunnleggende for arbeidsdeltakelse, må det settes inn omfattende tiltak i utdanningssektoren - fra grunnskole til universitet og høyskoler.

Et hovedsatsingsområde vil være å sikre en reell rett for alle til tilrettelagt undervisning. Denne retten er nedfelt i opplæringslova, men det er langt igjen før denne retten er en realitet for alle. En av de viktigste begrensende faktorene i så måte, slik disse medlemmer ser det, er manglende ressurser i kommunene til å skape en skole som gir alle denne muligheten.

I tillegg er den manglende fysiske tilgjengeligheten til og tilretteleggingen av skolebygg og anlegg et stort hinder for mange. På dette området er også kommuneøkonomien i mange tilfeller en begrensende faktor for forbedring. Det er derfor nødvendig at statlige myndigheter tar et langt større økonomisk ansvar for kommunenes muligheter til å gi en fullt ut tilrettelagt undervisning for alle.

Disse medlemmer mener derfor det må utarbeides en konkret og forpliktende handlingsplan for tilgjengelighet i eksisterende skolebygg med klare tidsfrister og et forpliktende opplegg for statlig medvirkning i finansiering av handlingsplanen.

Komiteen sitt fleirtal, medlemmene frå Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti, viser til rentekompensasjonsordninga for skuleanlegg. Skal ein kome inn under ordninga, er det ein føresetnad at behova til menneske med nedsett funksjonsevne vert ivaretatt. Det er til no utbetalt 502 mill. kroner under denne ordninga som har ei investeringsramme på 15 mrd. kroner over 8 år. Fleirtalet viser også til at Egedomsforvaltingsutvalet som vart oppnemnd 21. november 2003, skal leggje fram ei delinnstilling i månads-skiftet mars/april og si endelege innstilling 15. oktober d.å. Det er grunn til å tru at tilgjenge til skulebygg for personar med nedsett funksjonsevne vil bli grundig vurdert av utvalet.

Fleirtalet vil vise til at regjeringspartia og Senterpartiet i samband med trontaledebatten høsten 2003 støtta Framstegspartiet sitt framlegg om at Regjeringa skal utarbeide ei utgreiing for Stortinget om vedlikeholdssituasjonen for skulebygg i grunnskolen og den vidaregåande skolen i løpet av første halvår 2004.

Komiteen mener at utdanning er en viktig forutsetning for arbeidsdeltakelse. Dette gjelder for alle,

men i særlig grad for personer med funksjonsnedsettelse. Tall fra SSBs levekårsundersøkelse i 1995 viser at blant dem som hadde høyere utdanning i denne gruppen, var nesten dobbelt så mange i arbeid sammenligna med dem som hadde sju til tolv års utdanning. Dette viser, slik komiteen ser det, at tilgang til høyere utdanning er spesielt viktig for personer med funksjonsnedsettelse når det gjelder tilgang til arbeidsmarkedet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener kvalitetsreformen i høyere utdanning skaper spesielle utfordringer når det gjelder personer med funksjonsnedsettelse. Reformen innebærer at utdanningsinstitusjonene i større grad skal konkurrere om studentene, og institusjonene får tildelt midler etter hvor raskt studentene fullfører et studieløp. Dette vil etter flertallets oppfatning føre til at studenter som bruker lenger tid på grunn av funksjonsnedsettelse, blir mindre attraktive. I tillegg vil studenter med funksjonsnedsettelse ofte medføre ekstra utgifter på grunn av kostnader knytta til tilrettelegging. Samla sett vil studenter med funksjonsnedsettelse da lett bli taperne i et system der de høyere utdanningsinstitusjonene skal konkurrere med hverandre om studentene og om finansiering. Dette problemet mener flertallet må vies større oppmerksomhet, og flertallet vil derfor fremme forslag om at Regjeringa legger fram en plan for hvordan studiekvalitet skal bedres for studenter med funksjonshemming, og som hindrer at kvalitetsreformen i seg sjøl utelukker denne gruppen studenter.

Flertallet remmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringa fremme forslag som sikrer at kvalitetsreformen i høyere utdanning sikrer kvalitet og lik tilgjengelighet også for studenter med nedsatt funksjonsevne."

Komiteen sine medlemmer frå Høgre og Kristeleg Folkeparti viser til at universitet og høgskular er pålagte å utvikle kvalitetssikringssystem som skal omfatte alle prosessar som har tydnad for studiekvaliteten. Desse medlemmene understrekar at dette også gjeld i høve til funksjonshemma studentar. Det er etablert eit eige organ, NOKUT, som skal kontrollere at institusjonar under universitets- og høgskulelova har et system for kvalitetssikring på plass.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil også peke på studiefinansieringa som et særlig problem, slik også Manneråk-utvalget gjorde. Det er viktig at studiefinansieringa blir slik at studenter som forsinkes i utdanninga på grunn av funksjonshemming, ikke påføres ekstra økonomiske belastninger på grunn av dette. Det kan etter disse medlemmers oppfatning gjøres ved at lån blir omgjort til stipend når slike forsinkelser oppstår.

Disse medlemmer fremmer på bakgrunn av dette følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringa sikre at studiefinansieringsordningene ikke påfører studenter ekstra utgifter som er knytta til nedsatt funksjonsevne."

Komiteen sine medlemmer frå Høgre og Kristeleg Folkeparti viser til at frå 2002-2003 vart det innført ei ny støtteordning gjennom Lånekassen for studentar i høgare utdanning og all anna utdanning enn ordinær vidaregåande opplæring. Kostnadsnorma auka til 8 000 kroner per måned, og stipendandelen auka til 40 prosent. Tildeling av utdanningsstipend er avhengig av at studenten består eksamen/fullfører utdanninga. Det er likevel gjort visse unntak frå vilkåret om fullført utdanning/bestått eksamen for å få stipend. Dette gjeld blant anna studentar som har blitt forseinka på grunn av sjukdom, fødsel eller funksjonshemming. Studentar som blir forseinka av desse årsakene, har også høve til å få støtte utover dei ordinære forseinkingsreglane. Desse medlemmene peikar på at dette inneber at det allereie gjeld spesielle sosiale ordningar for studentar med nedsett funksjonsevne. Desse medlemmene ser derfor ingen grunn til å endre dagens regelverk i Statens lånekasse.

Komiteen vil framholde at også i overgangen mellom utdanning og arbeid vil mange med funksjonsnedsettelse møte spesielle utfordringer. Komiteen viser bl.a. til at studenter med nedsatt funksjonsevne har mindre muligheter til å ha arbeid ved siden av studiene enn andre, og på samme måte er mulighetene til sommerjobb for disse studentene begrensa sammenligna med andre. Denne type arbeidserfaring er svært nyttig - både som et bidrag til å lette overgangen til arbeidslivet og for å knytte kontakter inn mot den enkelte arbeidsplass og bedrift.

Komiteen sitt fleirtal, medlemmene frå Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti, viser til at UFD og AAD i samarbeid vil utarbeide eit rundskriv for å stimulere til auka tverrsektorielt samarbeid lokalt for å lette overgangen mellom utdanning og arbeid. Fleirtalet ber Regjeringa i denne samanheng vurdere om det bør leggjast til rette for praksisordningar og sommarjobbprosjekt for ungdom med nedsett funksjonsevne som er i utdanning, både for å gje dei arbeidstrening og for å betre kontakten til arbeidslivet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at arbeidslivssentrene i fylkene må ha en sentral rolle i arbeidet med å lette overgangen mellom utdanning og arbeid for personer med nedsatt funksjonsevne. Disse medlemmer ønsker derfor at Regjeringa tar initiativ til at arbeidslivssentrene får en langt mer sentral rolle i dette arbeidet ved at disse sentrene eksempelvis etablerer sommerjobbprosjekter for ungdom med nedsatt funksjonsevne. Et annet tiltak

kan være at det etableres praksisordninger for studenter med nedsatt funksjonsevne i samarbeid med arbeidslivssentrene.

Arbeid

Komiteen meiner at ein nøkkel til betre levekår for personar med nedsett funksjonsevne er knytt til mulegheitene til lønna arbeid, og er derfor uroleg over at berre om lag halvparten av alle med nedsett funksjonsevne er i arbeid. Frå komiteen si side er det derfor ønskeleg at flest muleg funksjonshemma får høve til å delta i arbeidslivet. Komiteen stiller seg av denne grunn bak Regjeringa sitt ynskje om å legge til rette for eit arbeidsliv prega av mangfald, der den einskilde får ta sine evner og interesser i bruk slik at det vert etablert eit stimulerande og kreativt arbeidsmiljø, noko som også kan leggje til rette for auka produktivitet og konkurransekraft.

Komiteen har merka seg at Arbeids- og administrasjonsdepartementet vil legge til rette for årleg rapportering om situasjonen for personar med nedsett funksjonsevne på arbeidsmarknaden ved gjennomføring av årvisse tilleggundersøkingar til Arbeidskraftundersøkelsen.

Komiteen meiner at brukarmedverknad må settast på dagsorden også innan arbeidslivet, og registrerer at Aetat i 2003 tok initiativ til samarbeid med brukarorganisasjonane for å sikre eit godt tenestetilbod overfor grupper med nedsett funksjonsevne. Komiteen er såleis nøgd med at det i løpet av 2003 vart lovfesta brukarmedverknad i Aetat. Det er viktig at ein klargjer og synleggjer brukarane sine rettar. Innføring av nye servicebaserte brukarrettar skal gje brukarane ein formell rett til å få vurdert sine behov for arbeidsmarknadstjenester.

Komiteen har merka seg at Arbeids- og administrasjonsdepartementet vil vurdere å bygge ut arbeidsmarknadstiltaket Varig tilrettelagt arbeid, og at Regjeringa dei siste to åra har bygd ut tiltaket med om lag 560 nye plassar. I denne samanheng vil komiteen vise til at dette er eit avgjerande tiltak for at utviklingshemma skal få høve til å delta i arbeidslivet.

Komiteen har merka seg at det er positive erfaringar med jobbklubbar og andre jobbsøkaraktivitetar for personar med nedsett funksjonsevne, og støtter vidareføringa av dette arbeidet.

Komiteen vil understreke at helsetenesta ofte spelar ei avgjerande rolle for at menneske med funksjonshemming skal kome seg i arbeid. Ved hjelp av funksjonsvurderingar kan helsetenesta medverke til at det vert lettare å setje i gang relevante tiltak for å forebygge utstøting frå arbeidslivet. Tverrfagleg og tverretatleg arbeid er nødvendig for å sjå brukaren sine problem i ein heilskap. Bruk av individuell plan kan vere eit verkemiddel for å få til dette.

Komiteen er oppteken av at delmål 2 i intensjonsavtalen om eit meir inkluderande arbeidsliv i større grad vert følgd opp. Komiteen er difor positiv til at Rikstrygdeverket har prioritert å ha fokus på personar med nedsett funksjonsevne gjennom sine fagutviklingsprogram og ved iverksetting av utviklingspro-

sjekt. I denne samanheng har komiteen merka seg at Arbeids- og administrasjonsdepartementet skal utarbeide ein tiltaksplan for auka rekruttering av personar med nedsett funksjonsevne til offentleg sektor.

Komiteen er oppteken av at tiltak knytt til tilrettelegging av arbeidsplassar vert prioritert. Komiteen er difor glad for at arbeidsgjevarar eigenandel ved nyansettingar er fjerna, og for at det har vorte etablert ei varig ordning for funksjonsassistent samstundes som taket for individuelle rettar til tolk i arbeidslivet har vorte oppheva. Komiteen meiner at dette er tre viktige tiltak som Regjeringa har sett i verk, som vil styrke nokre grupper si tilknytning til arbeidslivet.

Komiteen er kjend med at personar med nedsett funksjonsevne må forhalde seg til ei rekke aktørar i det offentlege hjelpeapparatet. Dagens organisering av velferdsordningane gjev ikkje ei tilstrekkeleg samordna hjelp til dei som har problem med å kome inn på arbeidsmarknaden. Tenesteapparatet er for oppsplitta og ikkje i god nok stand til å finne skreddarsydde, heilskaplege løysingar for den einskilde. Komiteen ser fram til at utgreiing om ulike modellar for ein felles velferdsetat bestående av dagens Aetat, trygdeetat og sosialetat vert lagd fram for Stortinget.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er bekymret for den store økningen i registrerte yrkeshemmede og for at de funksjonshemmede ofte står i fare for å bli utstøtt av arbeidslivet. I løpet av det siste året har om lag 20 000 funksjonshemmede arbeidstakere gått ut av arbeidsmarkedet, og det er en høyere avgang enn i andre deler av befolkningen.

Flertallet viser til at manglende statistikk og oversikt over utviklingen av sysselsettingen blant funksjonshemmede og uføre er et problem. At det er blitt 20 000 færre funksjonshemmede i arbeidslivet bare det siste året, synliggjør behovet for å få mer eksakt kunnskap om hvilke mekanismer som fungerer for å få funksjonshemmede i arbeid, kunnskap om hvilke metoder og innsatser som fungerer godt for hvem i utføringsarbeidet og i tilretteleggingsarbeidet - og for at de forblir i varig arbeid.

Komiteen mener at det er viktig å legge til rette for at funksjonshemmede og yrkeshemmede kan være yrkesaktive i den grad de har mulighet til det.

Komiteen viser til at Arbeids- og administrasjonsdepartementet vil utarbeide årlig rapportering om situasjonen for personer med nedsatt funksjonsevne på arbeidsmarkedet, med gjennomføring av årvisse tilleggundersøkelser til Arbeidskraftundersøkelsene (AKU).

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener innsatsen for et inkluderande arbeidsliv må økes, bl.a. ved å øke innsatsen gjennom arbeidslivssentrene.

Komiteen viser til at tilretteleggingstilskuddet er en viktig del av Intensjonsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv. Komiteen vil understreke viktigheten av at ordningen med tilretteleggingstilskudd videreføres og innrettes slik at den gir forutsigbare rammer.

Komiteen mener at i det videre arbeidet med IA-avtalen må det settes et særskilt søkelys på tiltak og ordninger som kan sikre funksjonshemmede deltakelse i arbeidslivet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at i denne sammenhengen er det i tillegg sentralt at trygdeetatens arbeidslivssentre får økt antall stillinger slik det var forutsatt da Intensjonsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv ble inngått i 2001.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til forslag og merknader om dette i Budsjett-innst. S. nr. 11 (2003-2004).

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til forslag i statsbudsjettet for 2004, Budsjett-innst. S. nr. 11 (2003-2004), hvor Sosialistisk Venstreparti styrka trygdestaten med 75 mill. kroner, i hovedsak for å styrke arbeidslivssentrene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil ha et mer inkluderende arbeidsliv, der det er rom for alle. Det er god arbeidsmarkedspolitikk, god familiepolitikk, god helsepolitikk og god sosialpolitikk. Disse medlemmer mener derfor at vi må arbeide for å utvikle et mindre stressende, et varmere og et friskere arbeidsliv.

Disse medlemmer viser til at vi står foran store utfordringer i arbeidsmarkedet i årene framover. Dette understreker betydningen av å ha et samarbeid for å sikre et regulert arbeidsmarked der vi har nok jobber til alle. Disse medlemmer mener dette blant annet må skje gjennom en tett og forpliktende dialog mellom partene i arbeidslivet og myndighetene. En slik dialog er særlig viktig for å sikre at de med nedsatt funksjonsevne gis muligheter i arbeidslivet på linje med andre.

Disse medlemmer viser til at Regjeringen har som uttalt mål at den vil føre en kamp mot fattigdom. Disse medlemmer mener at den viktigste forutsetning for å unngå fattigdom er at folk er i jobb. Disse medlemmer viser til at det har vært en sterk negativ utvikling i antall ledige i løpet av de årene som regjeringen Bondevik II har hatt ansvaret. Disse medlemmer viser til at det totale antallet arbeidssøkende som er registrert hos Aetat i denne perioden, har økt fra 163 446 til 244 800 personer. Det er dermed hele 80 554 personer som er satt helt eller delvis utenfor arbeidsmarkedet under regjeringen Bondevik II.

Disse medlemmer er også kjent med at det har vært en stor økning i antallet yrkeshemmede arbeidssøkende de siste årene. Ved utgangen av januar 2004 var det hele 80 187 yrkeshemmede registrert ledige hos

Aetat, noe som tilsvarer en økning på 4 155 personer det siste året. Disse medlemmer mener dette viser at det må til en helt annen satsing for å motvirke arbeidsledighet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett for 2004 som ville gitt 24 000 flere mennesker jobb eller opplæring i 2004.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil i denne sammenheng vise til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2004 som ville skapt 20 000 nye arbeidsplasser.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil i denne sammenheng vise til Senterpartiets alternative budsjett for 2004 som ville skapt 17 000 flere årsverk i arbeidsmarkedet.

Komiteen vil framholde at svært mange personer med nedsatt funksjonsevne som i dag ikke slipper inn på arbeidsmarkedet, kunne jobbet og ønsker det. Mange sektorer i Norge trenger også arbeidskraft, men funksjonshemmede stenges i stor grad ute fra arbeidsmarkedet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser i denne sammenheng til at 20 000 funksjonshemmede har falt ut av arbeidsmarkedet det siste året, iflg. tall fra Statistisk sentralbyrå. Dette er en utvikling som disse medlemmer ikke kan akseptere, og som krever at mange og effektive tiltak settes inn. Statistikken viser også at bare 46 prosent av funksjonshemmede er med i arbeidsstyrken mot 66 prosent av befolkningen totalt mellom 16 og 66 år.

Dette forholdet kan, slik disse medlemmer ser det, bare rettes opp ved at tiltak retta mot utdanning og arbeid for mennesker med nedsatt funksjonsevne blir langt mer konkrete, målretta og forpliktende enn hva tilfelle er i denne stortingsmeldinga.

Disse medlemmer vil i denne sammenheng peke på ulike tiltak som kan være aktuelle. Det gjelder funksjonsassistentordningen som bør gjøres permanent og omfattes av et regelverk som gjør at de som har behov, sikres funksjonsassistent. Det må videre utarbeides ulike stimulerings- og tilskuddsordninger som sikrer både bedre tilgjengelighet på arbeidsplassen og kompensasjon for funksjonsnedsettelse som fører til redusert mulighet for effektiv og kontinuerlig arbeidsinnsats.

Disse medlemmer vil også understreke behovet for at det opprettes flere tiltaksplasser for personer med nedsatt funksjonsevne.

Disse medlemmer viser til at endringer i attføringsregelverket de siste åra har gitt økt fokus på gjennomstrømmingen i attføringstiltakene og dermed mindre fokus på kvaliteten i tiltakene. Dette har gjort det vanskeligere for personer med nedsatt funksjonsevne å gjennomføre vellykka attføringsløp. Slik disse

medlemmer ser det, er det derfor behov for en grundig gjennomgang av ordningen med yrkesretta attføring med tanke både på målsetting, omfang og utforming av ordningen.

Komiteen sitt fleirtal, medlemene frå Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti, er uroleg over at mange med nedsett funksjonsevne fell mellom det ordinære arbeidslivet og uføretrygding. Fleirtalet meiner at det er nødvendig å foreta ei samla vurdering av behovet for tiltaksplassar for yrkeshemma. Vurderinga må sjåast i høve til yrkeshemma sine ulike behov for avklaring, arbeidspraksis og opplæring.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til ulike lokale og regionale forsøk med sikte på en bedre samordning av ressursene på tvers av Aetat, trygdeetat, sosialsektor og opplæringssektor, slik at flere mennesker som står utenfor arbeidslivet, kan komme tilbake i jobb.

Disse medlemmer viser til som eksempel at prosjektet i Hedmark og Oppland følger en modell som prøver ut tettere samhandling mellom Aetat, trygdeetat og kommunene, der de videregående skoler, voksenopplæringsavdelingene i fylkeskommunen og partene i arbeidslivet trekkes sterkere med. Modellen forutsetter at tilstrekkelig administrative ressurser blir avsatt hos alle samarbeidende parter.

Disse medlemmer ber Regjeringen sørge for at det avsettes nok administrative ressurser til de forsøkene og prosjektene som Aetat er med i.

Disse medlemmer mener det er svært positivt at det kommer inn klare regler i arbeidsmiljøloven som sikrer den enkelte arbeidstaker et bedre vern mot diskriminering og viser til behandlingen av Ot.prp. nr. 104 (2002-2003) og disse partiers respektive merknader og forslag i Innst. O. nr. 52 (2003-2004).

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at det er lav rekruttering av funksjonshemmede til offentlig sektor. Kun 0,7 prosent av 129 000 ansatte i staten er funksjonshemmede, til tross for at dette er definert som et satsingsområde. Disse medlemmer mener derfor det er behov for handlingsplaner med klare måltall for rekruttering av funksjonshemmede til stillinger i offentlig sektor.

Komiteen sine medlemmer frå Høgre og Kristeleg Folkeparti viser til at Regjeringa har varsla at ho i løpet av kort tid vil kome med ein handlingsplan for rekruttering av personar med nedsett funksjonsevne til staten.

Desse medlemene meiner at ein må sjå auken i arbeidsledige personar i samanheng med konjunktursvingingane, og viser til at utviklinga er i ferd med å snu.

Desse medlemene meiner at veksten i talet på yrkeshemma arbeidssøklarar må sjåast i lys av at det

har vore ei ynskja politisk utvikling at fleire skal prøve seg i arbeidslivet før ein eventuelt tar stilling til innvilging av uførepensjon. Auka tilstrømming av yrkeshemma er eit resultat av ei auka satsing på yrkesretta attføring for å hindre uførepensjonering, auka utstøting og utestenging frå arbeidsmarknaden. Desse medlemene viser til Regjeringa sine tiltak for å snu utviklinga, bl.a. IA-avtalen, auka avklaring og auke i tiltaksinnsats overfor yrkeshemma, samt auka vekt på tidleg intervensjon, målretta yrkesretta attføring, auka effektivisering, brukarretting av Aetat og tidsavgrensa uførestønad.

Desse medlemene vil òg peike på at deltakarar ved tiltaket varig tilrettelagt arbeid ikkje kan omtalast som "sett utanfor arbeidsmarknaden". Deltakarane deltek i ein meningsfylt aktivitet, samstundes som dei bidrar til verdifull produksjon for samfunnet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeidstilsynet har en viktig oppgave i å arbeide for et helsefremmende og inkluderende arbeidsliv. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett for 2004 der det foreslås at Arbeidstilsynet styrkes med 10 mill. kroner.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til sine generelle merknader under kap. 1.2 der disse medlemmer viser til hvordan en ønsker å organisere den fremtidige velferdspolitikken. I den forbindelse vektlegger en ikke minst betydningen av hvordan en skal kunne få lagt til rette for at også funksjonshemmede i større grad enn i dag skal kunne livnære seg av eget arbeid. Disse medlemmer vil vise til at de aller fleste innen gruppen funksjonshemmede har et stort ønske om å komme seg ut i arbeid. Funksjonshemmede er ikke en ensartet gruppe som har behov for de samme tilrettelegginger for å kunne fungere, men har i stor grad individuelle behov. Dette er det viktig at det offentlige tar høyde for når en skal iverksette tiltak.

6. TILGJENGELIGHET

6.1 Sammendrag

Regjeringen har som mål at det skal være god tilgjengelighet til bygninger, utemiljø, produkter og tjenester, og at alle nye statlige investeringer skal vurderes i forhold til prinsippet om universell utforming.

Sektorovergripende tiltak når det gjelder tilgjengelighet, oppsummeres slik:

- Landsdekkende informasjonsarbeid gjennom opplæringspakken "Planlegging for alle" i regi av Miljøverndepartementet og informasjonskampanjen "Ingen hindring" i regi av Sosial- og helsedirektoratet.
- Deltasenteret bistår offentlig og privat sektor med kunnskap om hvordan prinsippene for universell utforming kan tas i bruk.
- Samordnet og styrket innsats for å øke kompetansen om universell utforming i utdanningsinstitusjonene.

- Handlingsprogram for universell utforming rettet mot statlig sektor.
- Nærings- og handelsdepartementet og Sosialdepartementet har iverksatt en fireårig satsing i regi av Norges forskningsråd for å øke tilgjengeligheten til informasjons- og kommunikasjonsteknologi.
- Sosialdepartementet vil ta initiativ til samarbeid med standardiseringsorganene om standardiseringsarbeid som virkemiddel for å fremme universell utforming.
- Arbeids- og administrasjonsdepartementet vil ta sikte på at det oppfordres til å stille krav om universell utforming ved statlige anskaffelser der dette er hensiktsmessig.
- Forslag om en generell lov mot diskriminering på grunnlag av funksjonsnedsettelse utredes.
- Sosialdepartementet vil etablere et nytt dokumentasjonssenter som skal kartlegge tilgjengeligheten for personer med funksjonsnedsettelse.

Regjeringens mål for transportsektoren er at tilgjengeligheten til transportsystemet skal forbedres og tas hensyn til ved planlegging og utforming av infrastruktur, transportmiddel, trafikk og øvrige tjenester.

Tiltak på transportområdet oppsummeres slik:

- Samferdselsdepartementet vil i stortingsmelding om Nasjonal transportplan gi en nærmere omtale av arbeidet med å bedre transporttilbudet til personer med nedsatt funksjonsevne.
- Samferdselsdepartementet vil sørge for at prinsippene for universell utforming blir integrert og ivarettatt i arbeidet og prioriteringer i departementets underliggende etater og virksomheter.
- Samferdselsdepartementet vil videreutvikle arbeidet i brukermidvirkningsgruppene for bl.a. å få fram mer langsiktige prioriteringer innen luftfart, bane og vegtransport.
- Samferdselsdepartementet og Sosialdepartementet vil gjennomgå offentlige ordninger og stønader som skal bidra til å dekke funksjonshemmedes transportbehov utover det tilbud som gis gjennom ordinær kollektivtransport.
- Samferdselsdepartementet og Sosialdepartementet vil evaluere forsøksordningen med arbeids- og utdanningsreiser for funksjonshemmede og ta stilling til om den skal gjøres permanent.

Når det gjelder byggverk og uteområder, mener Regjeringen at tiltak for synshemmede, hørselshemmede og mennesker med kognitive vansker i mindre grad har vært påaktet enn tilgjengeligheten for bevegelseshemmede.

Regjeringens mål er at byggverk skal være slik utformet at de i størst mulig grad er tilgjengelige for alle, og at alle skal kunne disponere en god bolig i et godt bomiljø.

Regjeringen mener at hovedutfordringen består i å heve kompetansen om universell utforming og å bidra

til holdningsendringer blant de aktører som er involvert i byggeprosessen.

Regjeringen vil vurdere tiltak som kan bidra til at flere boliger med privatfinansiering bygges med livsløpsstandard.

Tiltak knyttet til byggverk og uteområder oppsummeres slik:

- Lovbestemmelsene om tilgjengelighet vurderes på grunnlag av utredninger fra Planlovutvalget og Bygningslovutvalget. De enkelte virksomheters rolle på dette området vil bli vurdert for å sikre samordning og målretting av den statlige informasjonen.
- Informasjonstiltak og etter- og videreutdannings tilbud om tilgjengelighet gjennomføres i samarbeid mellom Byggeteknisk etat, Deltasenteret, Husbanken og utdanningsinstitusjoner.
- Det vil bli utarbeidet en egen veileder om hvordan de ansvarlige foretakene kan ivareta tilgjengelighet i sine prosjekter.
- Veilederen til teknisk forskrift til plan- og bygningsloven vil ha henvisning til veiledende standarder som gir eksempler på tilgjengelighetsløsninger som fyller lovverkets funksjonskrav.
- Gjennomgang av Husbankens virkemidler og strategier som kan bygge ned funksjonshemmende barrierer på boligmarkedet og øke den enkeltes forutsetninger for å delta på boligmarkedet, står sentralt i Boligmeldingen 2003.
- Statlige virksomheter skal legge prinsippet om universell utforming til grunn ved nybygg, vedlikehold og fornyelse av leieavtaler.
- Barne- og familiedepartementet vurderer å gi en egen forskrift om tilgjengelighet i barnehager.
- Skolebygg utbedres og gjøres tilgjengelige ved hjelp av rentekompensasjonsordningen.
- Grunnskoleelevene bevisstgjøres om tilgjengelighet gjennom prosjektet "Vær detektiv for egen framtid – fjern hindringene på din skole".
- Etter tilgjengelighetsbestemmelsen i universitets- og høgskoleloven skal institusjonene sørge for at også læringsmiljøet er utformet etter prinsippet om universell utforming, så langt det er mulig og rimelig.
- 10 prosent av nye studentboliger skal være tilrettelagt for personer med nedsatt funksjonsevne.
- Tilgjengelighet til historiske bygg og anlegg vil bli behandlet i en kommende stortingsmelding fra Miljøverndepartementet.
- Krav om tilgjengelighet til kirker, kulturbygg og idrettsanlegg er innarbeidet i Kultur- og kirkedepartementets tilskudds- og godkjenningsordninger.
- Rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planleggingen evalueres for å vurdere sikring av kvaliteter for flere grupper enn barn og unge.

Regjeringen mål på området informasjon og kommunikasjon er:

- IT-verktøy skal produseres etter prinsippet om universell utforming, slik at det kan brukes av størst mulige brukergrupper.
- Offentlig informasjon over internett skal tilfredsstillende standardkravene fra Web Accessibility Initiative (WAI).
- Personer med nedsatt funksjonsevne skal ha et mangfold av informasjonstilbud og ytringsmuligheter.

Tiltak knyttet til informasjon og kommunikasjon oppsummeres slik:

- Statlige virksomheters informasjons- og kommunikasjonsaktiviteter skal drives etter prinsippet om universell utforming, så langt det er praktisk og økonomisk mulig.
- Regjeringen vil bevilge 30 mill. kroner til IT-Funk for en satsing knyttet til universell utforming av IKT-baserte produkter og tjenester.
- Telenor er pålagt å sørge for ulike tjenester til personer med nedsatt funksjonsevne og forsknings- og utviklingsoppgaver vedrørende spesialtilpassing av telekommunikasjonstjenester for mennesker med funksjonsnedsettelse.
- Statsforvaltningen skal bruke Internett som kanal for informasjon og tjenester, bl.a. for at personer med nedsatt funksjonsevne skal få enklere tilgang.
- Det arbeides med sikte på at offentlig informasjon over Internett skal tilfredsstillende standardkravene fra Web Accessibility Initiative (WAI)
- Kultur- og kirkedepartementet vil videreføre støtten til lett-lest-avisa Klar Tale.
- Kultur- og kirkedepartementet vil vurdere forslag om teksting av norskproduserte filmer.

Når det gjelder tilgang til produkter, oppsummeres tiltak slik:

- Strategi for oppfølging av Handlingsplan for forebygging av astma, allergi og inneklimate sykdommer utarbeides.
- Det informeres om allergi til helsepersonell, allergikere og deres pårørende og til matvare- og serveringsbransjen.
- EUs nye merkebestemmelser om ingrediensangivelse, som bedre ivaretar behovene for matvareallergikere, blir gjort gjeldende i Norge samtidig som de trer i kraft i EU.
- Nasjonalt folkehelseinstitutt har etablert et system for innmelding av alvorlige allergiske reaksjoner på matvarer.

På området kultur og fritid har Regjeringen følgende mål:

- Staten skal bidra til at alle personer med nedsatt funksjonsevne som ønsker det, skal ha mulighet til å drive idrett og fysisk aktivitet i sitt lokalmiljø.
- Staten skal bedre blindes og synshemmedes tilgang til litteratur.

- Staten skal bedre teatertilbudet for personer med nedsatt funksjonsevne bl.a. gjennom forestillinger i Tegnspråkteatret og ved tegnspråktolkning av utvalgte forestillinger ved de ordinære teatrene.
- Personer med nedsatt funksjonsevne skal ha mulighet til opphold og fysisk aktivitet i friluft med sikte på miljøforandring og naturopplevelse.

Tiltak på området kultur og fritid oppsummeres slik:

- I stortingsmeldingen "Den kulturelle skolesekken" omtales tilbudet til barn med psykisk utviklingshemning og andre funksjonsnedsettelse.
- Kultur- og kirkedepartementet vil videreføre samarbeidet med interesseorganisasjonene for funksjonshemmede for å sikre kultur for alle.
- Kultur- og kirkedepartementet vil videreføre samarbeidet med Norges Idrettsforbund og Norges Olympiske komité for å integrere mennesker med funksjonsnedsettelse i idretten. Tilskuddet til lokale idrettslag skal også tilgodes funksjonshemmede. Det er en egen tilskuddsordning for idrettsaktiviteter for funksjonshemmede.
- Tilrettelegging og aktiviteter for mennesker med funksjonsnedsettelse i norsk natur generelt og i verneområdene spesielt utredes av en arbeidsgruppe under Miljøverndepartementet.
- Kultur- og kirkedepartementet har omorganisering og effektivisering av allmennlitteratur- og studielitteraturtilbudet til blinde og synshemmede under vurdering med sikte på et forbedret tilbud.
- Nærings- og handelsdepartementet arbeider for å innføre et felles merkesystem for tilgjengelighet for funksjonshemmede innen reiselivet.
- Nærings- og handelsdepartementet vil vurdere nytt mandat for kontaktutvalget for reiseliv og funksjonshemmede.

6.2 Komiteens merknader

Komiteen mener at tilgjenge for personer med nedsett funksjonsevne må betrast, slik at alle funksjonshemma vert sikra god tilgang til bygningar, utemiljø, produkt og tenester. Som eit resultat av dette støttar komiteen at prinsippet om universell utforming skal leggest til grunn for nybygg og nyanskaffingar. Informasjon er eit avgjerande verkemiddel for å styrke kunnskapen om funksjonshemmande forhold og viljen til å redusere dei. Landsdekkande informasjonsarbeid gjennom opplæringspakken og informasjonskampanjen "Ingen hindring" er sektorovergripande tiltak som komiteen meiner vil styrke medvissa og kunnskapen omkring funksjonshemmande forhold og dermed styrke tilgjenget for personar med nedsett funksjonsevne. Kompetansen om universell utforming i utdanningsinstitusjonane må aukast, og dette saman med arbeidet med Handlingsprogram for universell utforming er tiltak som komiteen støttar.

Komiteen meiner at staten sitt eige kompetansesenter for deltaking og tilgjenge for menneske med funksjonshemming - Deltasenteret – skal vere i front når det gjeld å bistå offentleg og privat sektor med

kunnskap om korleis prinsippet om universell utforming kan takast i bruk. Komiteen meiner at kunnskapsspreiing om universell utforming slik at elevar og studentar får naudsynt opplæring er viktig. Komiteen støttar Regjeringa i at prinsippet om universell utforming skal vurderast i alle relevante saker i statleg forvaltning. Komiteen har grunn til å tru at det på dette feltet er stort forbedringspotensiale.

Komiteen sitt fleirtal, medlemene frå Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti, registrerer at Regjeringa vil lage eit omfattande handlingsprogram for universell utforming retta mot statleg sektor.

Komiteen stiller seg bak Regjeringa si styrking av forskings- og utviklingsarbeidet knytt til universell utforming og viser til den fireårige tverrgående satsinga i regi av Noregs forskingsråd for å auke tilgjenge til informasjons- og kommunikasjonsteknologi.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at det er behov for en helhetlig og forpliktende politikk for økt tilgjengelighet for funksjonshemmede. Disse medlemmer støtter forslaget om at prinsippet om universell utforming legges til grunn for nybygg og nyanskaffelser, og mener at dette må være forpliktende for all virksomhet i offentlig regi og som det offentlige finansierer.

Disse medlemmer vil peke på transportsektoren som et område der det gjenstår mye arbeid før målet om tilgjengelighet og likestilling er nådd. Disse medlemmer mener det er behov for å utarbeide tilgjengelighetsstandarder for alle kollektive transportmidler.

Disse medlemmer vil peke på at dersom målet om full tilgjengelighet skal nås, er det også nødvendig med en opprusting av eksisterende byggverk og uteområder. Tilgang på informasjon er en forutsetning for tilgjengelighet. Ny teknologi åpner for at grupper med behov for tilrettelagt informasjon kan få tilgang til dette. Disse medlemmer mener at det er nødvendig at det utarbeides en forpliktende handlingsplan for å sikre økt tilgjengelighet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å utarbeide en handlingsplan for å øke funksjonshemmedes tilgjengelighet til transport, bygg, informasjon og andre viktige samfunnsområder. Planen må innholde klare tidsfrister for når ulike tiltak skal være gjennomført, samt en forpliktelse fra statens side knyttet til finansiering av handlingsplanen."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senter-

partiet mener at en gjennom lover og forskrifter må sikre at ny teknologi som tas i bruk, må utformes slik at alle grupper i størst mulig grad kan nyttiggjøre seg denne. Når det gjelder utforming og tilrettelegging av for eksempel heiser, minibanker, betalings- og billetterminaler, må det i tillegg til touch-paneler være tilrettelagt for forstørret tekst og tale.

Disse medlemmer vil videre understreke viktigheten av at en går videre med forskning og utvikling av hjelpemidler og servicetiltak som kan lette hverdagen og tilgjengelighet for funksjonshemmede på ulike nivåer. Etter disse medlemmers mening er prosjektet med Øyetelefonen, hvor det har vært et forprosjekt med støtte blant annet fra Norges forskningsråd/IT Funk og Telenor FOU, av stor betydning og interesse. Dette er et prosjekt som bør følges opp og realiseres da det vil være til stor hjelp for mange innen gruppen blinde/svaksynte.

Komiteen mener at utviklingen innen mobiltelefon/video-området må utnyttes bedre i forhold til både syns- og hørselshemmede, og at den etablerte ordningen med teksttelefonsentraler kan være en god base for bruk og formidling ved slike teknologiske nyvinninger.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil påpeke at blinde og synshemmede har ekstrakostnader til telefontjenester fordi de er avhengig av tekniske hjelpemidler som leserlist, egne dataprogrammer for blindeskrift og spesiell programvare fra telefonoperatøren for å kunne få tilgang til telefonkatalogens informasjon. Disse ekstrautgiftene må synshemmede og blinde i dag dekke selv. Disse medlemmer mener at slike hjelpemidler må sees på linje med en protese til en beinamputert, eller et høreapparat til en hørselshemmet, som er utgifter som helt eller delvis dekkes gjennom tilskudd fra Rikstrygdeverket. Disse medlemmer mener at Regjeringen bør gjennomgå refusjonsordningen for tilskudd til elektroniske hjelpemidler for telefonbruk blant blinde og svaksynte.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å gjennomgå retten for refusjon for ekstrautgifter til telefonbruk for blinde og svaksynte med utgangspunkt i at tekniske hjelpemidler til dette formålet skal kunne refunderes, og legge fram resultatet av gjennomgangen for Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2005."

Transport

Komiteen vil understreke at transporten bygger på prinsippet om universell utforming, og at prinsippet vert integrert og ivareta i arbeidet og prioriteringane innan samferdslesektoren. Brukarmedverknadsgruppene innanfor transportsektoren må vidareutviklast slik at det kan leggast meir langsiktige føringar og prioriteringar inn i arbeidet med å gjere sjøtransport, luftfart, bane og vegtransport heilt tilgjengeleg for menneske med funksjonshemming.

Komiteen vil understreke at det er viktig med eit transporttilbod som er heilskapleg, samordna, rasjonelt og fleksibelt, og som gjer det mogleg for funksjonshemma å ta seg fram, uavhengig av kor ein bur i landet.

Komiteen viser til at det er oppretta ei eiga arbeidsgruppe med representantar frå Samferdsledepartementet, Sosialdepartementet og Rikstrygdeverket som skal gå gjennom offentlege ordningar og stønader – inklusiv dei som gjeld arbeids- og utdanningsreiser for menneske med funksjonshemming, ut over det tilbodet som vert gjeve gjennom ordinær kollektivtransport. Føremålet med arbeidet er å foreslå endringar som sikrar menneske med funksjonshemming eit godt transporttilbod, og som bidrar til at ordningane fungerer heilskapleg, samordna og rasjonelt. Komiteen er også kjent med at Nordlandsforskning har fått i oppdrag å gjere ei utgreiing rundt gråsoner/overlappingar rundt trygd og TT. Komiteen ser fram til at arbeidsgruppa legg fram si innstilling innan 1. juni 2004.

Komiteen sitt fleirtal, medlemene frå Arbeidarpartiet, Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti, viser til brev frå Sosialdepartementet som gjekk til FFO og SAFO i byrjinga av mars 2004 på grunnlag av uttalt uklarheit m.o.t. kriteria for å kome innunder forsøksordninga med arbeids- og utdanningsreiser. Brevet vart skrivne for å presiserer kriteria nærare. M.a. vert det understreka at eit hovudvilkår for å kome inn under ordninga er at den funksjonshemma har forflyttingsvanskar som medfører at bruk av offentlege kommunikasjonsmiddel er umogleg eller svært vanskeleg:

"Samferdselssektoren i den enkelte fylkeskommune har ansvaret for å gi innbyggerne i fylket et transporttilbud. Dersom det dispenseres fra ovennevnte vilkår, kan det bli vanskelig å sette grenser i forhold til andre grupper med lettere funksjonshemninger som er bosatt i et område der fylkeskommunen ikke har prioritert å gi innbyggerne et kollektivtilbud. Dette vil gjelde for store deler av landet og spesielt på landsbygda. Når det gjelder personer med større funksjonshemninger som uansett ikke kunne ha benyttet seg av ordinært kollektivtilbud, vil denne gruppen falle inn under forsøksordningen."

Fleirtalet vil med dette understreke at forsøksordninga gjeld for område der det ikkje eksisterer eit ordinært kollektivtilbod for personar som elles fyller kriteria for forsøksordninga med utdannings- og arbeidsreiser, og viser i denne samanhengen til brev av 1. april 2004 frå sosialministeren til saksordføraren.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil peke på at ordningen for arbeids- og utdanningsreiser har flere svakheter. Spesielt vil disse medlemmer peke på at ordningen ikke gjelder for områder der det ikke eksisterer et kollektivt reisetilbud. Dette er svært urimelig og fører til at mange som har behov, ikke kan nyttiggjøre seg ordningen. Disse medlemmer vil derfor foreslå at reglene for arbeids- og utdanningsreiser endres på dette punktet, og at ordningen gjøres permanent.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om endringer i reglene for arbeids- og utdanningsreiser slik at personer som ellers fyller kravene for slike reiser, kan nyttiggjøre seg ordningen selv om det ikke eksisterer kollektivtilbud på den aktuelle strekningen."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at det er et problem at eksisterende transportordning ikke gjør det mulig for brukerne å krysse kommunegrensene. Flertallet vil videre peke på at det må etableres permanente og landsdekkende ordninger for arbeids- og utdanningsreiser.

Flertallet viser til at Stortinget ved behandlingen av St.prp. nr. 66 (2002-2003), jf. Innst. S. nr. 259 (2002-2003), fattet følgende vedtak:

"Stortinget ber Regjeringen i løpet av 2004 utarbeide nasjonale retningslinjer for kvalitet og kvantitet for TT-transporten og foreslå en finansieringsordning som sikrer TT-transport i tråd med de nasjonale retningslinjene."

Flertallet forutsetter at det pågår et arbeid for å følge opp dette vedtaket.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at ordningen med arbeids- og utdanningsreiser også må gjelde for personer med uføretrygd som har arbeid innen varig tilrettelagt arbeid, arbeider med bonuslønn eller lignende, og som på grunn av sin funksjonshemming har problemer med å ta seg fram mellom bolig og arbeidsplass.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, registrerer at Regjeringen ikke ønsker å følge opp Manneråkutvalgets målsettinger når det gjelder tilgjengelighet på transportsektoren. Dette kommer klart til uttrykk når det i stortingsmeldinga uttales følgende:

"Regjeringen ser det ikke som realistisk å utarbeide standarder i det omfang og med de tidsfrister som tilrås i NOU 2001:22."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet registrerer videre at tilgjengelighet til transport er omtalt i Nasjonal transportplan. Disse medlemmer tror det vil være vanskelig å nærme seg målet om full tilgjengelighet i transportsektoren uten at det settes klare mål, offensive strategier, konkrete planer for tiltak, klare tidsfrister og vilje til å bruke økonomiske midler. Disse medlemmer mener derfor det må utarbeides tiltaksplaner for tilgjengelighet for alle kollektive transportmidler.

Disse medlemmer vil presisere at tilgjengelighet i transportsektoren ikke bare dreier seg om tilgjen-

gelighet for bevegelseshemmede, men også personer med for eksempel syns- eller hørselshemming.

Det er nødvendig å bruke ulike virkemidler for å nå målet om tilgjengelighet i transportsektoren. I tillegg til den tiltaksplan som disse medlemmer fremmer forslag om, er det nødvendig å stille klare krav til aktørene i transportmarkedet. Ett virkemiddel i en slik sammenheng vil være at alle konsesjoner for kollektivtrafikk må inneholde krav om tilgjengelighet.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at det ved tilde-
ling av konsesjoner i transportsektoren stilles krav om
tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjons-
evne."

Komiteen sitt fleirtal, medlemene frå Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti, viser til at prinsippet om universell utforming vert lagt til grunn i Samferdsledepartementet sitt arbeid for auka tilgjenge. Det vert brukt betydelege ressursar til tilrettelegging for menneske med nedsett funksjonsevne. Fleirtalet viser også til at Stortinget skal behandle den nyleg framlagte Nasjonal transportplan 2006-2015 (St.meld. nr. 24 (2003-2004)) som legg stor vekt på at transportinfrastrukturen og transportmidlane skal gjerast meir tilgjengelege for alle. Det vert foreslått eit nytt program for betre tilgjenge for alle i transportsektoren, særleg i kollektivtransporten, som skal gjennomførast i perioden 2006-2015. Programmet "BRA" skal ha hovudfokus på tre område: Betre transportinfrastruktur, Rullande materiell, Aktiv logistikkforbetring. Fleirtalet viser også til at det er avsett midlar til BRA-programmet som skal disponerast av berørte underliggjande etatar og verksemder. Midlane skal også kunne brukast som støtte til kommunale og fylkeskommunale prosjekt. Dei allereie etablerte brukarmedverknadsgruppene i regi av Avinor, Jernbaneverket og Statens vegvesen vil bli trekt inn i utforming og oppfølging av BRA-programmet. Programmet vil supplere eksisterande ordningar og forsterke dette innanfor dei nemnde områda.

Fleirtalet er blitt gjort kjent med at det vert sett krav om tilpassing for funksjonshemma i alle busskonsesjonar Samferdsledepartementet er ansvarleg for. "Busdirektivet" (EU-direktiv 2001/85/EF) som vart gjeldande frå 13. februar 2004, set klare tilgjengekrav til nytt materiell. I samband med dette leiår Vegdirektoratet eit prosjekt ("Tilgjengelighet i buss") der det er sett av midlar til utgreiing av ulike operative og tekniske løysingar som kan medverke til å betre tilgjenget for funksjonshemma til buss. I tillegg til ein prosjekt-rapport vil det bli utarbeida ein rettleiar/informasjonsmateriale til samferdslestyresmaktene i kvart fylke om ivaretaking av dei nye krava gjennom driftsavtalar, kontraktar, samordning av tiltak osv.

Byggverk og uteområder

Komiteen peikar på at det også innan byggverk og uteområde må ligge til grunn eit prinsipp om universell

utforming. For å bidra til kompetanseheving og haldningsendringar hjå dei som er involvert i byggeprosessen, understrekar komiteen at det vert lagt vekt på informasjonstiltak og etter- og vidareutdanningstilbod om universell utforming. Dette vert gjennomført i samarbeid med Byggteknisk etat, Deltasenteret, Husbanken og utdanningsinstitusjonar.

Komiteen støttar Regjeringa si vurdering om at Husbanken sine verkemiddel vert styrka og endra slik at dei funksjonshemma sine barrierar på bustadmarknaden vert redusert. Komiteen vil også understreke at statlege verksemder legg prinsippet om universell utforming til grunn ved nybygg, vedlikehald og fornying av leigeavtalar. Både barnehagar, skulebygg, universitet og høgskular skal vere tilrettelagt. Her vil komiteen nemne rentekompensasjonsordninga for kommunane til å oppgradere skulebygg som ei viktig ordning for å betre tilgjenget. Innarbeidinga av krav til tilgjenge til kyrkjer, kulturanlegg og idrettsanlegg ved tilskot og godkjenningsordningar, samt at 10 prosent av nye studentbustadar skal vere tilgjengelege for personar med nedsett funksjonsevne, er etter komiteen sitt syn rette tiltak og verkemiddel i arbeidet. Komiteen meiner at hovudutfordringa ligg i at dei strenge krava til utforming av arbeids- og publikumsbygningar vert fylgt dårleg opp, og har merka seg at Regjeringa meiner at betre etterleving neppe kan oppnåast ved å skjerpe krava. Komiteen vil likevel be Regjeringa vurdere også andre tiltak enn informasjonsverksemd om lovverket for å betre etterlevinga.

Informasjon

Komiteen er oppteken av at offentleg informasjon vert tilrettelagt for personar med nedsett funksjonsevne. Her er det viktig at informasjon frå styresmaktene vert lagt til rette ut frå brukarane sine eigne behov og føresetnadar. Personar med nedsett funksjonsevne må ha eit mangfaldig informasjonstilbod og tilfredsstillande ytringshøve. For å nå dette målet meiner komiteen at IT-verktøy må produserast etter prinsippet om universell utforming, for at det kan nyttast av flest moglege brukargrupper. Offentleg informasjon over Internett må difor tilfredsstillende standardkrava frå Web Accessibility Initiative (WAI). Komiteen meiner at det er eit stort potensiale i å betre kvardagen til personar med nedsett funksjonsevne ved aktiv bruk av ny teknologi. Dersom ny teknologi vert nytta på rett måte kan dette føre til at personar med nedsett funksjonsevne kan verte betre inkludert i arbeidsliv og samfunnsdeltaking. Ei slik inkludering er eit overordna mål for komiteen. Komiteen vil difor understreke at val av brukargrensesnitt er avgjerande for å hindre at fleire grupper vert ekskludert frå samfunnsdeltaking. I denne samanheng har komiteen merka seg at Samferdsledepartementet løpande vil vurdere om den tekniske utviklinga fører til at omfanget av tenester til personar med nedsett funksjonsevne bør endrast.

Komiteen stiller seg bak Regjeringa sitt mål om at alle dokument frå offentleg sektor skal ligge tilgjengeleg på Internett i eit eller fleire vanlege tekstformat, samt at malar og publikasjonssystem skal ha universell

design og utforming slik at IT-kyndige personar med nedsett funksjonsevne får enklare tilgang til offentleg informasjon. Komiteen vil vidare også framheve at det vert lagd til rette for dei grupper som generelt har problem med å tileigne seg det skrivne ord.

Komiteen er oppteken av at funksjonshemma ikkje vert sett til side innanfor medieområdet. Komiteen er difor nøgd med at Norsk filminstitutt har fått i oppgåve å utarbeide ein rapport om teksting av norskproduserte filmar.

Komiteen har merka seg at dyslektikarar med dei største lese- og skrivevanskane har vanskar med å fungere i dagleglivet. Bruk av kommando (stemmen) i staden for tastatur på PC samt syntetisk tale for å få lest opp det som er skrivi, er eit godt verkty for nokon. Like viktig er det å vere klar over det faktum at mange dyslektikarar verken kan lese gateskilt, rutetabellar eller fylle ut skjema. 2-5 prosent av dyslektikarane vil også trenge hjelp til lesing av brev, kontraktar osv. og til skrivehjelp når det er behov for skriftleg svar. Komiteen vil understreke at mange dyslektikarar opplever å ha dei same behova for hjelp som blinde og svaksynte. Komiteen vil derfor be Regjeringa vurdere korleis tunge dyslektikarar kan få ei betre fungering i kvardagen.

Komiteen vil peke på at Foreningen "Leser søker bok" har satt fokus på at menneske med lesevansker ikkje får tak i bøker som de greier å mestre. 20 prosent går ut av skolen uten å kunne lese. Likevel finnes det praktisk talt ikkje litteratur tilrettelagt for svake lesere. Det rammer både unge og voksne.

Komiteen har merket seg at "Leser søker bok" er en allianse mellom hele bokbransjen og de lesesvake selv og har som mål å sørge for at det blir lagd gode bøker for folk med lesevansker. Komiteen har merket seg at Regjeringa har støttet prosjektet, og finner dette positivt.

Komiteen viser til at oppfølgingen av tiltaksplanen "Gi rom for lesing!" i dag er forankret i Læringscenteret i samarbeid med det nyetablerte Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning ved Høgskolen i Stavanger. Senteret skal være et ressurs-senter for lesing og leseopplæring i barnehage, grunnskole, videregående opplæring, voksenopplæring og høyere utdanning. Senteret har som hovedoppgave å lede og koordinere utvikling av arbeidsmåter og læringsstrategier i leseopplæringen i barnehage, grunnskole, videregående opplæring, voksenopplæring og lærerutdanning i Norge. Det har også en viktig oppgave med formidling av kunnskap om lesing og lesestoff. Senteret vil samarbeide nært med det nye Utdanningsdirektoratet, som får et overordnet ansvar for oppfølging av tiltaksplanen.

Læringscenteret har gjennom handlingsplan for særskilt tilrettelagte læremidler ansvaret for at det blir utviklet læremidler for elever med særskilte behov. Dette innbefatter tilrettelagt faglitteratur.

Tiltaksplanen skal bidra til å:

- styrke elevenes leseferdigheter og motivasjon for lesing

- styrke lærernes kompetanse i leseopplæring og bruk av skolebibliotek
- motivere barn, unge og voksne til å gi mer rom for lesing i barnehage, skole, hjem og fritid
- øke bevisstheten om lesing som grunnlag for annen læring, kulturell kompetanse, livskvalitet, deltakelse i arbeidslivet og et demokratisk samfunn
- styrke lærernes kompetanse om ny og aktuell barne- og ungdomslitteratur
- stimulere til formidling av litteratur.

Kultur og fritid

Komiteen viser til FNs standardreglar om tilgjenge på kultur- og fritidsområdet samt suppleringa av egne reglar nr. 10 og 11 som fastset at staten skal sikre at menneske med funksjonshemming vert inkludert og kan delta i kulturelle aktivitetar på lik linje med andre. Hovuddelen av kultur- og fritidsaktivitetane har si forankring i lokalsamfunna. Komiteen er difor nøgd med at Regjeringa vil legge best mulig til rette for arbeid for likeverdige tilbod både på kultur- og fritidsområdet. Komiteen vil støtte at Kultur- og kyrkjedepartementet vil vidareføre samarbeidet med interesseorganisasjonane for funksjonshemma for å sikre kultur for alle. Samarbeidet mellom Kultur- og kyrkjedepartementet og Noregs Idrettsforbund og Noregs Olympiske komité for å integrere menneske med funksjonsnedsettingar er viktig. Komiteen støttar prinsippet om at tilskotet til lokale idrettslag også skal tilgodesjå funksjonshemma, samt at det er ei eiga tilskotsordning for idrettsaktivitetar for funksjonshemma.

7. TJENESTER

7.1 Sammendrag

Regjeringa ser følgende utfordringer knyttet til helsetjenester for personer med nedsatt funksjonsevne:

- Barnehabiliteringstjenesten fungerer ikkje godt nok i forhold til de oppgaver denne tjenesten forventes å ivareta.
- Tilbudet fra spesialisthelsetjenesten, herunder voksenhabiliteringstjenesten, er mangelfullt i forhold til de behovene som utviklingshemmede ofte har.
- Utviklingshemmede som selv ikkje er i stand til å etterspørre helsetjenester, får dekket sine behov for helsetjenester i mindre grad enn andre.
- Samarbeidet mellom kommunale tjenester og spesialisthelsetjenesten om utviklingshemmede med alvorlige adferdsforstyrrelser og/eller psykiske lidelser er mangelfullt, og det synes å være manglende kompetanse på dette feltet både i kommunene og i spesialisthelsetjenesten.

Regjeringa har følgende mål i forhold til helsetjenester for personer med nedsatt funksjonsevne herunder utviklingshemmede:

- Personer med nedsatt funksjonsevne skal få relevant og helhetlig helsetjenestetilbud når de trenger det.
- Habiliteringstilbudet til barn med nedsatt funksjonsevne eller kronisk sykdom skal bli bedre.
- Kompetansen hos helse- og sosialpersonell når det gjelder å tolke signaler på helseplager hos personer som selv ikke kan presentere sine behov for helsetjenester, skal styrkes.
- Kompetansen hos helse- og sosialpersonell om utviklingshemmede med alvorlige adferdsavvik og/eller psykiske lidelser skal styrkes.

Tiltak på området helsetjenester oppsummeres slik:

- Sosial- og helsedirektoratet har fått i oppgave å evaluere forskriften om habilitering og rehabilitering for å vurdere hvilken betydning forskriften har hatt for prioritering og utvikling av habiliterings- og rehabiliteringsfeltet.
- Helsedepartementet vil legge fram en strategiplan for styrking av barnehabiliteringstjenesten med fokus på intensive treningstilbud og forskning og fagutvikling på feltet.
- Helsedepartementet tar i samarbeid med Undervisnings- og forskningsdepartementet sikte på å etablere et modellforsøk basert på samarbeid mellom aktuelle spesialpedagogiske kompetansesentre og barnehabiliteringstjenester. Formålet med et modellforsøk vil være å komme fram til samarbeidsformer og egnede rutiner for å få et helhetlig og koordinert tilbud til barn og unge under 18 år med sammensatte lærevansker og nedsatt funksjonsevne.
- Helsedepartementet tar sikte på å utarbeide en foreldreveileder som skal presentere de ulike tjenestetilbudene til barn og unge under 18 år med sammensatte lærevansker og nedsatt funksjonsevne.
- Helsedepartementet, Utdannings- og forskningsdepartementet, Sosialdepartementet og Barne- og familiedepartementet tar sikte på å utarbeide et felles rundskriv om samarbeid mellom tjenester til barn og unge under 18 år med funksjonsnedsettelse.
- Helsedepartementet vil videreføre opprettingen av brukerutvalg i alle regionale helseforetak til også å omfatte de enkelte helseforetakene.
- Helsedepartementet vil iverksette en gjennomgang av voksenhabiliteringstjenesten som skal klargjøre hvordan tjenesten fungerer i dag, både med hensyn til brukergrupper, innhold, kompetanse, kapasitet og samarbeid med andre deler av spesialisthelsetjenesten og øvrig hjelpeapparat.
- Helsedepartementet vil vurdere tiltak som kan bidra til å sikre nødvendig kompetanse hos personell i den kommunale helse- og sosialtjenesten som yter tjenester til utviklingshemmede som selv ikke er i stand til å etterspørre legetjenester ved behov.
- Fastlegeordningen skal evalueres bl.a. med tanke på hvordan tilbudet fungerer for personer med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer.

Regjeringen mener de største utfordringene knyttet til pleie- og omsorgstjenestene til personer med nedsatt funksjonsevne er å bedre rekrutteringen og heve kompetansen hos personellet. En annen viktig utfordring for Regjeringen er å få til en bedre samordning av de ulike deltjenestene som ytes brukere med store bistandsbehov på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer.

Regjeringens mål for velferdspolitikken er at mennesker med omfattende bistandsbehov så langt som mulig skal få bistand til å bo selvstendig og være et aktivt medlem av familie og samfunn gjennom hele livet.

Regjeringens politikk har som mål at alle så langt som mulig

- skal få tjenester som er tilpasset individuelle behov og valg
- skal medvirke i utforming av tjenestene
- skal få et helhetlig tjenestetilbud
- skal kunne holde seg orientert om sine rettigheter
- skal kunne utøve sine rettigheter gjennom god saksbehandling og effektive klagemuligheter.

Regjeringen ønsker spesielt å fokusere på brukeropplevd kvalitet, valgfrihet og individuell tilrettelegging av tjenestetilbudet.

Regjeringen ønsker at brukerne så langt det er hensiktsmessig, skal ha lik tilgang til tjenester uavhengig av boform, og at de tiltak som settes inn vurderes ut fra brukernes behov og ikke hvor vedkommende bor.

Det vises til stortingsmelding om kvaliteten i pleie- og omsorgstjenestene som behandler Regjeringens overordnede mål for pleie- og omsorgstjenestene og beskriver de strategier og tiltak som Regjeringen vil sette i verk for å bedre kvaliteten.

Regjeringens mål er å legge forholdene til rette for at alle som ønsker det, skal kunne bo i egen bolig og motta nødvendige tjenester der.

Regjeringen vil legge til rette for at kommuner kan utveksle erfaringer når det gjelder tilrettelegging av boligtilbudene for personer med omfattende bistandsbehov.

Regjeringen vil også samarbeide med Kommunenes Sentralforbund om utvikling av de kommunale pleie- og omsorgstjenestene inkludert tjenester til personer med nedsatt funksjonsevne og deres familier. Dette skal skje gjennom bedre saksbehandling, bedre organisering og ledelse, bedre opplæring av ansatte og styrking av arbeidet med fagetikk, holdninger og yrkesutøvelsen. Det framholdes at kommunenettverkene for fornyelse og effektivisering, informasjonsspredning via ny teknologi og framvisning av "beste praksis" kan være viktige arenaer og virkemidler i arbeidet med kvalitetsutvikling av de kommunale tjenestene.

Regjeringen vil stimulere til en utvikling der tjenestene til personer med nedsatt funksjonsevne og deres familier i større grad preges av brukermedvirkning og personlig assistanse også for brukere som ikke selv kan ivareta arbeidslederrollen.

Tiltak knyttet til tilpasning av tjenestene oppsummeres slik:

- Kommunal- og regionaldepartementet vil ta initiativ til at det foretas en undersøkelse av boligforholdene for utviklingshemmede, deres erfaringer med ulike boligløsninger og preferanser.
- Sosialdepartementet vil ta initiativ til en kartlegging av situasjonen når det gjelder tilbud om barnebolig.
- Sosial- og helsedirektoratet vil bidra til en systematisk utveksling av gode eksempler mellom kommuner knyttet til nye måter å organisere tilbudet til yngre personer med nedsatt funksjonsevne på.
- Sosial- og helsedirektoratet vil få i oppgave å iverksette en 2-års satsing på konferanser, seminarer og informasjonstiltak rettet mot pleie- og omsorgsledere og kommunale saksbehandlere spesielt knyttet til tilrettelegging av tilbudet til familier med barn med nedsatt funksjonsevne.
- Sosialdepartementet vil på bakgrunn av kartleggingen av hvor mange yngre personer med nedsatt funksjonsevne som bor på aldersinstitusjon, invitere brukerorganisasjonene til en drøfting av hvilke tiltak som bør settes i verk for å oppfylle målet om utflytting for alle som ønsker det innen 2005.
- Sosial- og helsedirektoratet vil få i oppgave å utvikle et opplæringsprogram som retter seg mot saksbehandlere i kommunene som har mye kontakt med familier med barn med nedsatt funksjonsevne.
- Det skal innføres en ny toppfinansieringsordning for ressurskrevende brukere.

Kompetansehevende tiltak oppsummeres slik:

- Sosialdepartementet vil etablere et nasjonalt kompetansemiljø med nasjonale fagutviklings- og formidlingsoppgaver på området utviklingshemning.
- Det skal utvikles et opplæringsprogram knyttet til aldring og utviklingshemning for ansatte i vertskommunene.
- Satsingen på IKT-basert undervisning og veiledningstilbud vil bli styrket og vil kunne utvides til andre fagområder.
- Det er utarbeidet en ny veileder for saksbehandling etter kommunehelsetjenesteloven og sosialtjenesteloven, og veilederen skal følges opp med opplæring og veiledning fra regional stat.

Tiltak for bedre regelverk og rettssikkerhet oppsummeres slik:

- Sosialdepartementet har foreslått ny felles kvalitetsforskrift for sosialtjenesteloven og kommunehelsetjenesteloven.
- Det er nedsatt et lovutvalg som skal se på en harmonisering av sosialtjenesteloven og kommunehelsetjenesteloven.
- Det er etablert felles tilsyn mellom tjenester etter kommunehelsetjenesteloven og sosialtjenesteloven.

- Det innføres en hjemmel for kommunene til å kreve politiattest for dem som skal yte tjenester til mindreårige etter sosialtjenesteloven.

Pasientombudsordningen drøftes, og det påpekes at det i dag er pasientombud knyttet til spesialisthelsetjenesten, mens kommunehelsetjenesteloven og sosialtjenesteloven ikke har noe tilsvarende.

Det foretas en oppsummering av erfaringer med ordningen og det framholdes at evalueringsrapportene fra prosjektene om eldre- og omsorgsombud, brukerkontor i Oslo, prosjektet om styrket brukerveiledning og brukersenteret i Løten viser at det oppfattes å være behov for en instans utenfor tjenesteapparatet hvor brukerne kan få informasjon, veiledning, hjelp til å klage og bistand i møtet med tjenesteapparatet. Det er imidlertid ingen entydige konklusjoner fra prosjektene med hensyn til hvordan en slik instans skal organiseres. Det blir pekt på at en instans må kunne nå en stor del av befolkningen, at man trenger et organ som er lovpålagt, og at organet bør ha et bredt mandat på tvers av administrative enheter og forvaltningsnivåer.

Spørsmålet om å utvide ordningen drøftes, og det framholdes at en utvidet pasientombudsordning vil kunne ivareta brukernes behov, interesser og rettssikkerhet overfor helse- og sosialtjenesten, og at pasientombudet kan fungere som megler mellom sosial- og helsetjenesten og pasienten og bistå brukerne i møte med tjenesten bl.a. gjennom utforming av klager. Det uttales at en utvidelse av dagens pasientombudsordning til også å gjelde kommunehelsetjenesten og tjenstedelen av sosialtjenesten sannsynligvis vil være det beste virkemidlet for å ivareta de behovene ulike forsøksordninger har søkt å dekke. En eventuell utvidelse av pasientombudsordningen vil kreve lovendring, og Regjeringen vil utrede praktiske forhold knyttet til endringene, bl.a. økonomiske og administrative konsekvenser.

Regjeringen har følgende mål for hjelpemiddelområdet:

- Brukeren skal få rett løsning til rett tid.
- Brukeren skal bli møtt av fagfolk med tilfredsstillende kompetanse, og få det samme tilbudet uavhengig av bosted.
- Kommunen skal ha hovedansvaret for og være den viktigste samordnende aktør i hjelpemiddelformidlingen. Kommunene skal få bistand fra hjelpemiddelsentralene på områder der de ikke har tilstrekkelig kompetanse.

Tiltak på hjelpemiddelområdet oppsummeres slik:

- Trygdeetaten skal styrke den faglige kompetansen ved hjelpemiddelsentralen gjennom fagsamlinger og etablering av nye nasjonale faggrupper.
- Trygdeetaten er i gang med etablering av prosjektet "Oppgaveløsning og aktiv brukervedvirkning på hjelpemiddelområdet".
- Trygdeetaten vil igangsette modellforsøk for å finne en hensiktsmessig håndtering av saker der

brukeren ønsker å ta større ansvar for utredning og formidling av hjelpemidlene.

- Trygdeetaten har satt i gang ulike tiltak for å få raskere formidling av barnehjelpemidler, bl.a. kompetansehevende tiltak og utvidelse av veileder.
- Sosialdepartementet vil utvide ordningen med hvilende hjemmевakt utenom den ordinære åpningstiden til å gjelde hele landet der det vil føre til urimelige konsekvenser for brukeren å vente til neste virkedag for å få reparert hjelpemiddelet.
- Taket på tolketimer er fjernet, og aldersgrensen for en del hjelpemidler er hevet fra 18 til 26 år. Blinde og svaksynte har fått fjernet taket på antall timer de har rett til lese- og sekretærhjelp i arbeidslivet.

Når det gjelder fritid og ferie, vil Regjeringen legge til rette for opplevelse og deltakelse for den enkelte. Det er Regjeringens mål at personer med nedsatt funksjonsevne skal ha reelle muligheter til å delta i kulturlivet i bred forstand på lik linje med andre.

Tiltak på området ferie og fritid oppsummeres slik:

- Sosial- og helsedirektoratet vil få i oppgave å legge til rette for spredning av erfaringer fra kommuner som har gode erfaringer med nye måter å organisere fritidstilbudet til personer med nedsatt funksjonsevne på. De skal også legge tilrette for erfaringsutveksling mellom kommuner knyttet til tiltak for å bedre rekruttering og heve kompetansen hos støttekontakter og avlastere.
- Det er satt av 5 mill. kroner i 2003 for å styrke dåpsopplæringen der tiltak for barn og unge med særlig behov er prioritert.
- Det iverksettes en kartlegging for å se nærmere på modeller som gjør det mulig for personer med store bistandsbehov å dra på ferie til en overkommelig kostnad.

Regjeringens mål er at innvandrere med nedsatt funksjonsevne skal kunne delta i samfunnet og få et likeverdig tjenestetilbud på lik linje med andre innbyggere med nedsatt funksjonsevne. Regjeringen mener det er behov for å bygge opp lokal og nasjonal kompetanse omkring innvandrere med nedsatt funksjonsevne og utvikle kurstilbud for tospråklige og tokulturelle ressurspersoner med tanke på å etablere en ressursbank på kommunalt/regionalt nivå. Regjeringen er av den oppfatning at kompetansen omkring helse og omsorg blant personer med innvandrerbakgrunn bør samles på ett sted, og det vises til at den etablerte kompetansenheten ved Ullevål sykehus vil bygge opp kompetanse omkring innvandrere med nedsatt funksjonsevne og deres særskilte behov.

7.2 Komiteens merknader

Komiteen stiller seg bak dei hovudutfordringane og måla knytt til helsetenester for funksjonshemma som Regjeringa skisserer. Det er store utfordringar og uløyste oppgåver. Komiteen har merka seg at Helsedepartementet har lagt fram ein strategiplan for styrking av barnehabiliteringstenesta med fokus på m.a.

intensive treningstilbod og vil også med dette stimulere til forskning og fagutvikling på feltet. Helsedepartementet går òg saman med Undervisnings- og forskingsdepartementet om eit modellforsøk basert på samarbeid mellom aktuelle spesialpedagogiske kompetansesenter og barnehabiliteringstenester. Komiteen ser på dette som ein god måte for å kome fram til samarbeidsformer og rutinar for å få eit heilskapleg og koordinert tilbod til barn og unge under 18 år med lærevanskar og nedsett funksjonsevne.

Komiteen ser at det er naudsynt å gå gjennom helsetenestetilbodet for menneske med utviklingshemming, herunder også forholdet til samarbeidande instansar. Særleg vil komiteen understreke at samarbeidstilhøva må betrast når det gjeld menneske med både utviklingshemming og åtferdsforstyrningar og/eller psykiske lidingar. Brukarmedverknad er også viktig på dette området, og komiteen stiller seg bak at departementet no vil vidareføre brukarutval i alle regionale helseføretaka til også å omfatte dei enkelte helseføretaka.

For mange personar med nedsett funksjonsevne er tilgang på tilstrekkelege og kvalitativt gode pleie- og omsorgstenester ein grunnleggande føresetnad for å kunne leve og bu sjølvstendig og ha eit aktivt, trygt og meningsfullt tilvære i samkvem med andre. Komiteen er difor nøgd med at det har kome ei eiga stortingsmelding om kvaliteten i pleie- og omsorgssektoren. St.meld. nr. 40 (2002-2003) må sjåast i samanheng med denne meldinga.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener at St.meld. nr. 40 (2002-2003) i for liten grad belyser de særlige utfordringer utformingen av pleie- og omsorgstjenester for funksjonshemmede innebærer. I motsetning til eldre som har behov for slike tjenester en begrenset periode, vil mange funksjonshemmede trenge tjenester gjennom hele livet. Flertallet savner drøftinger av hvordan tjenestetilbudet til yngre mennesker som lever med funksjonshemninger eller kroniske sykdommer skal ivaretas innenfor det kommunale tjenestetilbud.

Komiteen sine medlemmer frå Høgre og Kristeleg Folkeparti viser til at St.meld. nr. 40 (2002-2003) omtalar dei sentrale helse- og sosialtenestene som rører ved personar med nedsett funksjonsevne. Meldinga drøftar svakheiter ved dagens tenester og foreslår ulike tiltak for å betre tenestene. Mens St.meld. nr. 45 (2002-2003) Betre kvalitet i dei kommunale pleie- og omsorgstenestene (Kvalitetsmeldinga) skisserer tiltak som er uavhengig av brukargrupper, fokuserer denne stortingsmeldinga spesielt på tenester retta mot yngre personar med nedsett funksjonsevne og deira familiar.

Komiteen vil understreke at det er eit kommunalt ansvar å leggje til rette for gode prosedyrar mellom brukar, pårørande og tenesteapparatet i dei tilfella det

er aktuelt å endre bu- og tenestetilbodet. Særleg gjeld det i situasjonar der personen med funksjonshemming som er i ferd med å bli vaksen, skal flytte frå heimen og inn i tilrettelagt bustad.

Komiteen har merka seg at NOU 2001:22 seier at det norske rettighets- og formidlingssystemet for hjelpemiddel er godt, spesielt dersom det vert samanlikna med andre europeiske land. Komiteen er positiv til at Regjeringa vil auke kompetansen i hjelpemiddelformidlinga og samstundes gje auka brukarmedverknad. Dette saman med utarbeidinga av ein individuell plan som kan erstatte enkeltsøknadar om hjelpemiddel, vil gje ei betydeleg betre hjelpemiddelformidling samstundes som det vil vere tidsbesparande for den ein-skilde brukar.

Komiteen er positiv til at Regjeringa vil ha ein heilskapleg gjennomgang av regelverket for bistand til familiar med barn med nedsett funksjonsevne. Det er særleg viktig at saksbehandlarane i kommunane vert sett i stand til å gje god informasjon og rettleiing om tenester og rettar og ha god kvalitet på saksbehandlinga. Dette heng òg saman med at det òg er naudsynt å rekruttere og ta vare på personalet i tillegg til å auke kompetansen innanfor pleie- og omsorgssektoren. Komiteen vil særleg nemne behovet for kompetanseheving hos personell som arbeider med personar med utviklingshemming.

Komiteen meiner det er viktig at den kommunale helse- og sosialsektoren vert sett under eitt. Komiteen er derfor nøgd med at Sosialdepartementet har innført ei ny felles forskrift for tenesteyting etter kommunehelsetenestelova og sosialtenestelova. På den måten vert regelverket harmonisert og tenestetilbodet meir heilskapleg. Komiteen ser fram til at lovutvalet som skal utrede og foreslå betre harmonisering, skal avgje innstilling våren 2004.

Komiteen er nøgd med at det vert krav om politiattest for dei som skal yte tenester til mindreårige etter lov om sosiale tenester. Komiteen er likevel opptatt av at dette berre er eit av tiltaka for å førebyggje seksuelle overgrep overfor barn med funksjonshemming.

Komiteen er blitt gjort kjent med at det ofte er vanskeleg å oppdage om menneske med funksjonshemming har vorte utsett for seksuelle overgrep, og at rettstryggleiken i slike situasjonar ofte er utsett. Det er særleg kvinner og barn som kan kome i ein slik alvorleg situasjon. Komiteen vil derfor understreke at det er viktig at rettstryggleiken til den enkelte vert sikra, men også at kjønnspektivet vert teke med i arbeidet vidare med å bryte ned funksjonshemmande barrierar.

Brukerstyrt personlig assistanse

Komiteen understrekar at erfaringane med brukarstyrt personleg assistanse (BPA) tilseier at brukarstyring og brukarmedverknad bør kunne nyttast i langt større utstrekning i ulike tenester.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil peke på at ordningen med brukarstyrt personlig assistanse er et egnet tilbud for mange

funksjonshemmede, og at brukeren bør stå fritt til å kunne velge dette framfor et annet kommunalt tjenestetilbud.

Disse medlemmer viser til at ordninga med brukarstyrt personlig assistanse er ei ordning som gir mange en mulighet til å ta styringa over sitt eget liv og sin egen hverdag, og som også åpner nye muligheter til deltakelse i utdanning, arbeid, fritids- og kulturaktiviteter og andre samfunnsområder. Det er positivt at kommunene nå har fått en plikt til å ha en slik tjeneste, men svakheten ved ordninga er at brukerne ikke har rettskrav på å få tildelt BPA. Det er den enkelte kommune som helt ut bestemmer både tjenesteform og omfang. I mange kommuner der økonomien er stram, vil derfor tilgangen til denne tjenesten være svært begrensa.

Disse medlemmer mener derfor at denne ordningen trenger en betydelig styrking. Det gjelder både den enkeltes krav på å få tjenesten tildelt, omfanget av tjenesten til den enkelte bruker, og ikke minst finansieringen av tjenesten. Når det gjelder finansiering, vil disse medlemmer vise til den svenske modellen der kommunene og staten deler på kostnadene. I Sverige finansierer kommunen de 20 første timene, mens staten betaler de øvrige timene utover dette nivået. En slik modell burde etter disse medlemmers oppfatning kunne danne utgangspunktet for en finansieringsmåte av BPA som vil gjøre ordningen mindre avhengig av den enkelte kommunes økonomi.

Komiteen sine medlemmer frå Høgre og Kristeleg Folkeparti viser til at det i 2004 er løyvd 48,95 mill. kroner i stimuleringsstilskot til kommunar som ynskjer å etablere ordninga BPA for bestemte brukarar. Tilskotet skal hovudsakleg dekke utgifter til opplæring, utlysings- og tilsettingsprosedyrar og til oppfølging. Midlane blir fordelt etter søknad frå kommunane. Desse medlemene vurderer at denne ordninga stimulerer kommunane til å nytte BPA i større grad. Desse medlemene viser til at erfaringar med BPA tilseier at brukarstyring og brukarmedverknad bør kunne nyttast i langt større utstrekning i ulike tenester som vert tilbydd personar med nedsett funksjonsevne. Desse medlemene vil også vise til at departementet har understreka at lovverket opnar for ein større kommunal valfridom enn det som er praksis i kommunane i dag. Desse medlemene er meir urolege over at enkelte oppfattar BPA ikkje berre som ei ordning kommunane er pålagt å ha, men også som ei innskrenking av dei tenestene ein kommune kan tilby. BPA legg likevel ingen negative bindingar på kommunane sitt høve til å organisere tenestene. Desse medlemene peikar òg på at rekruttering av assistentar er det som vert opplevd som den mest problematiske sida ved BPA.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, har merket seg at BPA også kan benyttes av psykisk utviklingshemmede, men at dette gjøres i liten grad. Flertallet vil be om at det arbeides for at ordningen

gjøres mer kjent blant psykisk utviklingshemmede og deres pårørende.

Komiteen sine medlemmer frå Høgre og Kristeleg Folkeparti viser til at Regjeringa vil stimulere til ei utvikling der tenestene til personar med nedsett funksjonsevne og deira familiar i større grad vert prega av brukarmedverknad og personleg assistanse, òg for brukarar som ikkje sjølv kan ivareta arbeidsleiarrolla. Desse medlemmene understrekar at dette òg gjeld menneske med psykisk utviklingshemming.

Desse medlemmene viser òg til den nye toppfinansieringsordninga for særleg ressurskrevjande brukarar som trådde i kraft 1. januar 2004. Løyvinga til dette har auka frå 650 mill. kroner til 1,2 mrd. kroner, og ordninga inneber at staten dekker 80 prosent av kommunen sine utgifter over 700 000 kroner. Desse medlemmene meiner at det er viktig at brukarar som krev stor ressursinnsats frå det kommunale tenesteparatet, får eit best mogleg tilbod uavhengig av kommunen sin økonomiske situasjon. Desse medlemmene meiner at denne ordninga legg til rette for det, og at denne ordninga gjev kommunane større grad av økonomisk fridom til å velje ulike former for organisering av praktisk bistand.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er meget godt fornøyd med at en har fått på plass en ordning med brukerstyrt personlig assistanse, men disse medlemmer er av den oppfatning at dette er en ordning som bør utvides slik at stadig flere får gjort seg nytte av dette tilbudet. Det er en kjensgjerning at for eksempel det tilbudet som gis den enkelte i form av hjemmetjenester etc., er lite fleksibelt og at det ikke på en god nok måte gir mottakeren av tjenesten den fleksibilitet som er nødvendig. I den forbindelse viser disse medlemmer til høringsuttalelsen fra Norges Handikapforbund der det påpekes følgende:

"Tradisjonelle hjemmetjenester er lite fleksible og fratrar den enkelte muligheten til å bestemme over egen hverdag og ha et sosialt liv utenfor hjemmet. En brukerstyrt tjeneste tar den enkelte på alvor og gir den enkelte mulighet til å ta det hele og fulle ansvar for sitt eget liv."

Disse medlemmer er enig i denne betraktningen og mener derfor at det viktig at ordningen med brukerstyrt personlig assistanse blir utvidet slik at stadig flere får gjort seg nytte av denne. Slik det fungerer i dag, er det helt og holdent den enkelte kommune som bestemmer nivået og hvor mange som får dette tilbudet, da ordningen er nedfelt i sosialtjenesteloven som en av flere sosiale tjenester som kommunen plikter å ha, men den er ikke gitt som en individuell rett for den funksjonshemmede. Disse medlemmer ønsker at brukerstyrt assistanse skal gis som en rettighet til den enkelte ut ifra et individuelt behov, betalt av staten. Slik ordningen fungerer i dag, er det bostedsadressen som er utslagsgivende for om hvorvidt en får et godt tilbud eller ikke med bakgrunn i kommunens økonomi og prioriteringer.

Disse medlemmer ønsker at det blir utarbeidet en handlingsplan for brukerstyrt personlig assistanse der en både tar for seg problemstillingen om en rettighetsfesting for den enkelte bruker, eventuell statlig finansiering, hva tjenesten skal omfatte, og hva som er et fornuftig nivå på tjenesten.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringa fremme en sak for Stortinget om ordninga med brukerstyrt personlig assistanse der rettighetsfesting for brukerne, tjenestenes omfang og innhold samt ulike modeller for statlig medfinansiering utredes. Saka legges frem for Stortinget i inneværende stortingsperiode."

Komiteen sine medlemmer frå Høgre og Kristeleg Folkeparti meiner at å lovfeste retten til BPA reiser både prinsipielle og praktiske problem. Etter sosialtenestelova er retten til bistand knytt til hjelpebehovet og ikkje knytt til kva type tiltak behovet skal avhjelpast med. Ei lovfesting av rett til BPA som tiltak gjev ei teneste i sosialtenestelova ei særstilling framfor dei andre tenestene. Desse medlemmene er kjent med at dette vil gje store vridingseffektar og bryte med dagens prinsipp om at kommunen velgjer hjelpeform. Ved ei eventuell lovfesting av rett til BPA må vilkåra verte presisert. Det vil vere vanskeleg å utforme eintydige og tilstrekkeleg presise kriterium.

Desse medlemmene meiner at utgangspunktet for tildeling av tenester bør vere den enkelte brukar sine behov og føresetnader, ikkje korleis tenesta vert finansiert. Ei statleg finansiering (heil eller delvis) kan føre til uheldige vridingseffektar i samansettinga av tenestetilbodet til den enkelte brukar.

Desse medlemmene viser til at ordninga for ressurskrevjande brukarar i dag gjev kommunane kostnadsdekning for utgifter til brukarar med stort behov for tenester. Mange brukarar av BPA vil kome inn under denne ordninga. Det betyr at allereie i dag har kommunane gode incentiv til å styrke tilbodet til brukargruppa, utan at det er knytt opp mot eit konkret verkemiddel. På den måten unngår ein uønska vridingar både mellom ulike tenestetilbod og ulike brukargrupper.

Bolig

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ser bolig som et grunnleggende velferdsgode. Bolig er sammen med arbeid, utdanning, helse og omsorg, hjørnesteiner i velferdssamfunnet. Disse medlemmer mener at gode boliger i gode bomiljøer er en nødvendig forutsetning for et godt liv for den enkelte. Boligpolitikken er et av de viktigste redskaper vi har får å nå mål om menneskelig frihet, likeverd og rettferdig fordeling.

Disse medlemmer mener det er viktig at hovedmålet for norsk boligpolitikk fortsatt skal være at alle skal kunne disponere en god bolig i et godt bomiljø. For å nå dette målet mener disse medlemmer at virkemidlene i boligpolitikken må styrkes og rettes inn slik at boliger kan tilrettelegges for alle. Disse medlemmer vil særlig framheve tilskudd til boligkvalitet som et betydningsfullt virkemiddel. Disse medlemmer mener tilskuddsordningen for bokvalitet er viktig for å nå målet om gode boliger og godt bomiljø for alle. Disse medlemmer synes derfor det var uheldig at Regjeringen fremmet forslag om å kutte 64 prosent, eller nærmere 40 mill. kroner til økning av boligkvaliteten og bedring av bomiljøene, i budsjettet for 2004.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser for øvrig til Arbeiderpartiets merknader og forslag i Budsjett-innst. S. nr. 5 (2003-2004).

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at Regjeringa legger stor vekt på universell utforming som et overordna grep for å bedre tilgjengeligheten for personer med nedsatt funksjonsevne. Disse medlemmer mener at universell utforming er en viktig strategi, ikke minst når det gjelder tilrettelegging og tilgjengelighet til boliger.

Disse medlemmer finner det derfor svært uheldig at Regjeringa i Boligmeldinga, St.meld. nr. 23 (2003-2004) foreslår å avskaffe tilskudd til bl.a. universell utforming, byfornyelse og heis. Dette vil, slik disse medlemmer ser det, bidra til å vanskeliggjøre gjennomføring av universell utforming som en sentral strategi på boligsektoren.

Komiteen sine medlemmer frå Høgre og Kristeleg Folkeparti viser til at Regjeringa i St.meld. nr. 23 (2003-2004) Boligmeldinga har foreslått at universelt utforma bustadar skal prioriterast innanfor Husbanken sitt nye grunnlån. Dette vil auke talet på universelt utforma bustadar. Desse medlemmene viser også til at Regjeringa foreslår å innlemme tilskot til bustadkvalitet i det nye tilskotet for kompetanse og kommunikasjon. Eit av føremåla med det nye tilskotet er å framheve kompetanse om bustadkvalitet, herunder mellom anna planlegging for tilgjenge.

Desse medlemmene vil elles vise til at jo tidligare ein kjem inn i planleggingsfasa av eit prosjekt, dess lågare blir kostnadane ved å leggje til rette for tilgjenge. Desse medlemmene støttar Regjeringa si omlegging av støtteordningane og meiner at dette forslaget vil gje auka effekt av dei direkte økonomiske verkemidla.

Desse medlemmene vil også vise til at Regjeringa i mandatet til Bygningslovutvalet har sett fokus på om lovverket på ein god nok måte ivaretar krava om tilgjenge for menneske med nedsett funksjonsevne. Desse medlemmene synes det er positivt at Regjeringa har tatt dette initiativet, og avventar utvalet si innstilling.

Fritid og ferie

Komiteen meiner at ordninga med ledsakarbevis er eit viktig verkemiddel for at personar med nedsett funksjonsevne skal kunne delta på kulturelle arrangement. Komiteen er derfor positiv til at Kultur- og kyrkjedepartementet for å gje løyvingar til kulturformidling mot billettsal set krav til kulturformidlarar om at ledsakarar skal ha gratis billett.

Barnehager

Komiteen er klar over at barn med nedsett funksjonsevne lett kan verte isolerte frå samvær med andre. Samvær og sosial trening i barnehage vert difor spesielt viktig for desse barna. Barn med nedsett funksjonsevne har prioritet ved opptak i barnehage dersom barna kan ha nytte av forholdet. Komiteen er nøgd med at personar med nedsett funksjonsevne sjeldan får avslag på plass i barnehage. Komiteen ynskjer å understreke behovet for betre tilgjenge for barn med nedsett funksjonsevne i barnehagen samt reelt val av barnehageplass for foreldra. Vidare understrekar komiteen at det må vere eit godt samarbeid mellom barnehage og skule gjennom fleire år for å førebu skulestarten for barn med nedsett funksjonsevne.

Kommunane sine verkemiddel og tilbod på barnehageområdet for å tilrettelegge for barn med nedsett funksjonsevne meiner komiteen er av avgjerande tyding. Komiteen er nøgd med at Barne- og familiedepartementet vil ta initiativ til ei undersøking for å få kunnskap om det kvalitative tilbodet som desse barna får i barnehage. Komiteen er også kjend med at medisinerer av barn og unge med nedsett funksjonsevne og kronisk sjuke i barnehage har vore eit tema. Komiteen vil peike på at det er viktig å sikre at legemiddelhandteringa vert ivareteke på ein forsvarleg og hensiktsmessig måte.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til Innst. S. nr. 250 (2002-2003) om barnehage tilbud til alle - økonomi, mangfold og valgfrihet. I merknadene fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen heter det:

"Komiteen har med tilfredshet merket seg at Regjeringen har lagt budsjettmessig til rette for videreføring av tilskuddet til tiltak for funksjonshemmede i barnehage i 2003. Komiteen forutsetter at nivået på dette tilskuddet videreføres som i dag, og har merket seg at Regjeringen vil komme tilbake til forslag til ny modell for fordelingen av tilskuddet i forbindelse med budsjettproposisjonen for 2004. Barn med spesielle behov må få tilskudd tilsvarende funksjonshemmede barn, når det er anbefalt av PPT og/eller barnevernet. Når full barnehagedekning og fullfinansiering av barnehage-sektoren er oppnådd skal tilskuddet evalueres og eventuelt justeres."

Flertallet viser også til budsjettbehandlingen for 2004 hvor familie-, kultur- og administrasjonskomiteen understreker at denne evalueringen skal finne sted. Flertallet mener at det viktig at det gis et individuelt

tilbud som dekker den enkeltes behov. Graden av funksjonshemming må ligge til grunn for denne vurderingen. Flertallet mener det derfor i den forestående evalueringen må tas hensyn til dette, og at tilskuddet i framtiden fastsettes ut fra de behov som foreligger.

Innvandrere

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til at manglende språkkunnskaper og problemer med å få jobb er de største problemene den etniske minoritetsbefolkningen har i dag.

Flertallet ser det som ønskelig at innvandrere og flyktninger bevisst involveres i det omfattende nettverket av brukerrepresentanter som i dag deltar i blant annet brukerråd og sykehusutvalg. Dette er et område som forutsetter dialog og samarbeid mellom innvandrersorganisasjoner og organisasjoner av funksjonshemmede.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at innvandrere med funksjonshemming er en minoritet blant minoriteter. Disse medlemmer mener at det offentlige bør stimulere til at flere faggrupper innen samfunnsfagene driver forskning om funksjonshemmede generelt, og om funksjonshemmede med minoritetsbakgrunn spesielt.

Disse medlemmer mener dessuten at det må avsettes ressurser til nettverksarbeid blant familier med familiemedlemmer som har funksjonsnedsettelse. Disse medlemmer vil understreke viktigheten av å styrke tolketjenesten. Barn og søsken til funksjonshemmede blir ofte brukt som tolk. Dette er problematisk fordi barn blir satt i en rolle de ikke er modne for.

8. REFORMEN FOR MENNESKER MED UTVIKLINGSHEMNING

8.1 Sammendrag

Det redegjøres for reformen for mennesker med utviklingshemning som ble satt i verk i januar 1991, og som innebar at kommunene fikk ansvaret for bo- og tjenestetilbudet til utviklingshemmede som hadde et tilbud i Helsevernet for psykisk utviklingshemmede (HVPU).

I en oppsummering av erfaringene med reformen uttales bl.a. at Levekårsundersøkelsen viser at det har skjedd en normalisering av livssituasjonen og en bedring av levekårene for utviklingshemmede som nå bor i egen bolig, går i ordinær barnehage og skole i nærmiljøet, får tjenester av det kommunale tjenesteapparatet, er i arbeid/dagaktivitet og deltar i ulike fritidsaktiviteter i nærmiljøet. Undersøkelsen viser at utviklingshemmede som før bodde i institusjon, har fått sin egen bolig med god standard. Evalueringen av reformen viser at mange bor i boliger med ulik grad av kollektiv utforming, og mange av boligene skiller seg ut fra ordinære boliger. Også mange utviklingshem-

mede som bodde hos pårørende, har fått et nytt botilbud. Fortsatt er det mange voksne utviklingshemmede som bor hos pårørende, som ønsker et tilbud om egen bolig. Det uttales at det har skjedd en betydelig kompetanseutvikling blant tjenesteyterne, men at det er en utfordring å utvikle den videre. Lovbestemmelsene i sosialtjenesteloven kap. 6A har ifølge meldingen bidratt til kontroll med bruk av tvang og makt, og til redusert bruk av tvang i tjenesteutøvelsen. Det ser ut til at flere har fått et større sosialt nettverk, men mange har fortsatt et svakt nettverk rundt seg. Etter avvikling av institusjonene skjedde det en utvikling i retning av mer selvbestemmelse, men fortsatt har personer med utviklingshemning liten grad av selvbestemmelse over sentrale deler av livet. Når det gjelder fritidsaktiviteter, ser det ut til å ha vært en tilbakegang i forhold til situasjonen før reformen. Institusjonene hadde etablert et omfattende fritidstilbud som kommunene ikke har klart å følge opp. Reduksjonen i fritidsaktiviteter etter nedleggning av institusjonene er i noen grad kompensert med en økning i dagaktivitetene. Utviklingshemmede deltar i liten grad i ordinære arbeids- og fritidstilbud. Evalueringen viser at om lag 75 prosent av pårørende i ettertid mener at forholdene er blitt bedre.

Når det gjelder utfordringer og målene framover, framholdes det at de samme verdier og mål som gjelder i politikken for personer med nedsatt funksjonsevne, også gjelder for utviklingshemmede. Målet er at mennesker med utviklingshemning skal kunne benytte sine evner fullt ut, og at utviklingshemmede kan leve et liv så nært det normale som mulig, med størst mulig grad av selvbestemmelse. Et bærende prinsipp i utformingen av bolig- og tjenestetilbudet er å ta utgangspunkt i den enkeltes behov og forutsetninger.

Det framholdes som en utfordring å legge forholdene til rette slik at utviklingshemmede som bor hos pårørende, kan flytte til egen bolig når de blir voksne. I årene fremover vil utbygging av et variert og kvalitativt godt tiltaks- og tjenestetilbud i kommunene være et av de viktigste virkemidlene for å bedre levekårene for utviklingshemmede og andre personer med nedsatt funksjonsevne. En av de største utfordringene er å bedre rekrutteringen og kompetansen hos de som yter tjenester til utviklingshemmede i kommunene. Regjeringen ser det som viktig å skape et godt tjenestetilbud til utviklingshemmede med psykiske lidelser og/eller alvorlige adferdsavvik, og mener det er viktig å ivareta behovet for brukermidvirkning og individuelt tilpassede tjenester. Det framholdes at mange utviklingshemmede føler seg isolert og har et for dårlig nettverk, og at å skape en mer aktiv og variert fritid og sørge for at utviklingshemmede som har forutsetninger for det, får delta i det ordinære arbeidsliv, er viktige utfordringer.

Sosialdepartementet vil stimulere til etablering av nasjonale arenaer hvor både brukere, pårørende, tjenesteytere, kommunale ledere, politikere og forskere kan delta i sosialpolitiske debatter om mål, virkemidler og videre utvikling av lokalsamfunn som på en god måte ivaretar behovene også til utviklingshemmede.

Tiltak når det gjelder utviklingshemmede, oppsummeres slik:

- Kommunal- og regionaldepartementet skal gjennomføre en undersøkelse av hvilke boligtilbud som tilbys utviklingshemmede og kommunenes og brukernes erfaringer og kostnader knyttet til ulike boligtilbud.
- Sosialdepartementet vil iverksette tiltak for å styrke det faglige grunnlaget for å bedre levekårene og kvaliteten på tjenester som ytes til utviklingshemmede.
- Det skal iverksettes et omfattende program for kunnskapsoppbygging rettet mot ansatte som arbeider med eldre utviklingshemmede.
- Arbeidet med IKT-basert undervisning, veiledning og faglig nettverksbygging skal styrkes.
- Lovhjemlingen av individuell plan i sosialtjenesteloven vil bidra til at brukere med omfattende behov, herunder mange utviklingshemmede, vil få et mer helhetlig og samordnet tjenestetilbud.
- Helsedepartementet skal legge fram en strategiplan for styrking av barnehabiliteringstjenesten.
- Helsedepartementet skal ha en gjennomgang av voksenhabiliteringstjenesten.
- Helsedepartementet vil vurdere hvordan mennesker som selv ikke er i stand til å etterspørre helse-tjenester ved behov, herunder mange utviklingshemmede, best kan sikres nødvendig helsehjelp.
- Regjeringen vil vurdere å bygge ut arbeidsmarkedstiltaket Varig tilrettelagt arbeid med nye plasser.
- Det skal iverksettes en kartlegging av omfanget av problemer med ferie for personer med nedsatt funksjonsevne som har store bistandsbehov, med sikte på å finne ordninger og modeller som kan bidra til å få ned de økonomiske kostnadene knyttet til ferie.
- Sosial- og helsedirektoratet vil få i oppgave å stimulere til systematisk erfaringsutveksling mellom kommuner knyttet til gode eksempler.
- Sosialdepartementet ser det som viktig å utvikle metoder og måter å styrke utviklingshemmedes selvbestemmelse på og arbeide for at utviklingshemmede selv kan komme til orde.
- Sosialdepartementet vil bidra til at SOR (Samordningsrådet) får en langsiktig finansiering av sin virksomhet.

8.2 Komiteens merknader

Komiteen har merka seg Regjeringa sin gjennomgang av reforma for menneske med utviklingshemning. Levekårsundersøkinga syner at det har skjedd ei normalisering av livssituasjonen og ei betring av levekåra for utviklingshemma som no bur i eigen bustad. Det er i dag fleire utviklingshemma som har fått sin eigen bustad med god standard, det har skjedd ei betydeleg kompetanseheving hjå tenesteytaren, og det har vorte reduksjon i bruken av tvang og makt, betre sosialt nettverk og meir sjølvbestemming. Komiteen er

svært nøgd med desse positive trekka og er glad for at 75 prosent av dei pårørande meiner at forholda har vorte betre. Komiteen ynskjer likevel å peike på at det framleis er mange utviklingshemma som bur hos pårørande, at kompetansen hjå tenesteytarar framleis er for låg, at mange har ei svakt sosialt nettverk, og at det har vore ein nedgang i fritidsaktivitetar for dei utviklingshemma. Komiteen meiner at desse områda no må prioriterast, og stiller seg bak dei tiltaka som Regjeringa går gjennom i dette kapittelet og som er kommentert av komiteen under andre kapittel på generelt grunnlag.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, vil vise til at reformen for psykisk utviklingshemmede var viktig for å sikre psykisk utviklingshemmede boliger i lokalsamfunnet.

Komiteen mener det er behov for økt kompetanse hos ansatte i kommunale tjenester for å sikre at kvaliteten på innholdet i tjenestene styrkes. I forbindelse med de tiltak som skal etableres, vil komiteen vurdere behovet for rekrutteringstiltak for å sikre tilstrekkelig og kvalifisert personale og kompetansehevingstiltak for eksisterende personale som arbeider med psykisk utviklingshemmede.

Komiteen ser det som viktig å utvikle metodar og måtar for å styrkje sjølvbestemminga til menneske med utviklingshemming, og arbeide for at utviklingshemma sjølv kan kome til orde. Komiteen meiner at det er viktig å gje kommunane kunnskap om korleis ein kan leggje til rette for større grad av sjølvbestemming for menneske med utviklingshemming, og styrkje kompetansen til personell som arbeider med denne gruppa når det gjeld stimulering av sjølvbestemming. Komiteen ynskjer å understreke at Samordningsrådet (SOR) har vore den sentrale aktøren i arbeidet med å leggje til rette for sosialpolitisk debatt knytt til levekår og tenester for utviklingshemma. Komiteen er derfor nøgd med at SOR får ei langsiktig finansiering av si verksemd.

9. BARN MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE OG DERES PÅRØRENDE

9.1 Sammendrag

Det gis en beskrivelse av situasjonen for familier med barn med nedsatt funksjonsevne og en oversikt over tiltak som er eller vil bli satt i verk for å lette situasjonen for disse familiene.

Målet for tjenestetilbudet til familier med barn med nedsatt funksjonsevne er at de skal få tjenester som er samordnet og tilpasset familienes behov slik at familiene blir satt i stand til å ivareta omsorgen for barnet. Videre er det et mål at familiene gjennom tiltakene skal ha mulighet til å kunne delta i arbeidslivet og ha et sosialt liv utenfor familien.

Tiltak for barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier oppsummeres slik:

- Utvidelse av hjemmelsgrunnlaget for individuell plan.
- Helsedepartementet og Undervisnings- og forskningsdepartementet tar sikte på å utvikle et modellforsøk for å få bedre samordning av tilbudene fra spesialpedagogiske kompetansesentre og barnehabiliteringstjenesten.
- Trygdeetaten vil utvide ordningen med en fast koordinator til familier med barn med nedsatt funksjonsevne til å gjelde hele landet.
- Regjeringen arbeider med samordning av velferdstjenestene gjennom SATS-prosjektet.
- Sosialdepartementet foreslår å iverksette en 2-års satsing med bl.a. konferanser, seminarer og informasjonstiltak rettet mot pleie- og omsorgsledere og kommunale saksbehandlere spesielt knyttet til tilrettelegging av det kommunale tjenestetilbudet til barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier.
- Sosial- og helsedirektoratet vil få i oppgave å utarbeide et opplæringsprogram rettet mot saksbehandlere i kommuneforvaltningen som har mye kontakt med familier med barn med nedsatt funksjonsevne.
- Det etableres tilbud til familier med barn med nedsatt funksjonsevne i regi av lærings- og mestringsentrene over hele landet.
- Det etableres et landsomfattende tilbud om samlivsveiledning for foreldre med barn med nedsatt funksjonsevne.
- Det vil bli foretatt en oppdatering og utvidelse av ulikt informasjons- og veiledningsmaterieil rettet mot disse familiene.
- Helsedepartementet vil legge fram en strategiplan for barnehabiliteringstjenesten.
- Helsedepartementet vil sette i verk ulike tiltak for å bedre helsetjenesten til utviklingshemmede, inkludert barn med utviklingshemning.
- Trygdeetaten vil sette i verk en rekke tiltak for å få til en bedre og raskere formidling av barnehjelpemidler, inkludert en utvidelse av ordningen med hvilende hjemmevakt utenom ordinær arbeidstid for å bedre ordningen med akuttrepasasjon.
- Sosialdepartementet vil ta initiativ til en kartlegging av situasjonen når det gjelder barneboliger for å se nærmere på om det skjer en økning av barn i barneboliger og hvilket tilbud som gis.
- Det er iverksatt endring i strafferegistreringsforskriften som gir kommunene hjemmel til å kreve politiattest i forbindelse med tilsetting av personer som skal yte tjenester til mindreårige etter lov om sosiale tjenester. Justisdepartementet arbeider med en permanent lovregulering av disse forholdene.
- Sosial- og helsedirektoratet har utarbeidet en veileder i saksbehandling til bruk i kommuneforvaltningen. Veilederen skal følges opp med råd og veiledning fra regional stat.

9.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at barn med nedsett funksjonsevne ofte har behov for omfattande og samansett

bistand frå ulike delar av det offentlege hjelpeapparatet. Dette inneber ofte at familiar må vere i kontakt med mange instansar i hjelpeapparatet grunna manglande samordning av tenestetilbodet. Komiteen har registrert at nyare forskning syner at foreldre ikkje er misnøgde med dei tenestene dei mottek, når dei fyrst har fått dei, men dei er misnøgde med dei tidkrevjande prosessane og dei mange barrierane dei møter for få den hjelpa dei treng og har krav på. Komiteen meiner at det er uheldbart at eit fleirtal meiner at dei har fått hjelp kun som resultat av eige initiativ og eigeninnsats. Komiteen ynskjer å peike på at det er naudsynt at hjelpeapparatet har tilstrekkeleg kompetanse og kunnskap om ulike sjukdommar, tilstandar, behandlingsformer, økonomiske støtteordningar og moglegheiter for praktisk hjelp. Komiteen meiner at det er avgjerande at ein gjer alt som er mogeleg for å førebygge slitasje på familien. Komiteen vil understreke at for å unngå slitasje på familien og deira omsorgsevne er det viktig med t.d. lett tilgjengelege avlastingsordningar.

Komiteen trur at utveksling av erfaringar med andre i same situasjon kan opplevast som verdifullt, og meiner det er viktig at det vert lagt til rette for møteplassar for familiar med funksjonshemma barn.

Komiteen understrekar at det er viktig at skulane stiller opp og samarbeider med dei som koordinerer dei individuelle planane etter helse- og sosiallovgevinga, slik at heilskapstenkinga rundt barnet og familien sine behov er ivarettatt.

Komiteen meiner at målet for tenestetilbodet til familiar med barn med nedsett funksjonsevne er at dei skal få tenester som er koordinert og tilpassa familien sine behov slik at familien vert sett i stand til å ivareta omsorg for barnet. Komiteen er positiv til at det gjennom tiltak vert betre koordinering av tenestene, meir fleksible tenester, betre informasjon og kompetanse og betre hjelpemiddelformidling. Komiteen meiner at dette kan gje ein betre kvardag for familiar med barn med funksjonshemming. Komiteen ser fram til at Regjeringa sitt arbeid med samordning av velferdstenestene. For å lette samordninga for familiar med barn med nedsett funksjonsevne er ein fast koordinator i trygdesaker til familiane viktig. Komiteen støttar difor at denne ordninga vert utvida til no å gjelde heile landet. Komiteen vil òg legge vekt på at det bør vere ein fast koordinator på kommunalt nivå for familiar med funksjonshemma barn som har ansvar for å koordinere arbeidet rundt familien,

Komiteen meiner at det er viktig for foreldre som får barn med nedsett funksjonsevne, at dei får tilstrekkeleg informasjon og rettleiing. Komiteen støttar difor at det vert etablert eit tilbod til familiar med barn med nedsett funksjonsevne i regi av lærings- og mestringsentra over heile landet.

Komiteen meiner at kompetanse frå tenesteytarane er av heilt avgjerande betydning i denne samanhengen, og er difor nøgd med Regjeringa si toårige satsing på m.a. konferansar, seminar og informasjonstiltak retta mot pleie- og omsorgsleiarar og kommunale saksbehandlarar innan det kommunale tenestetilbodet til barn med nedsett funksjonsevne, herunder

utarbeiding av eit opplæringsprogram retta mot saksbehandlarane i kommuneforvaltninga som har mykje kontakt med familiar med barn med nedsett funksjonsevne.

Komiteen er uroleg over at det å få eit barn med nedsett funksjonsevne kan vere ei belastning for samlivet. Komiteen støttar difor etableringa av eit landsomfattande tilbod om samlivsrettleiing for foreldre med barn med nedsett funksjonsevne. Komiteen trur at desse tiltaka vil vere med på å nå målet som skissert over.

Komiteen er også oppteken av at barn som opplever at foreldra vert funksjonshemma, kjem i ein vanskeleg situasjon. Nokre funksjonshemmingar kan føre til at foreldre endrar personlegdom, og at dei utviklar nye sider som barna ikkje kjenner att. Komiteen ynskjer i denne samanheng å peike på at det er viktig at barn som kjem i ein slik situasjon, får naudsynt rettleiing og informasjon til å forstå kva som skjer med foreldra.

Komiteen meiner at foreldre som har nedsett funksjonsevne, og som har barn, må få hjelp til å vere foreldre. Barn må ikkje bli tvinga til å ta omsorg og ansvar for ein forelder som har funksjonshemming, men må få lov til å vere barn.

Komiteen vil peike på at Regjeringa nyleg har lagt fram ein strategiplan som tar opp organisering og utvikling av helsetenestetilbodet til barn med nedsett funksjonsevne og kronisk sjuke barn og deira foreldre. Komiteen viser til at strategiplanen tar opp som ei hovudutfordring at kommunehelsetenesta ikkje i tilstrekkeleg grad blir koplå inn i kontakten mellom barnet, familien og habiliteringstenesta for barn og unge i spesialisthelsetenesta. M.a. vert det trekt fram at samarbeidet mellom barnehabiliteringstenesta og kommunane skal styrkast.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil påpeike at barn med nedsatt funksjonsevne og deres pårørende står overfor store utfordringer i hverdagen, samtidig som hjelpeapparatet er svært fragmentert og lite koordinert.

Disse medlemmer vil også peke på at det er svært store forskjeller i tjenesteyting avhengig av hvor i landet ein bor. Dette har i stor grad sammenheng med at mange kommuner har en anstrengt økonomi.

Disse medlemmer vil i den sammenheng påpeike at FNs barnekomité allerede i 2000 kritiserte Norge for dette. FNs barnekomité uttalte:

"Komiteen er betenkt over at bredden og kvaliteten i lokale myndigheters velferdstjenester overfor barn fra lavinntektsfamilier, og dermed barnas levestandard, varierer fra kommune til kommune, dels som en følge av betydelige økonomiske forskjeller kommunene imellom, prioriteringsforskjeller og varierende system for behovsprøving og støttetildeling. Disse skjjevhetene fører til at støtten til barn, særlig barn med funksjonshemminger, gis etter ulike kriterier eller i ulikt omfang alt etter hvor i landet barnet bor. Komiteen ber parten innstendig om å vurdere hvordan alle barn kan sikres likeverdig tjenestetilbud, uansett hvor de bor, for

eksempel ved at det i forbindelse med velferdstjenester fastsettes landsdekkende retningslinjer for og bevilges midler til gjennomføring av konvensjonens bestemmelser."

Disse medlemmer oppfatter dette som en relativt hard og tydelig kritikk mot Norge for tilgjengeligheten til velferdstjenester - spesielt tjenester retta mot barn med funksjonshemminger. Det er etter disse medlemmers oppfatning helt nødvendig at Regjeringa tar denne kritikken alvorlig, og disse medlemmer vil derfor be Regjeringa treffe de tiltak som er nødvendig for å følge opp denne kritikken.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringa utarbeide konkrete og målretta tiltak og avsette tilstrekkelig med budsjettmidler for å følge opp kritikken fra FNs barnekomité når det gjelder tjenester til barn med nedsatt funksjonsevne."

I det vidare arbeidet ber komiteen sitt fleirtal, medlemene frå Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti, Regjeringa vere merksam på problemstillingar knytt til dei utfordringane som familien opplever, både som partner og barn, når mor eller far har eller får sterkt nedsett funksjonsevne. Fleirtalet er uroleg over at mange med nedsett funksjonsevne opplever forventning om at partner skal gå delvis inn som pleiar i heimen, noko som for mange får som fylgje at samlivet raknar.

Fleirtalet viser til det igangsette prosjektet "Hva med oss?" i regi av Modum Bads samlivssenter. Dette prosjektet har som mål å etablere eit landsdekkande tilbod, ankra ved utvalde familievernkontor, og skal bidra til kompetansestyrking og nettverksarbeid innan ulike fagtenester.

Fleirtalet meiner at det offentlege meir aktivt, bl.a. med informasjon, må tilby tenester overfor familiar med born med funksjonshemming. Behandling, opptrening, opplæring og omsorg må framstå som ei heilskapleg rekkje, der barnet og familien er i sentrum.

Komiteen sine medlemmer frå Høgre og Kristeleg Folkeparti viser til avtalen mellom staten og kommunesektoren, representert ved Regjeringa og Kommunenes Sentralforbund, der partane i fellesskap skal syte for å betre kvaliteten og etablere enklare ordningar i den kommunale pleie- og omsorgstenesta. Avtalen inneber at kommunane skal gjevast handlingsrom, og sleppe statleg detaljstyring og statlege normer som hindrar gode løysingar lokalt. Samtidig vert kommunane ansvarleggjort i forhold til å levere tenester av god kvalitet. Det er eit mål i avtalen at alle kommunar i løpet av neste år skal ha etablert kvalitetssystem for pleie- og omsorgstenestene. Kommunane skal målast på kvalitet, og resultatata skal offentleggjerast. Brukarar og pårørende har krav på å få vite kor gode tenester i kommunen er.

Disse medlemene meiner at desentralisering av oppgåver og delegering av avgjerdsrettlegg til rette

for lokalt sjølvstyre og lokal tilpassing. Nærleiken til brukaren legg til rette for større grad av brukarorientering.

Komiteens medlem fra Senterpartiet mener det er særdeles viktig å støtte opp om det arbeidet som gjøres av familie og pårørende overfor de som er hjelpe- og pleietrengende i deres respektive hjem. Dette medlem vil derfor minne om at Senterpartiet har tatt opp forslag om at omsorgslønnsordningen må utvides og forbedres gjennom statlig medfinansiering og gode avlastningsordninger. Dette medlem vil fortsatt arbeide for at denne ordningen kan styrkes, og forventer at Regjeringen i statsbudsjettet for 2005 kommer tilbake med forslag som vil bidra til dette.

10. ADMINISTRATIVE OG ØKONOMISKE KONSEKVENSER

10.1 Sammendrag

Det skal igangsettes en tverrgående forskningsinnsats fra 2004 som skal gå over fem år med en total kostnad på 50 mill. kroner.

Det uttales at mange av tiltakene er av administrativ/organisatorisk art som ikke vil kreve økte budsjettmidler. Regjeringen vil sikre midler til å oppheve bedriftenes egenandel på ½ G på hjelpemidler ved tilrettelegging av arbeidsplasser.

Det uttales at å realisere et mål om full tilgjengelighet for alle vil kreve svært store investeringer som Regjeringen finner uforenlig med kravene til et stramt budsjett og behovene for innsats på andre områder. Det understrekes at takten i gjennomføringen av tiltak for å øke tilgjengeligheten vil måtte tilpasses de økonomiske rammer og prioriteringer som blir lagt til grunn i de årlige budsjetter, og som legger føringer på investeringer som foretas i nybygg og nyanskaffelser. Ved de tiltak som er foreslått, og gjennom krav i lov- og planverk, mener Regjeringen at en vil få til en forbedring av tilgjengeligheten for personer med nedsatt funksjonsevne.

Programmet med utvikling og kompetansebygging knyttet til et økende antall eldre utviklingshemmede vil gå over 3 år og er kostnadsberegnet til 10 mill. kroner.

11. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringa videreføre nåværende ordning for finansiering av paraplyorganisasjonene for funksjonshemmedes organisasjoner.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringa videreføre dagens ordning som åpner for at deler av tilskuddet til funksjonshemmedes organisasjoner kan nyttes til tiltak i regi av andre frivillige organisasjoner.

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen sørge for at det ved tildeling av konsesjoner i transportsektoren stilles krav om

tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne.

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringa utarbeide konkrete og målretta tiltak og avsette tilstrekkelig med budsjettmidler for å følge opp kritikken fra FNs barnekomité når det gjelder tjenester til barn med nedsatt funksjonsevne.

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen om å gjennomgå retten for refusjon for ekstrautgifter til telefonbruk for blinde og svaksynte med utgangspunkt i at tekniske hjelpemidler til dette formålet skal kunne refunderes, og legge fram resultatet av gjennomgangen for Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2005.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om endringer i reglene for arbeids- og utdanningsreiser slik at personer som ellers fyller kravene for slike reiser, kan nyttiggjøre seg ordningen selv om det ikke eksisterer kollektivtilbud på den aktuelle strekningen.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 7

Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2005 utarbeide en opptrappingsplan for bevilgninger til likemannsarbeid, samt foreta en vurdering, i samarbeid med funksjonshemmedes organisasjoner, av hvordan bevilgningene til likemannsarbeid best kan nyttes.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 8

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om opprettelse av et selvstendig og uavhengig tilsyn som har som oppgave å føre tilsyn med og håndheve de samfunnsmessige rettigheter mennesker med funksjonsnedsettelse har.

12. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteens tilråding til I fremmes av Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Komiteens tilråding til II, III, IV, V og VI fremmes av Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet.

Komiteens tilråding til VII fremmes av en samlet komité.

Komiteen viser til merknadene og til meldinga og rår Stortinget til å gjere følgjande

v e d t a k :

I

Stortinget ber Regjeringa kome attende til Stortinget med eit forslag om lovfesting av kommunale råd for menneske med nedsett funksjonsevne i løpet av 2004.

II

Stortinget ber Regjeringen sørge for at driftstilskuddet til funksjonshemmedes organisasjoner og tilskuddet til likemannsarbeid fortsatt skal opprettholdes som to separate tilskuddsordninger.

III

Stortinget ber Regjeringa fremme forslag som sikrer at kvalitetsreformen i høyere utdanning sikrer kvalitet og lik tilgjengelighet også for studenter med nedsatt funksjonsevne.

IV

Stortinget ber Regjeringa sikre at studiefinansieringsordningene ikke påfører studenter ekstra utgifter som er knytta til nedsatt funksjonsevne.

V

Stortinget ber Regjeringen om å utarbeide en handlingsplan for å øke funksjonshemmedes tilgjengelighet

til transport, bygg, informasjon og andre viktige samfunnsområder. Planen må innholde klare tidsfrister for når ulike tiltak skal være gjennomført, samt en forpliktelse fra statens side knytta til finansieringa av handlingsplanen.

VI

Stortinget ber Regjeringa fremme en sak for Stortinget om ordninga med brukerstyrt personlig assistanse der rettighetsfesting for brukerne, tjenestenes omfang og innhold samt ulike modeller for statlig medfinansiering utredes. Saka legges frem for Stortinget i inneværende stortingsperiode.

VII

St.meld. nr. 40 (2002-2003) - Nedbygging av funksjonshemmende barrierer. Strategier, mål og tiltak i politikken for personer med nedsatt funksjonsevne – vedlegges protokollen.

Oslo, i sosialkomiteen, den 1. april 2004

John I. Alvheim
leder

Per Steinar Osmundnes
ordfører

